

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ceren SİLİV

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ ÇERÇEVESİNDE ANTALYA KALEİÇİ
BÖLGESİNİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ceren SİLİV

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ ÇERÇEVESİNDE ANTALYA KALEİÇİ
BÖLGESİNİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Danışman

Doç. Dr. Ece ÖMÜRİŞ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ceren Siliv 'in bu çalışması, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Yıldırım Yılmaz (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Ece Ömüriş (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ceylan Alkan (İmza)

Tez Başlığı: SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ ÇERÇEVESİNDE ANTALYA KALEİÇİ BÖLGESİNİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ
--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 24/06/2022

Mezuniyet Tarihi :28/07/2022

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Çerçevesinde Antalya Kaleiçi Bölgesinin Mevcut Durum Değerlendirmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Ceren SİLİV

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Ceren SİLİV
Öğrenci Numarası	20195203001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ece Ömürış
Tez Başlığı	Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Çerçevesinde Antalya Kaleiçi Bölgesinin Mevcut Durum Değerlendirmesi
Turnitin Ödev Numarası	1865395153

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 103. sayfalık kısmına ilişkin olarak, 01/07/2022 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %6

alıntılar dahil %6 'dır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

18/07/2022

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

Doç. Dr. Ece Ömürış

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLOLAR LİSTESİ	iv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
ÖNSÖZ	i
GİRİŞ	i

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

1.1. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı.....	3
1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Gelişme Kronolojisi.....	3
1.3. Turizm ve Sürdürülebilirlik	6
1.4. Sürdürülebilir Turizm Amaçları	9
1.5. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri	11
1.6. Sürdürülebilir Turizm Boyutları.....	12
1.6.1. Ekonomik Boyut.....	12
1.6.2. Sosyo-Kültürel Boyut.....	13
1.6.3. Çevresel Boyut	14
1.7. Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları	15
1.8. Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi	16
1.9. Sürdürülebilir Turizmde Paydaşlar.....	18
1.10. Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA KALEİÇİ

2.1. Antalya Destinasyonu.....	26
2.2. Antalya Kaleiçi	27
2.3. Kaleiçi'nin Kültürel Mirası	28
2.4. Kaleiçi'ndeki Müzeler	30

2.4.1. Mevlevihane Müzesi.....	31
2.4.2. Etnografya Müzesi.....	31
2.4.3. Deniz Biyolojisi Müzesi	33
2.4.4. Oyuncak Müzesi.....	33
2.4.5. Suna & İnan Kırâç Kaleiçi Müzesi.....	34
2.6. Kaleiçi’nde Turizm Hareketinin Gelişimi	36
2.7. Kaleiçi’nin Ekonomik Çevre Yapısı	36
2.7.1. Yerel Halka ve Destinasyona Ekonomik Katkı.....	36
2.7.2. Yerel Ürünlerin Satışa Sunulması	37
2.8. Kaleiçi’nin Sosyo-Kültürel Çevre Yapısı.....	37
2.8.1. Turizmin Toplum Üzerindeki Etkisi (Yaşam Tarzındaki Değişimler, Demografik Yapı vb.).....	37
2.8.2. Kaleiçi’nde Kültürel Mirasın Korunması (Konutların ve Tarihi Yapıların Restorasyonu, Bakımı, Hasarı).....	38
2.9. Kaleiçi’nin Çevresel Yapısı.....	40
2.9.1. Ulaşım Seçenekleri.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ ÇERÇEVESİNDE ANTALYA KALEİÇİ BÖLGESİNİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	43
3.2. Araştırmanın Yöntemi	44
3.3. Veri Geliştirme	45
3.3.1. Görüşme (Mülakat).....	46
3.3.2. Doküman Analizi.....	50
3.4. Güven Duyulabilirlik (Trustworthiness)	50
3.5. Veri Analizi	52
3.6. Bulgular	53
3.6.1. Kaleiçi’nin Ekonomik Sürdürülebilirliği.....	54
3.6.1.1. Yerel Halka ve Destinasyona Ekonomik Katkı.....	56
3.6.1.2. Yerel Lezzet ve Ürünlerin Satışı	56
3.6.1.3. İşgücü Eğitim Programları	58
3.6.2. Kaleiçi’nin Sosyo-Kültürel Sürdürülebilirliği.....	60
3.6.2.1. Demografik Yapı.....	60
3.6.2.2. Yaşam Tarzındaki Değişiklikler.....	61

3.6.2.3. Kültürel Mirasın Korunması.....	62
3.6.2.4. Etkinlik ve Festivaller.....	69
3.6.2.5. Güvenlik	71
3.6.3. Kaleiçi'nin Çevresel Sürdürülebilirliği	73
3.6.3.1. Doğal Çevrenin Korunması	74
3.6.3.2. Planlama ve Kontrol	77
3.6.3.3. Gürültü Kirliliği.....	81
3.6.3.4. Görüntü Kirliliği	82
3.6.3.5. Katı Atık Yönetimi	83
3.6.3.6. Ulaşılabilirlik ve Ulaşım.....	87
3.6.3.7. Tanıtım ve Reklam	94
3.7. Sonuç ve Öneriler	96
KAYNAKÇA.....	102
EKLER	111
ÖZGEÇMİŞ	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. 17 Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi.....	6
Şekil 1. 2. Turizm Alanının Gelişme Evreleri.....	8
Şekil 1.3. Turizm Paydaşlarının Dinamik Çarkı.....	18
Şekil 2.1. Kaleiçi Haritası.....	28
Şekil 3. 1. Kaleiçi’ndeki Turizm Hareketinin Mevcut Durumuna İlişkin Bulgular.....	54

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Gelişme Kronolojisi.....	4
Tablo 1.2. 2010-2021 Yılları Arasında Dünyadaki Toplam Turist Sayısı.....	7
Tablo 1.3. GSTC Destinasyon Kriterleri.....	19
Tablo 1.4. ETIS 43 Temel Gösterge.....	20
Tablo 1.5. UNWTO 12 Temel Gösterge.....	24
Tablo 2.1. Yıllara Göre Antalya'ya Gelen Toplam Yabancı Turist Sayısı.....	27
Tablo 2.2. Yıllara Göre Deniz Biyolojisi Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı.....	33
Tablo 2.3. Yıllara Göre Oyuncak Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı.....	34
Tablo 2.4. Yıllara Göre Suna-İnan Kırış Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı.....	35
Tablo 2.5. Yıllara Göre Kaleiçi'ndeki Nüfus Dağılımı.....	38
Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	49
Tablo 3.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik Teması.....	54
Tablo 3.3. Sosyo- Kültürel Sürdürülebilirlik Teması.....	60
Tablo 3.4. Çevresel Sürdürülebilirlik Teması	74

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 2.1. II. Attalos Heykeli (2004).....	26
Fotoğraf 2.2. Kesik Minare (m.s. 2. yy)	29
Fotoğraf 2.3. Yivli Minare (13. yy)	29
Fotoğraf 2.4. Hıdırlık Kulesi (2. yy)	30
Fotoğraf 2.5. Karatay Medresesi (1250)	30
Fotoğraf 2.6. Hadrian Kapısı- Üç Kapılar (m.s. 130)	30
Fotoğraf 2.7. Saat Kulesi (1901)	30
Fotoğraf 2.8. Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi (1377)	31
Fotoğraf 2.9. Nigar Hatun Türbesi (1502).....	31
Fotoğraf 2.10. Halı Dokuma Tezgahı.....	31
Fotoğraf 2.11. Halı Dokuma Örneği.....	31
Fotoğraf 2.12. Giyim-Kuşam.....	32
Fotoğraf 2.13. Yemek-Oturma Odası.....	32
Fotoğraf 2.14. Gaz Lambası.....	32
Fotoğraf 2. 15. Hat Sanatı.....	32
Fotoğraf 2.16. Deniz Canlıları.....	33
Fotoğraf 2.17. Deniz Canlıları.....	33
Fotoğraf 2.18. Oyuncaklar.....	34
Fotoğraf 2.19. Oyuncaklar.....	34
Fotoğraf 2.20. Çeyiz Odası.....	35
Fotoğraf 2.21. Çeyiz Odası.....	35
Fotoğraf 2.22. Kına Gecesi.....	35
Fotoğraf 2.23. Kesik Minare ve Şehzade Korkut Camii.....	39
Fotoğraf 2. 24. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği.....	40
Fotoğraf 2. 25. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği.....	40
Fotoğraf 2. 26. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği.....	41
Fotoğraf 2.27. Nostalji Tramvayı.	42
Fotoğraf 3.1. Taklit Ürünler	58
Fotoğraf 3.2. Taklit Ürünler	58
Fotoğraf 3.3. Taklit Ürünler	58
Fotoğraf 3.4. Hıdırlık Sokak'ta Bir Bina.....	64

Fotoğraf 3.5. Kaledibi Sokak'ta Bir Bina	64
Fotoğraf 3.6. Musalla Sokak'ta Bir Bina.....	64
Fotoğraf 3.7. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'ta Bir Bina.....	64
Fotoğraf 3.8. Uzun Çarşı Sokak'taki Metruk Yapı.....	66
Fotoğraf 3.9. Mescit Sokak'taki Metruk Yapı.....	66
Fotoğraf 3.10. Musalla Sokak'taki Metruk Yapı.....	66
Fotoğraf 3.11. Kocatepe Geçiti Sokak'taki Metruk Yapı.....	66
Fotoğraf 3.12. Tanıtım Kitapçığı (2015).....	69
Fotoğraf 3.13. Tanıtım Kitapçığı (2021).....	69
Fotoğraf 3.14. Kurtuluş Sokak'taki Arabalar.....	75
Fotoğraf 3.15. İzmirli Ali Efendi Sokak'taki Araba.....	75
Fotoğraf 3.16. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'taki Araba.....	76
Fotoğraf 3.17. İzmirli Ali Efendi Sokak'taki Arabalar.....	76
Fotoğraf 3.18. Aydoğdu Sokak	83
Fotoğraf 3.19. Hıdırlık Sokak'taki Çöp Poşetleri	84
Fotoğraf 3.20. Civelek Sokak'taki Çöp Poşetleri.....	84
Fotoğraf 3.21. İmaret Sokak'taki Çöp Poşetleri.....	85
Fotoğraf 3.22. Kandiller Sokak'taki Çöpler	86
Fotoğraf 3.23. Musalla Sokak'taki Çöpler	86
Fotoğraf 3.24. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'taki Çöpler	86
Fotoğraf 3.25. Cumhuriyet Meydanı Sokak'taki Tabela.....	88
Fotoğraf 3.26. Seferoğlu Sokak'taki Tabela.....	88
Fotoğraf 3.27. Hıdırlık Sokak'taki Tabela.....	89
Fotoğraf 3.28. İzmirli Ali Efendi Sokak'taki Tabela.....	89
Fotoğraf 3.29. Kocatepe Sokak Girişindeki Tabela.....	89
Fotoğraf 3.30. Uzun Çarşı Sokak Girişindeki Tabela.....	89
Fotoğraf 3.31. Hesapçı Sokak Girişindeki Tabela.....	89
Fotoğraf 3.32. Uzun Çarşı Sokak Girişindeki Tabela.....	90
Fotoğraf 3.33. Hesapçı Sokak Girişindeki Tabela.....	90
Fotoğraf 3.34. Hamam Sokak'ta Bir Motosiklet.....	91
Fotoğraf 3.35. Civelek Sokak'ta Bir Motosiklet	91
Fotoğraf 3.36. Uzun Çarşı Sokak'ta Bir Motosiklet	91
Fotoğraf 3.37. Kaleiçi Web Sitesi / Old Town Kaleiçi / Sayılarla Kaleiçi Sekmesi	95

Fotoğraf 3.38. Kaleiçi Web Sitesi / İlgi Çeken Yerler Sekmesi.....	95
Fotoğraf 3.39. Kaleiçi Web Sitesi / Müzeler Sekmesi.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren, Çevirmen
Ed.	: Editör
EDEN	: European Destinations of Excellence
FIJET	: Fédération Internationale des Journalistes et Ecrivains du Tourisme
GSTC	: Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNWTO	: United Nations World Tourism Organization
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vb.	: Ve Benzeri
yy.	: Yüzyıl

ÖZET

Sürdürülebilirlik kavramı, temelinde doğal kaynakların ve kültürel birikimin korunmasının yer alması sebebiyle turizm sektörü için hassas bir konudur. Bir destinasyonda yaşanan turizm hareketliliği arttıkça, o destinasyondaki turizm etkilerini yönetmek daha önemli hale gelir. Çünkü turistik destinasyonların bir ömrü vardır ve belirli bir zamandan sonra turistik çekiciliklerini kaybedebilir. Turizm gelişiminin etkinliğini takip etmek, mevcut durumu değerlendirmek ve gerekli önlemleri almak için ise birtakım göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır. Destinasyonlarda sürdürülebilir turizm hareketinin değerlendirilmesi için en geniş kapsamlı göstergeler UNWTO tarafından hazırlanmıştır. Bu tez çalışmasının amacı, UNWTO'nun belirlediği sürdürülebilirlik göstergeleri çerçevesinde, Antalya Kaleiçi bölgesinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik durumunu incelemektir. Araştırmanın ana problemi: 'Kaleiçi'nin sürdürülebilir turizm göstergeleri çerçevesinde mevcut durumu nasıldır?'. Çalışmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yönetimi tasarlanmış ve durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Veri toplama tekniği olarak belirlenen görüşmenin yanı sıra veri çeşitlemesi (üçgenleme) ile veri zenginliği elde edebilmek ve yöntembilimsel zayıflıkları azaltmak için doküman analizi, gözlem notları ve alanda çekilen fotoğraflardan faydalanılmıştır. Tez çalışması kapsamında Kaleiçi paydaşı; 5 yerel halk, 7 yerel yönetim temsilcisi, 17 özel sektör (konaklama, yiyecek-içecek, hediyelik işletmeleri, taksiciler) işletme sahibi veya çalışan, Akdeniz Üniversitesi'nde görev yapan 1 akademisyen ve 1 STK başkanı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma, sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergeleri çerçevesinde; turizm hareketinin Kaleiçi'ndeki demografik yapıda ve yaşam tarzında meydana getirdiği olumsuz değişiklikler, yerel halkın karar alma süreçlerine katılım sağlayamaması, destinasyonun kültürel mirasının yeterince korunmaması, tartışmalı restorasyon uygulamaları ve güvenlik problemlerini ortaya koymuştur. Ayrıca turizm sektörünün yerel halka yeterince ekonomik fayda sağlamaması, ekonomik sürdürülebilirliğin başarısızlığını ortaya koymaktadır. Son olarak, doğal çevrenin ve su kaynaklarının yeterince korunmaması, gürültü seviyesi kontrolü sağlanmaması, katı atık yönetiminde aksaklıklar ve turizm gelişiminin yoğunluğunun kontrol edilmemesiyle çevresel sürdürülebilirlik sorunları hakkında bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri, Antalya Kaleiçi

SUMMARY

THE CURRENT SITUATION ASSESSMENT OF ANTALYA KALEİÇİ REGION WITHIN THE FRAMEWORK OF SUSTAINABLE TOURISM INDICATORS

Sustainability is a sensitive issue for the tourism sector since the concept of sustainability includes the protection of natural resources and cultural heritage. As the tourism activity in a destination increases, it becomes more important to manage the tourism effects in that destination. Because touristic destinations have a life cycle and may lose their touristic attractiveness after a certain time. Some indicators are needed to monitor the effectiveness of tourism development, evaluate the current situation, and take the necessary measures. The most comprehensive indicators for the evaluation of sustainable tourism in destinations have been prepared by the UNWTO. The aim of this thesis is to examine the economic, socio-cultural, and environmental sustainability of the Antalya Kaleiçi region by taking as a reference the basic sustainability indicator determined by UNWTO. The main problem of the research is ‘How is the current situation of Kaleiçi within the framework of sustainable tourism indicators?’ In line with the purpose of the study, a qualitative research method and a case study approach was designed for the purpose of the study. To acquire data richness with data triangulation and to reduce methodological weaknesses, in addition to the interview, which was determined as data collection technique document analysis, observation notes, and photographs taken in the field were used. In this research, semi-structured in-depth interviews were conducted with 5 local people, 7 local officials, 17 private sector business owners or employees (accommodation, food and beverage, souvenir businesses, taxi drivers), 1 academician at Akdeniz University and 1 non-governmental organization representative (NGO) among Kaleiçi stakeholders. Within the framework of socio-cultural sustainability indicators, the research revealed the negative changes in the demographic structure and changes in lifestyles of Kaleiçi caused by tourism, the lack of participation of the local people in the decision-making processes, the insufficient protection of the cultural heritage of the destination, controversial restoration practices, and security problems. In addition, the inability of the tourism sector to provide economic benefits to the local people reveals the failure of economic sustainability. Finally, findings have been discovered about environmental sustainability problems due to insufficient protection of the natural environment and water resources, lack of noise level control, poor solid waste management, and not controlling the intensity of tourism development.

Keywords: Sustainable Tourism, Sustainable Tourism Indicators, Antalya Kaleiçi

ÖNSÖZ

“Müdahale eden insan fotoğraflayamaz, fotoğraflamakta olan ise müdahale edemez.”
Susan Sontag.

Fotoğraflar, belirli bir şeyin gerçekleştiğinin tartışılmaz kanıtını oluşturur. Duyduğumuz ancak kuşkuyla karşıladığımız bir şeyin fotoğrafı bize gösterildiğinde kanıtlanmış sayılır (Sontag, 1999). Yani fotoğraflar gerçekliğin bir yorumu ve izidir. Ayrıca fotoğraflar, soyut ve uzak görünen sorunlara insani bir yüz vererek empati veya antipati yaşama fırsatı verir (Ferdous, 2014). Örneğin, 1972'deki Vietnam-ABD Savaşı sırasında çekilen, bomba saldırısından yanmış dokuz yaşındaki Kim Phuc'ın Pulitzer ödüllü 'Napalm Kız' fotoğrafı, savaş karşıtı protestoları güçlendirmiştir. 1993'te Güney Sudan'da çekilen Pulitzer ödüllü 'Akbaba ve Küçük Kız' fotoğrafı, kıtlık ve açlığa karşı mücadelenin bir simgesi haline gelmiştir. 2015'te Suriye İç Savaşı'ndan Yunanistan'a kaçma girişiminde bulunan 14 kişinin içinde bulunduğu botun batması sonucu cansız bedeni kıyıya vuran Alan Kurdi bebeğin fotoğrafı, mülteci krizinin simgesi olmuştur. Özellikle nitel araştırmalar için oldukça güçlü yönleri sahip fotoğraflar; natüralist, tanımlayıcı, zengin veri sunar ve olayların görsel temsillerini kendi bağlamında kaydederek analiz etmeye olanak sağlar (Basil, 2011: 251-253). Dolayısıyla fotoğrafın gücüne inanarak, tezimde kullanmak istediğim fotoğrafların çekim sürecinde bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Özer Mesut Özçelik'e teşekkür ederim.

"Hayatta en büyük mucize, küçükken iyi bir öğretmene rastlamaktır." (Uzuner 2016, 178). 11 yıldır desteğini her an hissettiğim, hayatımda önemli izleri olan, tanıyor olmaktan kendimi çok şanslı hissettiğim kıymetli hocam Mustafa Cesur'a sonsuz minnetlerimi sunarım.

Etik kaygılar nedeniyle kimlik bilgileri paylaşılamayan, tezimin veri toplama sürecine katkı vermiş; Kaleiçi'nde ikamet eden yerel halka, Kaleiçi'ndeki özel sektör çalışanlarına, Kaleiçi muhtarlarına, STK temsilcilerine, Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antalya Muratpaşa Belediyesi ve Kaleiçi'ndeki müzelerin yetkililerine teşekkürü borç bilirim.

Başta danışmanım Doç. Dr. Ece Ömüriş, jüri üyeleri Prof. Dr. Yıldırım Yılmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Ceylan Alkan olmak üzere destekleri için tüm değerli hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Ceren SİLİV
Antalya, 2022

GİRİŞ

Turizm sektörü; doğrudan ya da dolaylı olarak gelire, ödemeler dengesine ve döviz talebine katkı sağlaması nedeniyle ülkelerin en önemli gelir kaynaklarından biridir (Kozak vd., 2014: 73-80). Özellikle gelişmekte olan ülkeler, doğal ve kültürel miras varlıklarını turistik çekiciliğe dönüştürerek turizm sektöründen pay almak için çabalamaktadır (Bahar ve Bozkurt, 2010: 256). Ancak plansız ve kontrolsüz bir şekilde, dar bir zamanda, belirli bir noktada yoğunlaşan turist akışı (Lakshmi ve Shaji, 2016: 1669), ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel pek çok sorun meydana getirmektedir (Kozak vd., 2014: 82-96). Bu sorunlar neticesinde, destinasyonlar çekiciliklerini kaybedebilir, tabiri caizse kitlesel turizm hareketi, bindiği dalı kesen bir duruma gelebilir (Butler, 1980: 13). 1970'lerden bu yana gündemi meşgul eden sürdürülebilirlik kavramı, ekonomik refah ve sağlıklı çevre arasındaki dengeli büyümeyi ifade etmektedir (Murphy, 1985: 167). Yoksulluğun ve açlığın azaltılması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve doğal kaynakların korunması temel sürdürülebilir kalkınma hedefleridir. Günümüzde ulaştığı ekonomik boyutlar düşünüldüğünde, turizm sektörü bu hedeflere doğrudan ya da dolaylı olarak katkı verebilecek ciddi bir potansiyele sahiptir (Koçak, 2016: 35-37). Sürdürülebilir turizm, gelecek nesillere korunmuş doğa ve kültürel miras bırakacak şekilde, günümüz ev sahibi toplumların ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılayan, sektörün ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini dikkate alan sorumlu bir turizm hareketi olarak tanımlanmaktadır (UNEP ve UNWTO, 2005: 12). Destinasyonlardaki turizm gelişiminin etkinliğini takip etmek, mevcut durumunu değerlendirmek ve gerekli önlemleri alabilmek için önceden belirlenmiş göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır (McCool ve Moisey, 2001: 7). Bu konuda en geniş kapsamlı göstergeler ise 2004 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO, 2004: 244-245) tarafından hazırlanmıştır. Araştırma alanı; 4. yüzyıldan beri kesintisiz iskan görmüş, pek çok tarihi esere, müzeye ve doğal güzele ev sahipliği yapan (Varkıvanç, 2015: 13), sit alanı Kaleiçi bölgesi olarak belirlenmiştir. Çalışmada; 1970'li yıllarda Kaleiçi bölgesinin, ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik durumunu, UNWTO'nun belirlediği göstergeleri referans alarak, paydaşlar bakış açısıyla değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, bölge paydaşlarına orta ve uzun vadede rehberlik edecek öneriler sunulmuştur. Dolayısıyla çalışmanın literatüre ve bölgenin koruyarak kullanılması açısından destinasyona katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde; sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir turizm kavramının amaçları, ilkeleri ve üç temel boyutu (ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel) üzerinde durulmuş, örnek sürdürülebilir turizm uygulamaları ve UNWTO'nun belirlediği sürdürülebilir turizm göstergelerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde;

araştırma alanı olarak belirlenen Kaleiçi bölgesinin kültürel mirası, ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel yapısından bahsedilmiş, bölgedeki turizm hareketi gelişiminin, sürdürülebilir turizm ile ilişkisi incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, yöntemi, deseni, örnekleme, varsayım ve kısıtlarından bahsedilmiştir. Devamında elde edilen veriler ile ulaşılan bulgular verilmiş, sonuç ve öneriler ile sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

1.1. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

İkinci Dünya savaşından sonra 1970’li yıllara kadar, kamu ve özel sektör tarafından teknolojik ve endüstriyel gelişimlerin yalnızca ekonomik faktörü ile ilgilenilmiş, doğal kaynaklar bilinçsizce tüketilmiştir (Sipahi, 2010: 333). Bunların sonucunda yaşanan olumsuz çevresel olaylar; küresel ısınma, biyoçeşitliliğin azalması, hava kirliliği, su kirliliği, gürültü kirliliği gibi sorunları meydana getirmiştir (Uzel, 2006; 74). 20. yüzyılda kontrolsüz gelişme anlayışına yönelik artan eleştirilerden sonra sosyo-kültürel etki, çevre koruma ve ekonomik büyüme arasındaki dengeyi dikkate alan, daha kontrollü bir büyüme modelini ifade eden ‘sürdürülebilir kalkınma’ kavramı ortaya çıkmıştır (Koçak, 2016: 30). Ekonomik refah ve sağlıklı çevre arasındaki simbiyotik ilişki olarak tanımlanan sürdürülebilirlik (Murphy, 1985: 167), ekonomik kalkınma ve bu kalkınmanın çevre üzerindeki kaçınılmaz etkileri arasında ulaşılması gereken hassas bir dengeyi ifade etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, resmi olarak ilk kez 20 Mart 1987’de hazırlanan, dönemin Norveç Başbakanından ismini almış Brundtland Raporu’nda (Ortak Geleceğimiz) ayrıntılı olarak incelenmiştir. “Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünün kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalkınma” şeklinde tanımlanan (Çevre Sorunları Vakfı, 1987: 31) sürdürülebilir kalkınma temel olarak; doğal kaynakların korunması, yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, nüfus artış hızının ve tüketimin kontrol edilmesi, doğa dostu teknolojilerinin kullanılmasını ifade eder (Özmehmet, 2008: 6-7). Yani gelecek kuşakların ihtiyaçlarını ve haklarını koruma altına almak ve kuşaklar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmak sürdürülebilir kalkınmanın ana hedefidir.

1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Gelişme Kronolojisi

Çeşitli ülkelerce kabul edilen sürdürülebilir kalkınma kavramı, son 50 yıldır en çok tartışılan konulardan biri olmuş ve günümüze kadar çeşitli uluslararası konferanslar, zirveler, forumlar (Tablo 1.1) ile gündeme gelip şekillenmiştir.

5 – 16 Haziran 1972 tarihleri arasında İsveç’in Stockholm kentinde, "Bir tek dünyamız var" sloganıyla düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı, küresel boyutlara ulaşan hava su ve toprak kirliliğinin farkındalığına dikkat çeken, çevre ile ilgili ilk konferans

niteliğindedir ve dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramı için atılmış ilk temel somut adımdır. Konferans sonucunda, 26 maddeden oluşan 'Stockholm Deklarasyonu' ile ekonomik kalkınma ve çevrenin korunması arasındaki dengenin önemi gündeme gelmiştir. Konferans istenilen başarıya ulaşamamış olsa da (Özmehmet, 2008: 6; Batat, 2010: 5) konferans neticesinde küresel düzeyde çevre sorunlarını gözden geçirmek ve bu konuda uluslararası toplum bilincinin oluşmasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) kurulmuştur. Ayrıca bu konferans anısına 5 Haziran, dünya genelinde 'Çevre Günü' olarak ilan edilmiştir (Bozlağan, 2005: 1015).

Tablo 1.1. Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Gelişme Kronolojisi

YILLAR	ULUSLARARASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TOPLANTILARI
1972	Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı)
1976	Birleşmiş Milletler Habitat I İnsan Yerleşimleri Konferansı
1980	Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Koruma Stratejisi
1982	Dünya Doğa Şartı
1987	Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu
1992	Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı)
1993	Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu
1996	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı-Habitat II
1997	Rio +5 Forumu
1997	Kyoto Protokolü
2000	Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi
2002	Sürdürülebilir Gelişme Konferansı (Johannesburg Konferansı)
2012	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio +20)
2015	21. Taraflar Konferansı (Paris Anlaşması)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

31 Mayıs – 11 Haziran 1976 tarihinde Kanada'nın Vancouver şehrinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat I İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda, 19 maddeden oluşan "Vancouver Deklarasyonu" ile insan yerleşimlerinin iyileştirilmesi ve sürdürülebilir insan yerleşimlerinin oluşturulmasına karar verilmiştir (Batat, 2010: 6). Bu amaçla 1978'de Nairobi'de Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi kurulmuştur. 3 – 14 Haziran 1996 tarihinde Türkiye'nin İstanbul kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda ise tekrar herkes için yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri gündeme gelmiştir (Batat, 2010: 12).

3 – 14 Haziran 1992 tarihinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilen; Rio Bildirgesi, Gündem

21, Orman İlkeleri, İklim Değişikliği Sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi gibi küresel eylem planlarıyla; yoksulluğun azaltılması, insan sağlığının korunması, sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulması, doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmada söz sahibi paydaşlardan olan kadınların, gençlerin ve STK'ların güçlendirilmesi gündeme gelmiştir (Batat, 2010: 9-11). Ekonomik ilerlemeler ile çevrenin korunması arasındaki dengeyi sağlamak amacıyla ortaya çıkan sürdürülebilir kalkınma kavramının sosyo-kültürel boyutuna ilk kez bu konferansta, 182 devlet tarafından kabul edilen küresel eylem planı Gündem 21'de değinilmiştir (Koçak, 2016: 31).

6 – 8 Eylül 2000 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde, 189 ülke tarafından kabul edilen “Binyıl Kalkınma Hedefleri” ile 2015 yılına kadar fakir ülkelerdeki yoksul insanlara daha iyi yaşam koşulları sağlama, tüm kız ve erkek çocuklarının ilköğretimi tamamlaması, cinsiyet eşitliği, 5 yaşından küçük çocuk ölümlerinin azaltılması, anne ölüm oranlarının azaltılması, HIV, AIDS, gibi hastalıklarla mücadele ve doğal kaynakları koruma sözü verilmiştir (Batat, 2010: 13-14).

26 Ağustos – 4 Eylül 2002 tarihinde Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde kabul edilen “Johannesburg Uygulama Planı” ile Gündem 21'deki temel hedeflerin devamı niteliğinde çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilir kalkınmanın üç temel boyutu tekrar gündeme gelmiştir (Batat, 2010: 16).

20-22 Haziran 2012 tarihinde Brezilya'nın Rio De Janeiro kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı sonucunda yayınlanan “İstedığımız Gelecek” adındaki raporda, daha önce belirlenen konuların devamı niteliğinde; sürdürülebilir üretim ve tüketim, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir ulaşım, sürdürülebilir kentler tekrar gündeme gelmiştir (https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/environment_energy/the_future_we_want_june_2012.html erişim tarihi: 22.03.2022).

27 Eylül 2015 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde düzenlenen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem'inde sürdürülebilir kalkınma için 17 temel hedef sunulmuştur (Şekil 1.1.): 1-Yoksulluğun sona ermesi, 2-Açlığın sona ermesi, 3-Sağlıklı ve kaliteli yaşam, 4-Kaliteli eğitim, 5-Cinsiyet eşitliği, 6-Temiz su ve sanitasyon, 7- Erişilebilir ve temiz enerji, 8- İyi iş ve ekonomik büyüme, 9- Sanayi, inovasyon ve altyapı, 10- Eşitsizliklerin azaltılması, 11- Sürdürülebilir kentler ve toplumlar, 12- Sorumlu tüketim ve üretim, 13- İklim eylemi, 14- Su altı yaşam, 15- Karasal yaşam, 16- Barış, adalet ve güçlü kurumlar, 17- Hedefler için işbirliği (<https://sdgs.un.org/goals> erişim tarihi: 25.03.2022).

Şekil 1. 1. 17 Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi

Kaynak: <https://sdgs.un.org/goals>

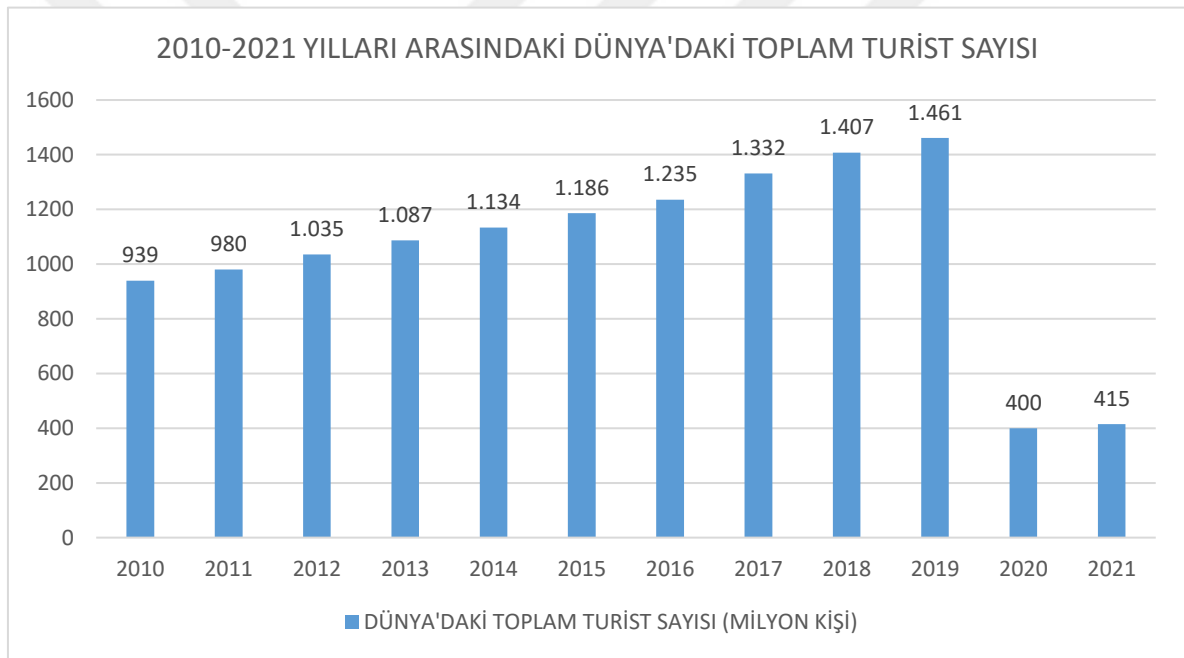
2000 yılında 495 milyar olan uluslararası turizm sektörü geliri, 2019 yılında 1,7 trilyon dolara ulaşmıştır (UNWTO, 2020: 4). Küresel ölçekte her 10 kişiden 1'inin çalıştığı sektör, 319 milyon kişiye istihdam sağlamak ve dünya gayri safi yurt içi hasılasının (GSYH) %10,4'ünü oluşturmaktadır (<https://wtcc.org/Research/Economic-Impact> erişim tarihi: 29.03.2021). Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %80'i tarafından kadın ve genç nüfusa istihdam fırsatı verilmektedir. Nitekim kadınlar genel ekonomide iş gücünün %39'unu oluştururken turizm sektöründe %54'ünü oluşturmaktadır (UNWTO, 2020: 6). Dolayısıyla turizm sektörü; yarattığı istihdam ve gelir olanağı ile yoksulluğun ve açlığın sona erdirilmesini, elde edilen vergiler ve ekonomik büyümeyle sağlıklı yaşam ve eğitim için hizmetlerin finanse edilmesini, kadınlara istihdam fırsatı sağlayan en yoğun sektör olarak cinsiyet eşitliği ve kız çocuklarının güçlendirilmesini, sadece kentlerde değil kırsal kesimlerde de turizm hareketinin gerçekleştirilmesiyle bölgesel eşitsizliklerin azaltılması gibi sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için doğrudan ya da dolaylı katkı verebilecek ciddi bir potansiyele sahiptir (Koçak, 2016: 35-37).

1.3. Turizm ve Sürdürülebilirlik

Küresel ölçekte yaşanan COVID19 salgını sebebiyle, 2019'da yaklaşık 1,5 milyar olan uluslararası turist sayısı, 2021 yılında 415 milyona kadar gerilese de uluslararası turist sayısının 2024 yılında tekrar 2019 yılındaki rakama ulaşacağı öngörülmektedir

(<https://www.unwto.org/news/tourism-grows-4-in-2021-but-remains-far-below-pre-pandemic-levels> erişim tarihi: 28.03.2022). Zira zaman zaman tüm dünyada yaşanan bazı olumsuz durumlara (ekonomik krizler, salgın hastalıklar, savaşlar vb.) rağmen turizm hareketine katılan insanların sayısı günümüze kadar hep artmıştır (Koçak, 2016: 2). Örneğin New York'ta 11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırı sonucunda; %20-%50 arasında rezervasyon iptalleriyle Amerika havayolu endüstrisi yaklaşık 2 milyar dolarlık zarara uğrasa da (Goodrich, 2002: 575-576) bu saldırılardan sonra 2002 yılında, Dünya Ticaret Merkezi'ni 3,6 milyon kişi ziyaret etmiştir (<https://www.pilotguides.com/articles/ground-zero-the-phenomena-of-dark-tourism/> erişim tarihi: 24.03.2022).

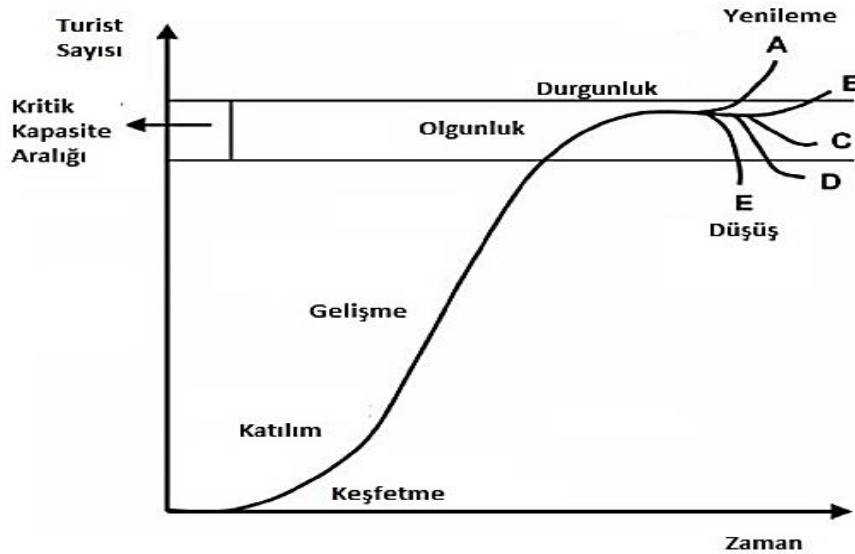
Tablo 1.2. 2010-2021 Yılları Arasında Dünyadaki Toplam Turist Sayısı

Dünyadaki bu kitlesel turist akışının, özellikle dar bir zamanda, deniz-kum-güneş turizmi olarak kıyı destinasyonlarında yoğunlaşmasıyla yaşanan mevsimsellik ve bölgesellik (Lakshmi ve Shaji, 2016: 1669), ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel olumsuz etkilere neden olmuş (Kozak vd., 2014: 82-96) ve temelinde doğal kaynakların ve kültürel birikimin korunmasını içeren sürdürülebilirlik kavramını, turizm sektörü için önemli hale getirmiştir. Çünkü turistik destinasyonların da bazı ürün ve mal hizmetleri gibi bir ömrü olduğu ve belirli bir zaman sonra turistik çekiciliklerini kaybedecekleri düşünülmektedir (Butler, 1980: 13). Yani bir destinasyondaki turist sayısının kontrolsüz bir şekilde artması; destinasyonların fiziksel çevresindeki olumsuz değişimleri artırır, turistlere sağlanan olanaklar, turist ile yerel halk arasında negatif etkileşime sebep olur, dolayısıyla yerel halk, önceleri ekonomik kazanç

olarak baktığı sektöre zamanla negatif bakmaya başlar ve destinasyona giderek daha düşük gelirli turist grupları ilgi gösterir. Neticede turizm kendi kaynağını tüketerek ömrünü azaltmış olur.

Destinasyonların yaşam eğrisi 6 evreden oluşmaktadır (Butler, 1980: 12-13): 1 -Keşif aşamasında; turistik faaliyetler sayıca az olmakla birlikte destinasyonun ve yerel halkın bu faaliyetten olumsuz etkilenme durumu söz konusu değildir. 2- Gelişme aşamasında; ziyaretçi sayısı keşif aşamasına göre artmıştır fakat turizmin yerel halka ekonomik katkısı henüz asgari düzeydedir ve turizm hareketini geliştirmek amacıyla reklam kampanyalarıyla pazar oluşturulmaya başlanır. 3-Olgunluk aşamasında; turizm akışında ve yabancı sermayeli işletmelerde artış görülür. Dolayısıyla bu aşamada turizm sektörü, destinasyonun ekonomisinde önemli bir yer tutar. Buna karşılık turizm sezonunun yoğun olduğu dönemlerde turist sayısı, yerli nüfus sayısına yaklaşır veya aşar, kalabalık, suç oranları, turist-yerel halk çatışması, enflasyon, doğal kaynak ve kültür bozulmaları görülür. 4-Durgunluk aşamasında; destinasyondaki turizm hareketinin doyum noktasına ulaştığı varsayılır ve destinasyon bilinen bir imaja sahip olsa da artık destinasyonun modasının zamanla geçmeye başlayacağı düşünülür. Bu noktadan sonra turizmde sürdürülebilirliği sağlamak için önemli çaba göstermek gerekir. Aksi takdirde destinasyon turistik çekiciliğe sahip bir yer olmaktan çıkacak ve turist sayısında düşüş yaşanacaktır. Öte yandan daha önce ziyarete açılmamış doğal güzellikler vasıtasıyla ya da kumar gazinoları gibi insanları çekecek yapay unsurlar ile destinasyonda yenilenme aşaması yaşanabilir.

Şekil 1. 2. Turizm Alanının Gelişme Evreleri

Kaynak: Butler, R. W. (1980). "The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications For Management of Resources". Canadian Geographer/Le Géographe Canadien, 24(1): 5-12.

Modeldeki (Şekil 1.2.) ‘kritik kapasite aralığı’ taşıma kapasitesini ifade etmektedir. Taşıma kapasitesi; destinasyonda sağlanan hizmetlerin kalitesinde bir azalma olmadan, doğal çevreye ve tarihi kültürel birikimlere zarar vermeden, destinasyonu kullanabilecek azami turist sayısını ifade eder (Sungur, 2012: 341). Örneğin, her yıl yaklaşık olarak 10 milyon turist çeken, giderek kalabalıklaşan sokaklarda yürümenin zorlaştığı, 70.000 yerli nüfusa sahip İtalya’nın başkenti Venedik’te kitlesel turizm hareketinden kaynaklı taşıma kapasitesi sorunu yaşanmaktadır (Cook vd., 2016: 303). Bu duruma bir başka örnek ise, önde gelen cazibe merkezlerinden biri Barselona olarak gösterilebilir. Barselona yerel halkına göre turizm hareketi; uyuşturucu, fuhuş, dolandırıcılık gibi suçları arttırmış ve bu olumsuz etkiler merkezde bir cadde olan Las Ramblas’ı ‘bayağı ve tehlikeli’ bir yer haline getirmiştir. Turistlerden ve beraberinde getirdiği bu sorunlardan rahatsız olmaya başlayan Barselona yerel halkı, sokakları tuvalet olarak kullanan ve kamuya açık yerlerde ilişki yaşayan turistlerin fotoğraflarından oluşan 500’den fazla Noel kartını şehir yetkililerine göndermiş ve balkonlarına "Volem un barri digne!" (Biz onurlu bir semt istiyoruz!) yazan pankartlar asarak eylem yapmıştır (Goodwin, 2016: 30-31). Dolayısıyla destinasyonların taşıma kapasitesi olduğunu göz önünde bulundurarak, destinasyonlardaki turizm faaliyetlerinin olumsuz etkilerini azaltmak, düşüş aşamasına gelmeden gereken önlemleri almak ve gelecek kuşakların ihtiyaçlarını dikkate alan sorumlu bir turizm hareketi geliştirmek sürdürülebilir turizm açısından oldukça önemlidir.

1.4. Sürdürülebilir Turizm Amaçları

Sürdürülebilir turizm, “Ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılarken mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate alan turizm” olarak tanımlanmıştır (UNEP ve UNWTO, 2005: 12). UNEP ve UNWTO (2005: 18-19) sürdürülebilir turizm için 12 temel amaç belirlemiştir:

- Turizm işletmelerinin ve destinasyonların uzun vadede gelişmeye, fayda sağlamaya devam edebilmesi ve rekabet gücünü sağlaması için *Ekonomik Süreklilik*.
- Ziyaretçilerin harcama oranını arttırmak ve ev sahibi destinasyona ekonomik refah katkısını en üst düzeye çıkarmak için *Yerel Refah*.
- Cinsiyet, ırk ve engellilik gözetmeksizin herkese istihdam yaratmak, yerel iş gücünü desteklemek, ücret ve hizmet kalitesini arttırmak için *İstihdam Kalitesi*.
- Elde edilen gelirin yoksullar dahil olmak üzere tüm ev sahibi topluma adil bir şekilde dağıtmak, turizm sektörünün ekonomik ve sosyal faydalarını güçlendirmek için *Sosyal Eşitlik*.

- Cinsiyet, ırk, engellilik gözetmeksizin tüm turistlerin erişebileceği güvenli ve çekici bir deneyim sunmak için *Ziyaretçi Memnuniyeti*.
- Turizm gelişimi ve yönetimi hakkında paydaşlarla istişarede bulunarak planlama ve karar süreçlerine yerel halkı dahil etmek için *Yerel Kontrol*.
- Sosyal bozulma ve sömürüden kaçınarak ev sahibi toplumun yaşam kalitesini güçlendirmek ve sosyal imkanlara erişimini desteklemek için *Toplumsal Refah*.
- Ev sahibi toplumun tarihi ve kültürel mirasına, geleneklerine, otantikliğini saygı duymak ve geliştirmek için *Kültürel Zenginlik*.
- Hem kentsel hem kırsal alanların fiziki ve görsel açıdan bozulmasını önlemek, kalitesini korumak ve geliştirmek için *Fiziksel Bütünlük*.
- Doğal alanların, habitatların ve yaban hayatına verilen zararı en aza indirmek ve korunmasını desteklemek için *Biyolojik Çeşitlilik*.
- Turistik işletmelerde yenilemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek için *Kaynak Verimliliği*.
- Turizm işletmeleri ve turistler tarafından üretilen atıkları ve hava, su, toprak kirliliğini en aza indirmek için *Çevresel Temizlik*.

Kısaca sürdürülebilir turizmin temel amaçları; yerel halkın yaşam kalitesinin artırılması, kalkınmada eşitlik sağlanması, ziyaretçi deneyimlerinin kalitesinin yükseltilmesi, çevresel kalitenin korunması ve turizmin ekonomik ve çevresel etkileri hakkında toplum bilincinin oluşturulması olarak sıralanabilir (Inskeep, 1991: 461).

Sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşabilmek ve turizmi 12 aya yaymak için bazı alternatif turizm çeşitleri gündeme gelmiştir. Ancak alternatif turizm, ekolojik turizm, yumuşak turizm kavramları, kimi zaman sürdürülebilir turizm kavramı yerine kullanılarak kafa karışıklığına yol açmaktadır (Kaya, 1997: 27-28). Eko turizm, doğa turizmi, yabanıl turizm gibi alternatif turizm çeşitleri, aynı zamanda bir sürdürülebilir turizm çeşididir (Sungur, 2012: 338) fakat bahsi geçen turizm çeşitleri her ne kadar doğa temelli bir yaklaşım içerse de bu turizm hareketine katılan insan sayısı arttıkça tekrar kitle turizmine dönüşebilir ve olumsuz çevresel sonuçlara yol açabilir (Koçak, 2016: 40). Örneğin Hindistan, Tibet, Bali gibi destinasyonlarda sayıca nispeten az olan turistlerin yerel halkın gelenek ve göreneklerine yeterli saygı göstermemesi, yöre halkı üzerinde olumsuz sosyo-kültürel etkilere neden olmaktadır (Jones, 1992: 102). Dolayısıyla alternatif turizm, ekolojik turizm kavramlarını da içine alan sürdürülebilir turizm, bir turizm türü değil, ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate almaya yönelik amaçları ifade eden daha kapsamlı bir kavramdır.

1.5. Sürdürülebilir Turizm İlkeleri

Turizm sektörü çok bileşenli ve karmaşık bir yapıya sahiptir ve bu nedenle sürdürülebilir turizm amaçlarına ulaşabilmek için bütünsel ve sistematik bir yaklaşım benimsenmelidir (Koçak, 2016: 42). Bu yaklaşıma rehberlik edebilecek, ihtiyaç duyulan sürdürülebilir turizmin 13 temel ilkesi şu şekilde sıralanmıştır (UNEP ve UNWTO, 2005: 16-17);

1. **Bütünsel bir bakış açısı:** Turizm planlanması gerçekleştirilirken turizmin diğer sektörler ve toplum üzerindeki etkisi dikkate alınmalı ve ekonominin turizme aşırı bağımlılığından kaçınılmalıdır.
2. **Çoklu paydaş katılımı:** Turizmden etkilenenler, turizmin gelişimini ve yönetimini etkileme fırsatına sahip olmalıdır.
3. **Uzun vadeli planlama:** Kısa vadeli planlama yaklaşımlarından kaçınılmalı ve uzun vadeli planlamalar teşvik edilerek, gerçekleştirilen girişimlerin gelecekte nasıl sürdürülebileceği dikkate alınmalıdır.
4. **Küresel ve yerel etkileri dikkate almak:** Turizmin çevre ve toplum üzerindeki yerel ve küresel boyutta etkileri dikkate alınarak politikalar geliştirilmelidir.
5. **Sürdürülebilir tüketimi teşvik etmek:** Sürdürülebilirlik sadece arz tarafı değildir bu nedenle turistlerin tüketim modelini, tercihlerini, davranışlarını ve faaliyetlerini etkilemeye önem verilmelidir.
6. **Sürdürülebilirliği ve kaliteyi eşitlemek:** Kaliteli bir turizm destinasyonunun veya ürününün, sadece ziyaretçi memnuniyetine odaklanmak yerine tüm sürdürülebilirlik konularını ele alan bir ürün olduğu kabul edilmelidir.
7. **Tüm etkilerin maliyetlere yansımaları- kirleten öder ilkesi:** Kirleten öder ilkesine göre çevresel etkilerin sorumluları, maliyetlerin sorumluluğunu üstlenmelidir.
8. **Riski en aza indirmek- ihtiyatlılık ilkesi:** İhtiyatlılık ilkesi, bir şeyi daha sonradan onarmaya çalışmak yerine, hasar oluşmadan önce hasarın önlenmesi için gerekli tedbirleri almak anlamına gelir. Sürdürülebilir turizm gelişiminin önemli bir bileşeni olarak dikkatli risk değerlendirmesi yapılmalıdır.
9. **Yaşam döngüsü perspektifi:** Yaşam döngüsü perspektifi, kullanılan kaynaklar ile ilgili tüm girdileri ve kullanım sonrası çıktıları dahil ederek bir ürün veya hizmetin yaşam ömrü boyunca etkilerinin tam olarak hesaba katılmasıdır.
10. **İşlevsel alternatifleri düşünmek:** Başka alternatifler ile aynı işlevin yerine getirilip getirilemeyeceğine ve sonucunun olumlu veya daha az olumsuz etki edip edemeyeceğine dikkat edilmelidir. Örneğin, daha fazla rekreasyon alanlarını turizme açarak ziyaretçi

memnuniyetini artırmaya yönelik bir stratejide, en az çevresel ve en yüksek sosyal etkiyle ekonomik getiri sağlayan seçenekler tercih edilmelidir.

- 11. Sınırlara saygı:** Bir destinasyondaki turizm gelişim miktarını veya turist akışının hacmini sınırlama, sürdürülebilir turizm kavramının merkezinde yer alır. Sınırlayıcı faktörler; ekolojik dayanıklılık, kaynak kapasitesi, toplumsal endişe ve ziyaretçi memnuniyeti ile ilgilidir.
- 12. Değişen koşullara uyum sağlamak:** Uyarlanabilir yönetim, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir yönüdür. Turizm, performansı ve etki düzeyi açısından dış koşullara duyarlıdır. İklim değişikliği ve terörizm gibi küresel tehditler, gelecekteki turizm planlamasında ve risk yönetimi politikalarının uygulanmasında dikkate alınmalıdır.
- 13. Göstergeleri kullanarak sürekli izleme yapmak:** Güçlü bir turizm yönetimi için zaman içinde meydana gelen değişikliklerin kolayca tespit edilebilmesi gerekir. Turizmin durumunu, performansını ve etkisini izlemek için sürdürülebilirlik amaç ve hedefleriyle ilgili göstergeler oluşturulmalıdır. Bu tespitler sayesinde politikalarda ve eylemlerde gerekli değişiklikler yapılabilir.

1.6. Sürdürülebilir Turizm Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramı literatürde üç temel başlık altında incelenmiştir; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel. Nitekim sürdürülebilir bir turizm destinasyonu, söz konusu üç temel boyutun da dengeli bir şekilde yönetilmesiyle mümkün olacaktır (Mearns ve Boshoff, 2017: 90).

1.6.1. Ekonomik Boyut

Turizm sektörü destinasyonlarda; elektrik, su sistemleri, yollar, limanlar ve havaalanları gibi altyapı ve konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, rent a car hizmetleri, tur operatörü ve seyahat acenteleri gibi üstyapı yatırımlarının artmasına etki eder (Kozak vd., 2014: 81-82). Ayrıca tarım sektörü, inşaat sektörü, mobilya, dokuma ve kimyasal maddeler üreten sanayi sektörü, ulaştırma, haberleşme, güvenlik, sağlık, el sanatları gibi 35 alt sektör ile ilişki içerisinde (Kozak vd., 2014: 80-81). 2019 yılında tüm dünyada turist hareketine katılan 1 milyar 460 milyon kişi, ekonomiye 1 trilyon 481 milyar dolarlık katkı sağlamıştır (UNWTO, 2020: 2). Türkiye ise 2019 yılında yaklaşık 52 milyon ile en çok turist çeken 6. ülke olmasına rağmen yaklaşık 25 milyar dolar turizm geliri ile turizm gelirlerinde ilk ona girememiştir (UNWTO, 2020: 8). Yani Türkiye'nin turizm faaliyetlerinden hala istenilen düzeyde gelir sağlamadığı söylenebilir.

Turizm hareketine katılanların gittikleri destinasyonda yapacağı harcamalar; o ülkenin doğrudan ya da dolaylı gelirine, gelirin el değiştirmesiyle çarpan etkisine, ödemeler dengesine, döviz talebine, bölgeler arası dengeli kalkınmaya katkı sağlar. Ayrıca turizm, emek yoğun bir hizmet sektörü olması sebebiyle cinsiyet, yaş, meslek gözetmeksizin yüksek istihdam olanağı yaratır (Kozak vd., 2014: 73-80). Ancak öte yandan turizm sektörünün; mevsimlik iş gücü yaratması, uzun süren çalışma saatleri ve buna karşılık düşük ücretler sağlanması, ucuz işgücü olması sebebiyle yerel halka değil "gurbetçilere" fırsat verilmesi, turistlerin farklı tüketim alışkanlıkları ya da tarım alanlarının turizm sektörüne tahsis edilmesiyle bazı gıda malzemelerinde ithalata bağımlılık, turizm hareketinin kıyı şeridi olmak üzere belirli yerlerde yoğunlaşması nedeniyle bölgesel enflasyon baskısı gibi ciddi olumsuz ekonomik etkileri de bulunmaktadır (Kozak vd., 2014: 82-86).

Turizm sektöründe; yerel işletmelerin desteklenmesi, yerel halka istihdam fırsatı verilmesi, ihtiyaç duyulan ham maddelerin yerel işletmelerden temin edilmesi yani turizm sektörünün yerel halka somut olarak ekonomik katkı sağlaması amacıyla UNWTO tarafından 2002 yılında 'yoksulluğun azaltılması için sürdürülebilir turizm' girişimi başlatılmıştır (Koçak, 2016: 59-60). Bu girişimin başarıya ulaşabilmesi ve destinasyonların ekonomik açıdan sürdürülebilirliğini sağlamak için turizm faaliyetlerinin 12 aya yayılmasını ve sektörde çalışanlarının 12 ay istihdam edilmesini, çalışanlara yönelik mesleki beceri ve eğitim programları düzenlenmesini, turistlerin beklentilerine yönelik ürün ve hizmet sunabilmek için devamlı pazar araştırması yapılmasını, geri bildirimlerin dikkate alınmasını ve müşteri memnuniyetini sağlamak gerekmektedir (Koçak, 2016: 57-59).

1.6.2. Sosyo-Kültürel Boyut

Sosyo-kültürel çevre bağlamında turizm literatüründe en çok ele alınan konulardan biri, turizmin ev sahibi toplum üzerindeki etkileridir. Genellikle turizm hareketinde meydana gelen sosyo-kültürel etkileşimler, gelişmemiş ülkelerin kültürel yapısını gelişmiş ülkelerin etki altına alması şeklindedir. Farklı gelenek ve göreneklere sahip, farklı coğrafyalardaki bireylerin bir araya gelmesi; kültürlerarası bilgi alışverişi, hoşgörü, barış, kadın hakları konusundaki bilinç, yabancı dil bilgisi, boş zaman ve eğlence planlarındaki değişiklikler, temizlik bilinci, kültürel değerlere sahip çıkma bilinci gibi sosyo-kültürel etkileşimlere neden olmaktadır (Kozak vd., 2014: 89-91). Ancak turist kabul eden destinasyonda kitlesel turizm hareketinin yoğunlaşmasıyla beraber sosyal taşıma kapasitesinin aşıldığı durumlarda; yerel halkın yabancı düşmanlığını, uyuşturucu, fuhuş gibi suçları, yöre kültürünün metalaşmasını, yerel dilde yozlaşmayı, snobizmi arttırarak turizm hareketi olumsuz sosyo-kültürel etkilere de neden

olabilir (Kozak vd., 2014: 92-94). Ayrıca turizm hareketi nedeniyle; fiyatların artması, kadın turistlere olumsuz tutumlar geliştirilmesi, yabancı turistlerle yaşanan gelişigüzel cinsel birliktelikler ve başta AIDS olmak üzere zührevi hastalıklardaki artış, çeşitli nedenlerle yapılan sahte evlilikler, arkeolojik alanların kimi zaman turistler kimi zaman ise yerel halk tarafından tahrip edilmesi ve yağmalanması, yoğun talep karşısında seri üretime geçilerek bazı el sanatlarının yok olması gibi olumsuz sosyo-kültürel etkiler de meydana gelmektedir (Cooper ve Ozdil, 1992: 381-382).

Destinasyondaki yerel halk ve destinasyonu ziyaret eden turistler arasında olumlu ilişkiler yaratmak ve toplumun turizm hareketine karşı düşmanlık geliştirmesinin önüne geçmek için turizm sektörünün sosyo-kültürel yapı üzerindeki etkilerini incelemek ve gereken önlemleri almak önemlidir (UNWTO, 2004: 56). Sürdürülebilir turizm anlayışı için sosyo-kültürel anlamda ele alınacak temel konular; turizm hareketinin yerel toplumun yaşam tarzındaki ve demografik yapısındaki meydana getirdiği değişiklikler, toplumun turizm hareketine yönelik geliştirdiği tutumlar ve memnuniyet durumu, toplumun bölgedeki cazibe merkezlerine erişilebilirliği, toplumun bilgilendirilerek alınacak kararlara katılımının sağlanması, destinasyonun kültürel varlıkları ve mirasının korunması olarak sıralanabilir (UNWTO, 2004: 58-59).

1.6.3. Çevresel Boyut

Turizm sektörünün hammaddesini doğal ve kültürel çekicilikler oluşturmaktadır. Dolayısıyla turist akışının devamlılığı ve turizm hareketinin ülkeye istenilen düzeyde ekonomik katkılar sağlaması ise bozulmamış doğal çevre ile mümkündür (Kozak vd., 2014: 94). Turizm hareketi; doğal güzelliklerin ve geleneksel mimari dokunun korunması, tarihi yapıların restorasyon, bakım ve onarımı gibi fiziksel çevre için olumlu katkılar sağlamaktadır (Kozak vd., 2014: 95). Ancak öte yandan kitle turizm hareketiyle turistik alanların kontrolsüz gelişmesi; mimari tarzda estetik olmayan yapıların özellikle kıyı şeritleri boyunca plansız artması, bazı turizm bölgelerinde alt yapının eksikliğinden kaynaklı olarak kanalizasyon sularının denize boşaltılmasıyla deniz kirliliği, ormanların tahribi, avlanma nedeniyle yaban hayatındaki bazı türlerin neslinin tükenmesi, trafik yoğunluğu ve beraberinde haberleşme, sağlık hizmetlerine erişim güçlüğü, gürültü kirliliği gibi problemleri meydana getirmiştir (Kozak vd., 2014: 96-97). Sürdürülebilir turizmin çevresel boyutunda ele alınacak başlıca konular; doğal çevrenin korunması, su kaynaklarının korunması, hava kalitesinin korunması, gürültü seviyesi kontrolü sağlanması, katı atık yönetimi, enerji tasarrufu, yenilenebilir enerji, turizm gelişiminin

yoğunluğunu kontrol etme (çevresel taşıma kapasitesi) olarak sıralanmıştır (UNWTO, 2004: 147-196).

1.7. Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları

Günümüzde tüketicilerin daha bilinçli hareket ettiği bilinen bir durumdur. Turistlerin bilinçli olma düzeyi arttıkça sorumlu turizm hareketine daha sıcak bakarak işletme tercih ederken belirli sertifikasyonlara sahip olma, çevreye duyarlı olma gibi kriterlere dikkat etme tutumu geliştirir (Bayram ve Bayram, 2019: 116). Örneğin, 2014 yılında Muğla'da, %71'i İngiliz, %14'ü Alman, %2,8'i Fransız ve %2,7'si Hollandalı toplamda 600 turistin katıldığı bir araştırmada; katılımcıların %77,6'sı sürdürülebilir turizm talebine yönelik hizmet veren işletmeleri tercih edeceklerini, %54,3'ü bu işletmelere daha çok ücret ödemeye gönüllü olacaklarını, %47,5'i sürdürülebilir uygulamalarının fiyattan daha önemli olduğunu ifade etmiştir (Çelik ve Bahar, 2015: 464). Başka bir araştırmada ise Almanların %59,9'unun seyahat rotalarını oluştururken bozulmamış doğayı dikkate aldığı görülmektedir (Turizm Bakanlığı'ndan akt. Kaya, 1997: 38). Bilinçli toplumların işletmelere yönelik bu sosyal sorumluluk baskıları, aynı zamanda rekabet avantajı da sunan sertifikasyon uygulamalarını işletmelerin önemsemesine yol açmıştır. Nitekim sertifikasyon uygulamaları, turist tercihini, güvenini ve sadakatini pozitif yönde etkilemektedir (Bayram ve Bayram, 2019: 118).

Özellikle 1990'lı yıllara gelindiğinde ekolojik etkinlik hedefiyle konaklama işletmeleri ve seyahat acenteleri başta olmak üzere çeşitli turizm birliklerine ödül ve etiket vererek sertifikasyon uygulamaları yaygınlaşmıştır (Kahraman ve Türkay, 2006: 124). Örneğin 1987'de yayınlanan ISO 9000 Kalite Standardının ardından artan çevre sorunlarıyla beraber ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi Standardı ülkelerce gerekli görülmüştür.

Hayata geçirilen uygulamalara bir örnek Mavi Bayrak Projesidir. Mavi Bayrak Projesi, 1987 yılında Fransa'da, 1993 yılında ülkemizde uygulanmaya başlanan, uluslararası niteliklere uygun marina, yat ve plajlara verilen bir çevre ödülüdür (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11570/mavi-bayrak-hakkinda-genel-bilgiler.html> erişim tarihi: 21.01.2021). 2021 sonu itibarıyla ülkemizde 213'ü Antalya'da olmak üzere toplamda 519 adet, Mavi Bayrak sahibi plaj, 5'i Antalya'da olmak üzere toplam 22 adet Mavi Bayrak sahibi marina bulunmaktadır (http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=1 erişim tarihi: 31.12.2021).

Türkiye'de bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuş bir diğer uygulama ise Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1993 yılında turistik talebe karşılık hizmet üreten işletmelerin başında gelen konaklama sektörü için uygulamaya koyduğu Yeşil Yıldız belgesidir. Yeşil yıldız belgesinin amacı; konaklama işletmelerinde su, enerji, atık tüketiminin

azaltılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmektir (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html> erişim tarihi: 31.12.2021). 2021 yılı itibariyle 232 tanesi Antalya’da olmak üzere toplamda 457 tane Yeşil Yıldız belgeli tesis bulunmaktadır (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9579/turizm-tesisleri.html> erişim tarihi: 21.01.2020).

2006 yılında Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Projesi (EDEN- European Destinations of Excellence), Avrupa’daki destinasyonların çeşitliliğine ve ortak özelliklerine dikkat çekerek, turizmin sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir projedir (https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about_en erişim tarihi: 23.01.2020). 2008 yılından itibaren ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yürüttüğü projede; 2008 yılında “Turizm ve Somut Olmayan Kültürel Miras” temasında Edirne/Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, 2009 yılında “ Korunan Alanlar” teması ile Kars/Kuyucuk Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 2010 yılında “Suya Bağlı Turizm” teması kapsamında Bitlis/Nemrut Krater Gölü; 2011 yılında “Turizm ve Fiziksel Mekânların İyileştirilmesi” teması ile Hamamönü/Ankara; 2013 yılında “Erişilebilir Turizm” teması ile Taraklı/Sakarya, 2015 yılında ise “Turizm ve Yerel Gastronomi” teması ile Gaziantep, 2019 yılında “Sağlık ve Esenlik Turizmi” teması ile Balıkesir EDEN ödülünü kazanmıştır (https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/destinations/turkey_en erişim tarihi: 23.01.2020).

Turistlerin güven algısını olumlu yönde etkileyen, doğal ve sosyo-kültürel çevreyi korumaya katkı sunan bu sertifikasyon programları her ne kadar sürdürülebilir turizm hareketini destekler nitelikte olsa da destinasyonlarda etkin ve etkili sürdürülebilir turizm hareketini sağlamak için sürdürülebilir destinasyon yönetimine ihtiyaç duyulmaktadır.

1.8. Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi

Destinasyonlar, tüketicilere bütünleşik bir deneyim sunan ürün ve hizmetlerin birleşiminden oluşmaktadır. Zira turistler destinasyonu, satın aldığı ürün ve hizmetlerin kim tarafından üretildiğine bakmaksızın bütünsel olarak yorumlamaktadır. Dolayısıyla destinasyon imajı, destinasyondaki çekiciliklerinin (müze, deniz, festival vb.) yanı sıra birçok hizmet sağlayıcısı (otel çalışanları, rehberler, şoförler vb.) tarafından üretilen hizmetin kapsamlı bir deneyiminden meydana gelmektedir (Buhalis, 2000: 99). Crompton (1979: 18), destinasyon imajını; “Bir kişinin herhangi bir destinasyon ile ilgili sahip olduğu inançların, fikirlerin ve izlenimlerin toplamı” olarak tanımlamıştır. Turizm sektöründeki rekabet ortamında olumlu

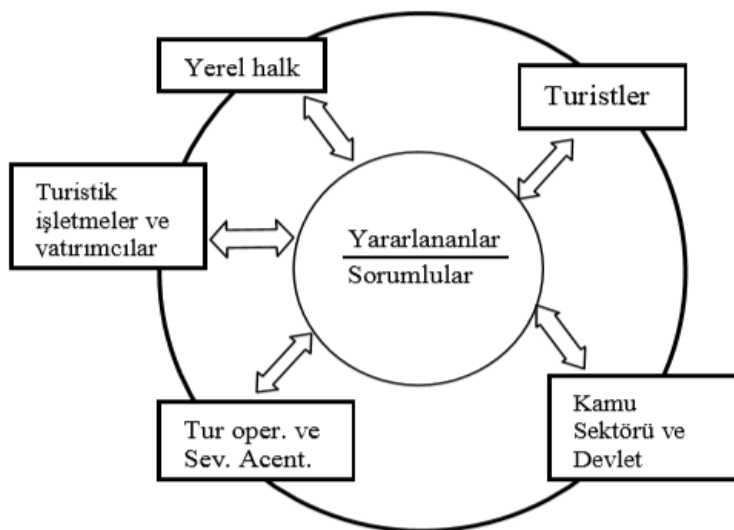
imaj yaratma, işletmelerde olduğu gibi destinasyonlar için de oldukça önemlidir. Çünkü destinasyon imajı, turistlerin destinasyon tercihlerini belirleme ve ziyaret etme aşamasında etkili rol oynamaktadır (Ahmad vd., 2020: 2395). Üstelik bir destinasyona ait algılanan olumlu imaj turistin memnuniyetini ve destinasyon sadakatini de pozitif yönde etkilemektedir (Öztürk, 2020: 1365). Nitekim destinasyondaki her bir hizmet sağlayıcı birbiri ile rekabet ederken aynı zamanda destinasyon imajı açısından birbirine muhtaç durumdadır. Giderek rekabetçi bir pazar haline gelen turizm endüstrisinde sadece en iyi yönetilen destinasyonların gelişebileceğini vurgulayan Buhalis (2000: 100), sürdürülebilir destinasyon yönetimi strateji ve hedeflerini dört başlıkta öne çıkarmıştır:

- Yerel halkın uzun vadede refahını arttırmak.
- Destinasyon ziyaretçilerinin memnuniyetini en üst düzeye çıkarmak.
- Yerel işletmelerin profesyonelliğini arttırmak ve etkilerini en üst düzeye çıkarmak.
- Sürdürülebilir bir denge sağlayabilmek için ekonomik faydalar, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler arasındaki dengeyi optimize etmek.

Sürdürülebilir turizm kavramının sadece teoride kalmaması ve pratikte de uygulanabilir olması için turizm gelişiminin kontrol edilmesi gerekmektedir. Zira sürdürülebilir turizm, belirsiz ve karmaşık yapısı nedeniyle pratikte uygulanabilirliği konusunda ciddi eleştirilere maruz kalmıştır (Ödemiş ve Çalık 2019: 11). Sürdürülebilir destinasyon yönetimi konusunda literatürdeki çalışmalar incelendiğinde Kuzey Etiyopya'daki Zegie Yarımadası'nda; turizm hareketinin engelliler için erişilebilir olmadığı, yerel halka gelir sağlamada yetersiz olduğu, taşıma kapasitesi kavramının karşılaştırılabilir sayısal değerlerle ölçülmediği, yerel halk ve turistlere farklı fiyatlandırma uygulamaları olduğu, zayıf atık yönetimi, yetersiz alt yapı (özellikle ulaşım), alınacak kararlara katılımı yerel halkın katılım sağlayamadığı tespit edilmiştir (Kebete ve Wondirad, 2019). Güney Afrika'nın Limpopo eyaletindeki Waterberg Biyosfer Rezervinde; yerel iş gücünün eğitim eksikliği, alt yapı eksikliği, yerel ürün-hizmetlerin metalaştığı, geleneksel kültürün yitirmeye başlandığı, siyahilere karşı ırkçı bir ayırım olduğu, hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilir gelişmeye uygun görülmeyen turizm çeşitlerinin olduğu, turizm gelişimini yönlendirmede gücün özel sektörde olduğu, kontrollü bir gelişme olmadığı, uzun vadeli planlamalar yapılmadığı tespit edilmiştir (Lyon vd., 2017). Destinasyonlardaki sürdürülebilir turizm gelişiminin zaman içindeki değişimini düzenli olarak kontrol etmek, mevcut durumu değerlendirmek ve pratikte gerekli önlemleri alabilmek için önceden belirlenmiş göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır (McCool ve Moisey, 2001: 7). Destinasyona özgü göstergeler ise paydaşların bakış açısıyla dikkatli bir şekilde belirlenmelidir (Mearns ve Boshoff, 2017: 89).

1.9. Sürdürülebilir Turizmde Paydaşlar

Freeman (1984: 46) paydaş kavramını, bir organizasyonun hedeflerine ulaşmasını etkileyebilecek veya bundan etkilenebilecek herhangi bir grup veya birey olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilir turizm politika ve uygulamalarının başarısı için; destinasyondaki mikro düzey (oteller, acenteler vb.) ve makro düzeydeki (yerel yönetimler, uluslararası örgütler vb.) tüm paydaşların sorumluluk üstlenerek koordinasyon ve iş birliği içinde hareket etmesi önem arz etmektedir (Getz ve Jamal, 1994; Yuksel vd., 1999; Sautter ve Leisen, 1999; Koçak, 2016, Bayhan vd., 2018). Sautter ve Leisen (1999: 316) destinasyondaki turizm paydaşlarını; işletmeler, yerel halk, çalışanlar, aktivist gruplar, turistler, ulusal zincir işletmeler, rakipler, hükümet olarak belirtmiştir. Buhalis (2000: 99) turizm paydaşlarını, yararlananlar ve sorumlular olmak üzere ikiye ayırmış ve destinasyondaki turizm paydaşlarını; yerel halk, turistler, kamu sektörü ve hükümet, tur operatörleri ve seyahat acenteleri, turistik işletmeler, yatırımcılar olarak belirtmiştir. Hardy ve Beeton (2001: 179) destinasyondaki turizm paydaşlarını; yerel halk, tur operatörleri, turistler ve düzenleyiciler (destinasyonun yönetimine katkıda bulunan; hükümet çalışanları, meclis üyeleri, uzman danışmanlar, turizm organizasyonlarının üyeleri vb.) olarak belirtmiştir. UNWTO'nun hazırladığı rehberde (2004:27) ise destinasyon paydaşları; yerel halk, kamu kurum ve kuruluşları (belediye yetkilileri, turizmi etkileyen alanlardaki bakanlıklar), özel sektör (tur operatörleri, seyahat acenteleri, konaklama işletmeleri vb.), STK'lar ve turistler olarak sıralanmıştır. Sürdürülebilir turizm göstergelerinin planlanmasında ve uygulanması sürecinde önemli bir rol üstlenen paydaş gruplarına gereken önem verilmeli ve paydaşlar sürecin tamamına dahil edilmelidir (Donaldson ve Preston, 1995: 67; Uğurlar, 2017: 135).

Şekil 1.3. Turizm Paydaşlarının Dinamik Çarkı.

Kaynak: Buhalis, D. (2000). "Marketing The Competitive Destination of The Future". Tourism Management, 21(1): 97-116.

Çalışmaya dahil edilen Kaleiçi'nin paydaşları; Kaleiçi'nde yaşayan yerel halk, Kaleiçi'nde faaliyet gösteren özel sektör işletme sahipleri ve çalışanları (konaklama, yiyecek-içecek, hediyelik işletmeleri, taksiciler), yerel yönetim temsilcileri (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Muratpaşa Belediyesi ve Kaleiçi muhtarlıkları, belediye ve bakanlığa bağlı müzeler), STK temsilcileri ve Akdeniz Üniversitesi akademisyenlerinden oluşmaktadır.

1.10. Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri

Göstergeler; sürdürülebilir turizm yönetimi için mevcut sorunların varlığını, ciddiyetini, gelecekte ortaya çıkabilecek muhtemel sorunların sinyallerini tespit ederek potansiyel eylem planı kriterlerini belirlemek ve bu eylemlerin sonuçlarını ölçmek için düzenli olarak kullanılan bilgi seti araçlarıdır (UNWTO, 2004: 8). Sürdürülebilir turizm göstergeleriyle zaman içindeki değişimler tutarlı bir şekilde takip edilebilir, şeffaflık ve hesap verilebilirlik teşvik edilebilir (Uğurlar, 2017: 128). Destinasyonlarda sürdürülebilir turizmin değerlendirilebilmesi için geliştirilen göstergelere bir örnek Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) kriterleridir. GSTC tarafından destinasyonlar için tasarlanan kriterler; sürdürülebilir yönetim, sosyo-ekonomik etkiler, kültürel etkiler ve çevresel etkiler olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır.

Tablo 1. 3. GSTC Destinasyon Kriterleri

Sürdürülebilir Yönetim • Yönetim yapısı ve çerçevesi (14) • Paydaş katılımı (17) • Baskı ve değişimin yönetimi (20)	Kültürel Sürdürülebilirlik • Kültürel mirasın korunması (16) • Kültürel alanların ziyareti (10)
Sosyo-Ekonomik Sürdürülebilirlik • Yerel ekonomik faydaların sağlanması (12) • Sosyal refah ve etkiler (20)	Çevresel Sürdürülebilirlik • Doğal mirasın korunması (25) • Kaynak yönetimi (14) • Atık ve emisyon yönetimi (26)

Kaynak: <https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0.pdf> (erişim tarihi: 29.06.2022).

Avrupa Komisyonu tarafından 2013 yılında, destinasyonların sürdürülebilir turizm performanslarını değerlendirmeye yardımcı olmak için başlatılan Avrupa Turizm Gösterge Sistemi (ETIS) bir diğer örnektir. Avrupa Turizm Gösterge Sistemi; 1- destinasyon yönetimi, 2-sosyo-kültürel etki, 3- ekonomik değer, 4- çevresel etki olmak üzere toplam 4 başlıkta toplanmıştır. Avrupa genelinde 100'den fazla destinasyon Avrupa Turizm Gösterge Sistemi'ni uygulamış ve deneyimleri hakkında geri bildirimleri Avrupa Komisyonu'na iletmıştır. Bu geri bildirimler sonucu gösterge sistemi revize edilmiş 2016 yılı baskısı, 43 temel gösterge setinden oluşmaktadır.

Tablo 1. 4. ETIS 43 Temel Gösterge

Destinasyon Yönetimi Kriterleri	Temel Göstergeler
Sürdürülebilir Turizm Kamu Politikası	Çevre/kalite/sürdürülebilirlik ve/veya kurumsal sosyal sorumluluk için gönüllü sertifika/etiketleme kullanan destinasyondaki turizm işletmelerinin/kuruluşlarının yüzdesi
Müşteri Memnuniyeti	- Destinasyondaki genel deneyimlerinden memnun olan turistlerin ve günübirlik ziyaretçilerin yüzdesi - Tekrar gelen ziyaretçilerin yüzdesi (5 yıl içinde)
Ekonomik Değer Kriterleri	Temel Göstergeler
Destinasyonda Turizm Akışı (Hacim ve Değer)	- Aylık turist geceleme sayısı - Günübirlik aylık ziyaretçi sayısı - Turizmin destinasyonun ekonomisine katkısı (%GSYİH) - Turist başına gecelik günlük harcama - Günübirlik ziyaretçi başına günlük harcama
Turizm İşletmelerinin Performansı	- Turistlerin ortalama gece kalış süresi - Ticari konaklamalarda aylık ve yıllık ortalama doluluk oranı
İstihdamın Miktarı ve Kalitesi	- Destinasyondaki toplam istihdam içinde doğrudan turizm istihdamı yüzdesi - Turizmde mevsimlik işlerin yüzdesi
Turizm Tedarik Zinciri	Destinasyondaki turizm işletmeleri tarafından sağlanan yerel olarak üretilen yiyecek, içecek, mal ve hizmetlerin yüzdesi
Sosyo-Kültürel Etki Kriterleri	Temel Göstergeler
Toplumsal-Sosyal Etki	100 ikamet eden kişi başına düşen turist/ziyaretçi sayısı - İkamet eden kişilerin turizmden memnun yüzdesi (aylık/mevsimlik) 100 ikamet eden kişi başına düşen ticari konaklama işletmelerinde mevcut yatak sayısı 100 konut başına ikinci konut sayısı
Sağlık ve Güvenlik	Polise şikayette bulunan turistlerin yüzdesi
Cinsiyet Eşitliği	- Turizm sektöründe istihdam edilen kadın ve erkek yüzdesi - Genel müdür pozisyonunun bir kadın tarafından yürütüldüğü turizm işletmelerinin yüzdesi
Dahil etme/Erişilebilirlik	- Engellilerin erişimine uygun ticari konaklama işletmelerindeki odaların yüzdesi - Onaylanmış erişilebilirlik bilgi planlarına katılan ticari konaklama işletmelerinin yüzdesi - Engelli kişilerin erişebildiği toplu taşıma yüzdesi ve özel erişim gereksinimleri - Engelli kişilerin erişebildiği ve/veya onaylanan erişilebilirlik bilgi planlarına katılan turistik yerlerin yüzdesi
Kültürel Mirasın, Yerel Kimliğin ve Varlıkların Korunması ve Geliştirilmesi	- Turizmin destinasyonun kimliği üzerindeki etkilerinden memnun olan sakinlerin yüzdesi - Geleneksel/yerel kültür ve mirasa odaklanan destinasyon etkinliklerinin yüzdesi
Çevresel Etki Kriterleri	Temel Göstergeler
Taşıma Etkisinin Azaltılması	Destinasyona ulaşmak için farklı ulaşım biçimleri kullanan turistlerin ve günübirlik ziyaretçilerin yüzdesi

	• Destinasyon çevresinde dolaşmak için yerel/çevre dostu (soft mobility)/toplu taşıma hizmetlerini kullanan turistlerin ve günübirlik ziyaretçilerin yüzdesi • Turistler ve günübirlik ziyaretçilerin memleketinden destinasyona ortalama seyahati (km) • Memleketinden destinasyona seyahat eden turistlerin ve günübirlik ziyaretçilerin ortalama karbon ayak izi
İklim Değişikliği	• İklim değişikliği azaltma planlarına dahil olan turizm işletmelerinin yüzdesi — örneğin: CO2 dengelemesi, düşük enerji sistemleri vb. • 'Hassas bölgelerde' bulunan turizm konaklama ve cazibe altyapısının yüzdesi
Katı Atıkları Yönetmek	• Genel nüfusa göre kişi başı atık üretimi ile karşılaştırıldığında turist başına gecelik atık üretimi (kg) • Farklı atık türlerini ayıran turizm işletmelerinin yüzdesi • İkamet eden kişi başına geri dönüştürülen toplam atık ile karşılaştırıldığında turist başına geri dönüştürülen toplam atık yüzdesi (yılıda)
Kanalizasyon Arıtması	• Destinasyonda tahliyeden önce en az ikincil seviyeye arıtılan kanalizasyon yüzdesi
Su Yönetimi	• İkamet eden genel nüfusun gecelik su tüketimine kıyasla turist gecelik su tüketimi • Su tüketimini azaltmak için önlem alan turizm işletmelerinin yüzdesi • Geri dönüştürülmüş su kullanan turizm işletmelerinin yüzdesi
Enerji Kullanımı	• İkamet eden genel nüfusun gecelik enerji tüketimine kıyasla turist gecelik enerji tüketimi • Enerji tüketimini azaltmak için önlem alan turizm işletmelerinin yüzdesi • Yenilenebilir kaynaklardan tüketilen yıllık enerji miktarının (Mwh) hedef düzeyindeki yıllık toplam enerji tüketimine kıyasla yüzdesi
Peyzaj ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması	• Yerel biyolojik çeşitliliğin ve peyzajların korunması, muhafazası ve yönetimini aktif olarak destekleyen turizm sektöründeki yerel işletmelerin yüzdesi

Kaynak: (<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/21749> erişim tarihi: 20.06.2022)

Destinasyonlarda sürdürülebilir turizmin değerlendirilebilmesi için en geniş kapsamlı göstergeler ise UNWTO (2004: 244-245) tarafından hazırlanmıştır. 38 adet ekonomik, 48 adet sosyo-kültürel ve 54 adet çevresel olmak üzere toplam 140 tane sürdürülebilir turizm göstergesi belirlenmiştir. Ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik başlıkları altındaki 12 temel gösterge ise (Tablo 1.3.) en çok tartışılan sorunlardan oluşan toplamda 140 göstergenin bir derlemesi niteliğindedir. 12 temel gösterge, çoğu destinasyon için temel sorun olarak düşünülen konular için somut olarak hangi tür veri kaynakları kullanılacağını sunan pratik bir özetir.

- ✓ 12 temel göstergeye göre yerel halkın turizmden ve turizm kaynaklı diğer bileşenlerden memnuniyet düzeyini ölçmek amacıyla; memnuniyet anketi yapılmalı ve yetkili makamlara bu konu hakkında iletilen şikayetlerin sayısı dikkate alınmalıdır (UNWTO, 2004: 51).

- ✓ Turizmin yerel halk üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla; yerel halka sunulan, turizm ile ilişkilendirilebilir sosyal hizmetlerin sayısı (örneğin otel ve tur operatörlerinin okul yapımı için bağışta bulunması vb.), turizm kaynaklı ülkeye yeni alt ve üstyapı hizmetleri yapıldığını düşünen kişilerin sayısı ve turistlerin yerel halka oranı belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 60).
- ✓ Turist memnuniyetini ve para değeri algısını ölçmek amacıyla; destinasyondan ayrılan turistlere, örneğin 'bu destinasyondaki deneyimimden keyif aldım' 'paramın karşılığını aldığımı hissediyorum' 'destinasyonu arkadaşlarıma tavsiye ederim' vb. maddeler içeren 5'li likert tipinde anket uygulanmalı ve destinasyonu tekrar ziyaret eden turistlerin sayısı belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 87).
- ✓ Turizm hareketinin mevsimselliğini ölçmek amacıyla; destinasyona gelen turistlerin yıl boyunca aylık veya üç aylık dağılımı, konaklama işletmelerinin yıl boyunca aylara göre doluluk oranı, tüm yıl açık işletmelerin yüzdesi, tüm yıl açık olan oteller, restoranlar gibi turistik iş yerlerinin yüzdesi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 113-115).
- ✓ Turizm hareketinin yerel topluma ve destinasyona ekonomik faydalarını ölçmek amacıyla; turizm sektöründe istihdam edilen yerel halkın sayısı ve erkeklerin kadınlara oranı, örneğin konaklama vergisi gibi turizm sektöründen elde edilen gelirlerin, destinasyonda elde edilen toplam gelire oranı belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 130-133).
- ✓ Enerji yönetimini ölçmek amacıyla; turizm sektörü için izole edilmiş tüm enerji günlük kişi başına günlük tüketim miktarı, enerji tasarrufu programlarına katılan işletmelerin yüzdesi, destinasyonda ve işletmelerde yenilenebilir enerji kaynakları tüketimi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 153-154).
- ✓ Araştırmalar, tipik bir turistin su tüketiminin destinasyonun yerel halkına göre iki ya da üç kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Turizm için kritik öneme sahip su kaynaklarının korunmasını değerlendirmek amacıyla; turist başına günlük tüketilen toplam su hacmi ve örneğin otellerde su tasarruflu duş başlığı, sifon sistemleri kullanılması gibi azaltılmış veya geri dönüştürülmüş su tasarrufu yüzdesi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 165-166).
- ✓ Hastalık tatili son derece olumsuz etkileyebilecek bir durumdur. Çoğu turist gideceği destinasyonu belirlerken risklerden kaçınır. İçme suyu kalitesi de bu risk unsurlarından biridir. İçme suyunun kalitesini değerlendirmek amacıyla; uluslararası içme standartlarına göre arıtılmış suya sahip turizm işletmelerinin yüzdesi ve destinasyonda kaldıkları süre boyunca su kaynaklı hastalık bildiren turistlerin yüzdesi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 169-170).

- ✓ Sıvı atıkların yönetimi, denizleri, gölleri, nehirleri kirletmesinden dolayı turizm sektörü için önem arz etmektedir. Atık su yönetimi değerlendirmek amacıyla; arıtma yapılan alanlardan çıkan atık su yüzdesi ve arıtma sistemlerine sahip konaklama işletmelerinin yüzdesi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 172).
- ✓ İnsanların neredeyse bütün faaliyetlerinden atık üretilir ve katı atık gezegen için önemli bir kirlilik kaynağıdır. Artan nüfusla beraber oluşan çöp yığınları; rahatsız edici kokuya, su kaynaklarının kirlenmesine ve hastalıklara sebebiyet verebilir. Dolayısıyla tüm bunlar bir destinasyonu cazibe merkezi olmaktan çıkaracağı için katı atık yönetimi doğrultusunda; destinasyonda turizmden kaynaklı ortaya çıkan atıkların aylık ton cinsinden hacmi, farklı atık türlerine göre sınıflandırılmış geri dönüştürülen atık hacminin toplam atık hacmine oranı ve kamuya açık alanlara bırakılan atık miktarı belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 173-174). Örneğin bir turizm merkezi olan Side için bir katı atık ayırma planı oluşturulmuş ve işletmeler için atık toplama saatleri belirlenmiştir. Otelere ve okullara kullanılmış pilleri toplamak için konteynerler konulmuş, merkez noktalara 20 tane katı atık ayırma kutuları yerleştirilmiştir. Sonuç olarak 2003 yılı içerisinde, 276 ton inorganik atık, 11.978 pil ve 102 adet akü toplanmıştır (UNWTO, 2004: 179).
- ✓ Destinasyonların ekolojik sınırları ve alt yapı kapasitesi nedeniyle ağırlayabileceği belirli bir turist sayısı yani taşıma kapasitesi bulunmaktadır. Turistlerin destinasyona etkisi kümülatif olsa da jeep safari turuna katılan bir turist ile, kuş gözlemciliği yapan bir turistin destinasyona potansiyel etkisi farklıdır. Bu nedenle; faaliyet türlerine göre kategorize edilmiş, ortalama, aylık ve en yoğun günlerdeki toplam turist sayısı ile destinasyonda ve cazibe merkezlerinde m² başına düşen turist sayısı belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 192-193).
- ✓ Son olarak turizm gelişimini kontrol etmek amacıyla; turizm kaynaklı dahil olmak üzere arazi kullanımı, geliştirme, planlama sürecinin varlığı ve kontrole tabi alan yüzdesi belirlenmelidir (UNWTO, 2004: 207).

Tablo 1.5. UNWTO 12 Temel Gösterge

Temel Göstergeler	Alt Göstergeler
Yerel Toplumun Turizmden Memnuniyet Düzeyi	• Ankete dayalı olarak yerel toplumun turizmden memnuniyet düzeyi
Turizmin Yerel Toplum Üzerindeki Etkileri	• Yerel topluma sunulan sosyal hizmetlerin sayısı (turizm ile ilişkilendirilebilen % yüzde) • Turizmin yeni hizmetler veya altyapılar getirmeye yardımcı olduğuna inananların % yüzdesi • Turistlerin yerel topluma oranı (ortalama ve yoğun gün)

Turist Memnuniyetinin Sürdürülebilirliği	• Destinasyondan çıkarken ziyaretçilerin memnuniyet seviyesi (temel aktiviteler ve ilgi çekici yerler için belirli sorular dahil) • Ziyaretçilerin para değeri algısı • Tekrar gelen ziyaretçilerin % yüzdesi
Turizm Mevsimselliği	• Aylık veya üç aylık dönemlerde turist gelişleri (yıl boyunca dağılım) • Konaklama işletmelerinin aylara göre doluluk oranları (yıl boyunca dağılım) • Tüm yıl açık işletmelerin % yüzdesi • Sürekli, tüm yıl açık turizm endüstrisi işlerinin sayısı ve % yüzdesi (geçici işlere kıyasla)
Yerel Topluma ve Destinasyona Ekonomik Faydalar	• Turizmde istihdam edilen yerel halkın sayısı (ve erkeklerin kadınlara oranı) • Turizmden elde edilen gelirlerin, elde edilen toplam gelire oranı
Enerji Yönetimi	• Tüm kaynakların kişi başına günlük enerji tüketimi (genel ve turizm sektörüne göre) • Enerji tasarrufu programlarına katılan veya enerji tasarrufu politika ve teknikleri uygulayan işletmelerin % yüzdesi • Destinasyonda ve işletmelerde yenilenebilir kaynakların enerji tüketimi
Su Kaynakları ve Korunması	• Su kullanımı: (günlük tüketilen toplam hacim ve turist başına litre) • Su tasarrufu (% kullanımı azaltılmış veya geri dönüştürülmüş)
İçme Suyu Kalitesi	• Uluslararası içme standartlarına göre arıtılmış suya sahip turizm işletmelerinin % yüzdesi • Su kaynaklı hastalıkların sıklığı: kaldıkları süre boyunca su kaynaklı hastalık bildiren ziyaretçilerin % yüzdesi
Atık Su Yönetimi (Arıtma Sistemleri)	• Arıtma yapılan alanlardan çıkan atık su % yüzdesi • Arıtma sistemlerine sahip konaklama işletmelerinin % yüzdesi
Katı Atık Yönetimi	• Destinasyonda turizmden kaynaklı ortaya çıkan atıkların ton cinsinden hacmi (aylık) • Geri dönüştürülen atık hacminin (m³), toplam atık hacmine (m³) oranı (farklı atık türlerine göre sınıflanmış) • Kamuya açık alanlara bırakılan atık miktarı
Kullanım Yoğunluğunu Kontrol Etme	• Faaliyet türlerine göre kategorize edilmiş toplam turist sayısı (ortalama, aylık ve en yoğun) • Destinasyonda km² başına ve cazibe merkezlerinde m² başına düşen turist sayısı (ortalama, yoğun ay ortalaması, yoğun gün)
Turizm Gelişimini Kontrol Etme	• Turizm de dahil olmak üzere arazi kullanımı veya geliştirme planlama sürecinin varlığı • Kontrole tabi alan % yüzdesi (yoğunluk, tasarım vb.)

Kaynak: UNWTO. (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guide Book, UNWTO Publishing, Madrid. (s.244-245).

Göstergeler; turizm faaliyetlerinin çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik etkilerini paydaşların bakış açısıyla değerlendirmek, olası önlemleri raporlamak ve gerekli uygulamaları hayata geçirmek için önem arz etmektedir (Mearns ve Boshoff, 2017: 89). UNWTO göstergeleri, potansiyel riskleri ortaya çıkararak yöneticilere destinasyonlarda sürdürülebilir

turizm planlaması ve yönetimini etkin bir şekilde uygulama pratiği sunacaktır. Ancak her ne kadar bazı temel göstergeler önerilmiş olsa da kıyı bölgeleri, adalar, çöl ve kurak bölgeler, dağlık alanlar, parklar ve korunan alanlar gibi her destinasyonun özel çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel sorunları olduğu için her destinasyonda aynı göstergeleri kullanmak zahmetli ve gereksiz olabilir (UNWTO, 2004: 21). Kimi zaman ise bazı göstergeleri ölçmek için uygun bir mekanizma, verilerin toplanmasını için yeterli zaman, para ve insan gücü olmayabilir (UNWTO, 2004: 36-38). Bu nedenle araştırma alanı olarak belirlenen destinasyonun yapısı tanımlanmalı, özel ihtiyaç ve koşullara göre öncelikli konular tespit edilmeli ve uygun göstergeler seçilmelidir (UNWTO, 2004: 34). Yani göstergelerin seçimi, bir destinasyonda potansiyel olarak önemli olan konuların paydaşların bakış açısıyla, fikir birliği sağlanarak belirlenmesi ile ilgilidir. Bu doğrultuda çalışmanın ikinci kısmında, araştırma alanı olarak seçilen Kaleiçi'nin öncelikli konularını belirlemek amacıyla literatürden elde edilen bilgiler ile Kaleiçi'nin yapısı tanımlanmaya çalışılmıştır. Literatürden elde edilen bilgiler ile paydaşlarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, gözlem notları ve doküman analizinden ortaya çıkan bulgular ise UNWTO sürdürülebilir turizm göstergeleri çerçevesinde tezin üçüncü kısmında tartışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA KALEİÇİ

2.1. Antalya Destinasyonu

Türkiye'nin en fazla antik kenti bulunan ili Antalya (Aksoy ve Çelik, 2014), çağlar boyunca; Bergama, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve günümüzde Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır (Çimrin, 2007: 33-57). Antalya kenti adını, kurucusu Bergama Kralı Attalos'tan almıştır. Denilene göre M.Ö 158 yılında Bergama Kralı II. Attalos askeri kuvvetlerine "Gidin bana yeryüzünün cennetini bulun" demiş ve bu emirle yola çıkan askeri kuvvetler en sonunda Antalya'ya vardıklarında eşsiz manzaraya

Fotoğraf 2.1. II. Attalos Heykeli (2004)

bakarak "Cenneti bulduk" demiştir.

1930 yılına gelindiğinde de Mustafa Kemal Atatürk, bugün Falez Parkı olarak bilinen Erenkuş mevkiinde manzarayı izlerken, Antalya'nın kuzey girişindeki Kepez Kent Ormanı'ndaki anıtında yazan o meşhur sözü söylemiştir: "Hiç şüphesiz ki Antalya dünyanın en güzel yeridir." (Çimrin, 2018: 167).

Kurulduğu tarihten itibaren hem ekonomik hem sosyal bakımdan büyük öneme sahip, cazibe merkezi olan Antalya'da, 1949 yılında Burhanettin

Onat tarafından Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin kurulmasıyla birlikte turizm farkındalığının başladığı söylenebilir (Çimrin, 2018: 57). Devam eden yıllarda ilk önce 1954 yılında bugünkü adı Altın Portakal Film Festivali olan, Belkıs Tiyatro ve Müzik Festivali kutlanmaya başlamıştır (Çimrin, 2018: 59). Antalya'nın uluslararası arenada gitgide adının duyulmaya başlamasıyla 1956 yılında Antalya'da ilk seyahat acentesi kurulmuştur (Çimrin, 2018: 67). Bugünlerde Türkiye'nin en çok turist çeken illerinden biri olan Antalya'ya son on yılda gelen turist sayısı Tablo 2.1'de görülmektedir.

Tablo 2.1. Yıllara Göre Antalya'ya Gelen Toplam Yabancı Turist Sayısı

YILLAR	TURİST SAYISI
2010	9 246 814
2011	10 464 425
2012	10 298 769
2013	11 120 730
2014	11 498 519
2015	10 874 093
2016	5 952 496
2017	9 482 050
2018	12 438 822
2019	14 650 481
2020	3 256 568
2021	8 737 168

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. ‘‘Yıllık Bültenler’’ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html> (erişim tarihi: 20.05.2022).

2.2. Antalya Kaleiçi

Yaklaşık 33 hektar büyüklüğündeki Kaleiçi (Tankut, 1979: 48); Barbaros, Tuzcular, Selçuk ve Kılınçarslan olmak üzere toplam 4 mahalleden oluşmaktadır. Kaleiçi'nin sınırlarını; Kuzeyde Saat Kulesi yanında yer alan Kalekapısı, Kuzeybatıda Cumhuriyet Meydanı ve Tophane Parkı, Doğuda Atatürk Caddesi'nde yer alan Üç Kapılar, Güneyde Karaalioğlu Parkı ve Batıda Yat Limanı oluşturmaktadır (Şekil 2.1.). M.Ö. 4. yüzyıldan günümüze dek kesintisiz iskan görmüş olan Kaleiçi; deprem, yangın, kuşatma, yıkım, bakımsızlık gibi pek çok olumsuz duruma rağmen günümüzde hala önemli bir kültürel miras örneğidir (Varkıvanç, 2015: 13) ve kültürel birikimi sayesinde coğrafya, mimari, sosyoloji, turizm gibi pek çok alanının araştırma konusu olmuştur (Kunat, 2019; Kösa, 2019; Uslu, 2018; Öztürk, 2017; Gülaydın, 2017; Elinç vd., 2013; Öztekin, 2010; Yazar, 2010 ve Kocaboyun, 2009).

Emin (2012: 86), marka kent yaratmada sembol yapıların önemini değerlendirdiği çalışmada; Antalya'nın yerel halkına göre Antalya'nın en önemli sembol yapılarını; Aspendos Tiyatrosu, Olympos Antik Kenti ve Kaleiçi Yivli Minare olarak tespit etmiştir. Cevher' in (2012: 113) Antalya'nın kent markası oluşumunu tespit etmeyi amaçladığı çalışmada, Kaleiçi Sit Alanı ve Yivli Minare kentin markasında kullanılabilecek yapılar olarak öne çıkmıştır. Antalya'nın kişilik ve imajının paydaşlar bakış açısıyla değerlendirildiği çalışmada (Güzel vd., 2018: 128) katılımcılara; Antalya'da görülmesi gereken yerler size göre nerelerdir? sorusu yöneltilmiştir ve en sık tekrar edilen ziyaret noktası Kaleiçi olmuştur. Dolayısıyla turizmin ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel sürdürülebilirliğini değerlendirmek

için Türkiye’de en fazla turist hareketliliğinin yaşandığı destinasyon olan Antalya’nın önemli bir simgesi olduğu düşünülen Kaleiçi sit alanı, araştırma alanı olarak belirlenmiştir.

Şekil 2.1. Kaleiçi Haritası

Kaynak: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-175502/kaleici-haritasi.html> (erişim tarihi: 17.01.2020).

2.3. Kaleiçi’nin Kültürel Mirası

Hem somut hem de somut olmayan kültürel miras değerlerinin turizm sektöründe ürün olarak pazarlanabilmesi, kültürel miras ve turizm arasında önemli bir ilişkiye neden olmaktadır. Evrensel anlamda değere sahip olan kültürel miras öğelerinin ve doğal çevrelerin korunması

amacıyla 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO tarafından ‘‘Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme’’ kabul edilmiş, 17 Aralık 1975 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2020 itibariyle 194 ülke tarafından onaylanan sözleşmeye Türkiye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur (<http://whc.unesco.org/en/statesparties/> erişim tarihi: 25.03.2021). 2021 itibariyle 167 ülkeden, 869'u kültürel, 213'ü doğal ve 39'u karma olmak üzere toplam 1121 kültürel miras alanı bulunmaktadır. Türkiye'nin 16 tane kültürel, 2 tane hem kültürel hem doğal olmak üzere toplam 18 miras varlığının bulunduğu listede, Antalya'dan sadece Kaş'ta bulunan Ksanthos Antik Kenti yer almaktadır. Bunun yanı sıra Dünya Mirası listesine önerilen fakat henüz adaylık süreci neticelenmemiş Geçici Liste bulunmaktadır. Türkiye'nin Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan 77'si kültürel, 3'ü doğal, 3'ü karma olmak üzere toplam 83 tane varlığından ise 9'u Antalya'da yer almaktadır; Karain Mağarası (1994), St. Nicholas (Noel Baba) Kilisesi (2000), Alanya (2000), Kekova (2000), Güllük Dağı Millî Parkı ve Termessos (2000), Likya Uygarlığı Antik Kentleri (2009), Perge Antik Kenti (2009), Aspendos Antik Kenti Tiyatrosu ve Su Kemerleri (2015) ve Kaleiçi'nde bulunan Yivli Minare (2016) (<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1Listesi> erişim tarihi: 25.03.2021). Parantez içinde Geçici Liste'ye dahil edildiği yıllar verilen 9 kültürel miras varlığı göstermektedir ki Antalya'da 20 yılı aşkın süredir Geçici Miras Listesi'nde bekleyen kültürel miras varlıkları bulunmaktadır.

Geçici Miras Listesi'nde yer alan Yivli Minare'nin yanı sıra pek çok turistik cazibe merkezi olan tarihi yapı; Hadrianus Kapısı, Saat Kulesi, Kesik Minare, Hıdırlık Kulesi, Karatay Medresesi Kaleiçi'nde bulunmaktadır (Çimrin, 1999: 61-76).

Fotoğraf 2.2. Kesik Minare (m.s. 2. yy)

Fotoğraf 2.3. Yivli Minare (13. yy)

Fotoğraf 2.4. Hıdırlık Kulesi (2. yy)

Fotoğraf 2.5. Karatay Medresesi (1250)

Fotoğraf 2.6. Hadrian Kapısı- Üç Kapılar (m.s. 130)

Fotoğraf 2.7. Saat Kulesi (1901)

Ayrıca bölgede tarihi mescitler, hamamlar, kiliseler ve camiler bulunmaktadır. 1905 yılında Rum Mektebi olarak inşa edilen, günümüzde hala aktif eğitim-öğretimin devam ettiği, Dumlupınar Ortaokulu Kaleiçi bölgesindeki tek okul ve bölgedeki Mavi Bayrak sahibi Mermerli Plajı ise Kaleiçi'nin tek plajıdır.

2.4. Kaleiçi'ndeki Müzeler

Literatür taramasına göre Kaleiçi'ni ziyaret eden kişi sayısına dair bir veri tutulmadığı anlaşılmaktadır. Oysa Kaleiçi gibi sit alanı ilan edilmiş tarihi bölgelerde, turizm gelişiminin yoğunluğunu kontrol etmek, fiziksel taşıma kapasitesini dikkate alarak bölgeyi ziyarete açmak sürdürülebilir turizm hareketi için önemli bir husustur (Aksöz ve Aydın, 2019: 138). Kaleiçi'ni ziyaret eden kişi sayısına dair bir veriye rastlanılmamıştır fakat bir fikir vermesi amacıyla Kaleiçi'ndeki müzelerin ziyaretçi sayısı verilerine ulaşılmıştır. Kaleiçi'nde toplam 5 tane müze

bulunmaktadır; Antalya Mevlevihane Müzesi, Antalya Etnografya Müzesi, Antalya Deniz Biyolojisi Müzesi, Antalya Oyuncak Müzesi, Suna-İnan Kırac Kaleiçi Müzesi.

2.4.1. Mevlevihane Müzesi

Antalya Mevlevihane Müzesi; Mevlevihane, Hamam, Zincirkıran Mehmet Bey ve Nigâr Hatun Türbelerinden oluşmaktadır. Müzeye giriş ücretsizdir. Özel günler ve Pazartesi hariç her gün 08:30-18:00 saatleri arasında ziyarete açıktır. 2018 yılında restore edilerek ziyarete açılan müzeyi 2018 yılında 20.488, 2019 yılında ise 74.710 kişi ziyaret etmiştir (<http://www.dosim.gov.tr/muze-istatistikleri> erişim tarihi:16.01.2022).

Fotoğraf 2.8. Zincirkıran Mehmet Bey Türbesi (1377)

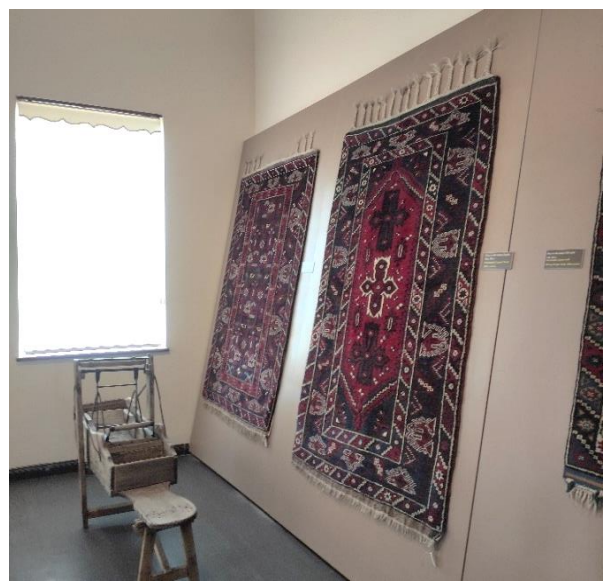
Fotoğraf 2.9. Nigar Hatun Türbesi (1502)

2.4.2. Etnografya Müzesi

2 tane geleneksel Kaleiçi konağının restore edilmesiyle 2019 yılında ziyarete açılan Antalya Etnografya Müzesi'nin birinci konağının girişinde; Osmanlı Dönemine ait kapı

Fotoğraf 2.10. Halı Dokuma Tezgahı

Fotoğraf 2.11. Halı Dokuma Örneği

tokmakları, anahtarlar, heybe, çuval, iğlik, Antalya'ya özgü olan Döşemealtı halı ve kilimlerinin dokuma tezgâhı, dokuma örnekleri ve yöresel müzik aletleri sergilenmektedir.

Üst katında ise; Kaleiçi'ndeki ev yaşamını anlatan, misafirlerin ağırlandığı baş oda, ev halkının günlük kullandığı yemek-oturma odası, yatak odası ve Osmanlı Dönemi kültürünü yansıtan giyim-kuşam örnekleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.12. Giyim-Kuşam

Fotoğraf 2.13. Yemek-Oturma Odası

Müzenin ikinci konağında ise Osmanlı Dönemine ait (16.-20. yy); seramikler, gaz lambaları, laledanlar, güldanlar, şerbetlikler, ok, yay, zıhgir, kılıç, kapsüllü-çakmaklı tabanca, tüfekler, barutluk, yağdanlıklar, madalya, nişanlar, mühürler, hamaylı, vefk, köstekli saatler ve hat sanatı örnekleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.14. Gaz Lambası

Fotoğraf 2. 15. Hat Sanatı

Müze giriş ücretsizdir. Özel günler ve Pazartesi hariç 3 Ekim-14 Nisan tarihleri arasında 08:30-17:30, 15 Nisan-2 Ekim tarihleri arasında 08:30-19:30 arasında ziyarete açıktır. Müzeyi 2019 yılında 58.899 kişi ziyaret etmiştir (<http://www.dosim.gov.tr/muze-istatistikleri> erişim tarihi:16.01.2022).

2.4.3. Deniz Biyolojisi Müzesi

Yaklaşık 500 tür deniz canlısı koleksiyonundan oluşan Türkiye'nin ilk deniz biyolojisi müzesi olan, Antalya Deniz Biyolojisi Müzesi 2014 yılında hizmete açılmıştır. Müze giriş ücretsizdir. Müze özel günler ve Pazartesi hariç her gün saat 09:00-18:00 arası ziyarete açıktır.

Fotoğraf 2.16. Deniz Canlıları

Fotoğraf 2.17. Deniz Canlıları

Tablo 2.2. Yıllara Göre Deniz Biyolojisi Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı

YILLAR	ZİYARETÇİ SAYISI
2016	3094
2017	7618
2018	6788
2019	6649
2020	2405
2021	10 717

Kaynak: 08.01.2022 tarihinde Deniz Biyoloji Müzesi ziyaret edilerek verilere ulaşılmıştır.

2.4.4. Oyuncak Müzesi

Almanya, Rusya, Japonya, ABD ve Türkiye dahil çeşitli ülkelere ait, 1860'lı yıllardan günümüze kadar ulaşmış yaklaşık 3 bin antika oyuncakın bulunduğu Antalya Oyuncak Müzesi, Sunay Akın danışmanlığında, 2011 yılı 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda

ziyarete açılmıştır. Antalya'nın ilk oyuncak müzesidir. Müzeye giriş ücretsizdir. Müze özel günler ve Pazartesi hariç her gün saat 09:00-18:00 arası ziyarete açıktır.

Fotoğraf 2.18. Oyuncaklar

Fotoğraf 2.19. Oyuncaklar

Tablo 2.3. Yıllara Göre Oyuncak Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı

YILLAR	ZİYARETÇİ SAYISI
2011	122 286
2012	55 102
2013	39 866
2014	42 609
2015	33 372
2016	27 617
2017	32 600
2018	37 105
2019	42 037
2020	15 183
2021	28 90

Kaynak: 29.04.2022 tarihinde Oyuncak Müzesi ziyaret edilerek verilere ulaşılmıştır.

2.4.5. Suna & İnan Kırac Kaleiçi Müzesi

Geleneksel Kaleiçi evi ve Aya Yorgi Kilisesi binalarından oluşan Suna-İnan Kırac Kaleiçi Müzesi 1996 yılında ziyarete açılmıştır. Müzenin geleneksel Kaleiçi evi binasında; çeyiz odası, kına gecesi, misafir ağırlama gibi geleneksel kültür öğeleri ve eski Antalya fotoğrafları sergilenmektedir. Aya Yorgi Kilisesi ise sergi salonu olarak hizmet vermektedir. Müzeye giriş için tam bilet 5 TL, indirimli bilet 2,5 TL'dir. Müze özel günler ve Pazartesi hariç

her gün saat 09:00-18:00 arasında ziyarete açıktır. Ayrıca Suna-İnan Kırâç Kaleiçi Müzesi bitişiğinde yer alan AKMED Kaleiçi'nin tek kütüphanesidir.

Fotoğraf 2.20. Çeyiz Odası

Fotoğraf 2.21. Çeyiz Odası

Fotoğraf 2.22. Kına Gecesi

Tablo 2.4. Yıllara Göre Suna-İnan Kırâç Müzesi'ne Gelen Toplam Ziyaretçi Sayısı

YILLAR	ZİYARETÇİ SAYISI	YILLAR	ZİYARETÇİ SAYISI
1996	2190	2009	14 000
1997	4178	2010	12 870
1998	6100	2011	12 500
1999	7580	2012	10 045
2000	8212	2013	10 019
2001	9246	2014	10 524
2002	10 846	2015	9100
2003	8760	2016	11 243
2004	9400	2017	14 031
2005	10 981	2018	20 608
2006	9873	2019	10 585
2007	11 000	2020	1023
2008	10 712	2021	3655

Kaynak: 14.02.2022 tarihinde Suna-İnan Kırâç Müzesi ziyaret edilerek verilere ulaşılmıştır.

2.6. Kaleiçi’nde Turizm Hareketinin Gelişimi

Kaleiçi’nin tarihte dikkat çeken kırılma noktalarından biri 1930 yılında dönemin belediye başkanı tarafından, ‘şehrin nefes alması için’ Tophane çevresinden başlayarak Kaleiçi’ndeki surların bir kısmının yıktırılmasıdır (Çimrin, 2018: 174). 1940’lı yıllara kadar Kaleiçi’ndeki tarih, tahrip edilmeye devam etmiştir (Varkıvaç, 2015: 109). 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Eski Eserler Kanun’uyla birlikte Türkiye’de yasal bir koruma sürecine girilmiş ve bu yasalar doğrultusunda koruma altına alınan ilk alanlardan birisi de Kaleiçi olmuştur (Uyar ve Erdoğan, 2008: 1). Tarihi geçmişi ve yapılarının öneminden dolayı Kaleiçi ve Yat Limanı 09.06.1973 gün 7176 sayılı karar ile sit alanı ilan edilmiştir (Uyar ve Erdoğan, 2008: 1). Sit alanı ilan edildikten sonra 473 adet mimari yapı, 72 adet anıtsal yapı, 93 adet bahçe, 56 adet kuyu, 25 adet ağaç tescillenerek korumaya alınmıştır (Varkıvaç, 2015: 109). Korumaya alındıktan sonraki çalışmalar neticesinde 28 Nisan 1984’te FİJET (Uluslararası Turizm Yazarları Birliği) tarafından, Turizm Oskarı olarak anılan Altın Elma ödülü Kaleiçi’ne layık görülmüştür (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kalei%C3%A7i,_Antalya erişim tarihi: 28.12.2020). 1950-1970’li yıllara gelindiğinde turizm hareketi Antalya’da yavaş yavaş gelişmeye başlamıştır (Öztekin, 2010: 46). Turizm gelişimine bağlı olarak bu yıllar arasında Antalya’da oteller açılmış, Kaleiçi’nde ise turizm çoğunlukla ev pansiyonculuğu şeklinde gelişmiş ve ilk pansiyonlardan biri olduğu söylenen Sabah Pansiyon 1977’de açılmıştır (Uslu, 2018: 878). 6 Eylül 1984 yılında ise Turizm Bakanlığı tarafından Kaleiçi turizm merkezi ilan edilmiştir.

2.7. Kaleiçi’nin Ekonomik Çevre Yapısı

Günümüzde yerleşik halkın az bulunduğu, turizm bölgesi Kaleiçi’nin asıl geçim kaynağı eğlence ve turizm sektörü olmuştur. Bölgede çok sayıda konaklama işletmesi, restoran, kafe, bar, acente, rent a car, kuyumcu, hediyelik eşya, market, halı-kilim, antika dükkanları bulunmaktadır. Kaleiçi’ndeki turizm hareketinin bölge ekonomik yapısına nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla yapılan literatür taramasında; yerel halka ve destinasyona ekonomik katkı ve yerel ürünlerin satışa sunulması alt başlıkları ortaya çıkmıştır.

2.7.1. Yerel Halka ve Destinasyona Ekonomik Katkı

Sürdürülebilir turizm hareketinin temel göstergelerinden biri; turizmin yerel halka ve destinasyona ekonomik katkısını Kaleiçi için değerlendirmek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Yazar (2010: 273) tarafından yürütülen araştırmada Kaleiçi’nde turizm amaçlı iş yeri bulunan 34 katılımcıdan 20’sinin bölgedeki iş yoğunluğundan memnun olmadığını, 40 katılımcıdan 39’una göre her şey dahil sistemi ve kent merkezine ulaşımın güçlüğünden dolayı

turizm hareketinin Kaleiçi'ne fayda sağlamadığı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, bilinçsiz esnaf ve seyyar satıcıların, hanutçuların da Kaleiçi turizmüne zarar verdiğini söylemiştir.

2.7.2. Yerel Ürünlerin Satışa Sunulması

Hediyelik eşyalar, destinasyona gelen turistlere kültür aktarımında önem arz etmektedir. Halı-kilim, porselen objeler, lamba ve abajur, takı, deri ürünler, tekstil ürünler, ahşap ürünler, hüsn-ü hat, çini ürünler, magnet, gaz lambası, bakır ürünler, biblo, ipek dokumalar Kaleiçi'nde satışa sunulan hediyelik eşyalardan bazılarıdır. Kunat (2019), Muratpaşa Belediyesine bağlı Hediyelik Eşya Satış Ruhsatı olan toplam 44 dükkânın 15'ini dahil ettiği araştırmasında, Kaleiçi'ndeki satışa sunulan hediyelik eşyalardaki kitsch (yozlaşma) durumunu incelemiştir. Kitsch, var olan bir sanatın özgünlükten uzak ve estetik açıdan yetersiz bir kopyasını ifade etmek için kullanılan Almanca bir terimdir. Özünel (2011: 259) otantik‘miş’ gibi sergilenen kitsch ürünlerinin yanı sıra turizm sektöründe ‘mış, muş’ gibi sergilenen çok sayıda örneği ironik olarak şu şekilde ifade etmiştir:

“Otantiklik ve yöresel olma adına özellikle büyük otellerde düzenlenen “Türk geceleri”, gene büyük otellerin göbek taşı soğuk ve plastik terlikli “Türk hamamları”, sahil kentlerinin plastik ve bambu sandalyeli “gözleme çadırları” ve restoranları, safari adı altında deve üzerinde gerçekleştirilen sözde yöresel turlar, hediyelik eşya tezgâhlarını süsleyen Çin malı “yöresel ve otantik” eşyalar...”

Kunat (2019: 113) yurtdışı olarak; Çin, Pakistan, Hindistan, Litvanya, Afganistan, Rusya, Özbekistan; yurt içi olarak ise İstanbul, Kütahya, Kayseri, Denizli’den tedarik edilen kitsch niteliğindeki ürünlerin Kaleiçi'ndeki dükkanlarda birbirini tekrar eder nitelikte satışa sunulduğunu tespit etmiştir.

2.8. Kaleiçi’nin Sosyo-Kültürel Çevre Yapısı

Destinasyonlardaki turizm hareketliliğinin toplum ve kültürel miras üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi sosyo-kültürel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin bölge sosyo-kültürel yapısına nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla yapılan literatür taramasında; turizmin toplum üzerindeki etkisi (yaşam tarzındaki değişimler, demografik yapı vb.) ve kültürel mirasın korunması (konutların ve tarihi yapıların restorasyonu, bakımı, hasarı) alt başlıkları ortaya çıkmıştır.

2.8.1. Turizmin Toplum Üzerindeki Etkisi (Yaşam Tarzındaki Değişimler, Demografik Yapı vb.)

Kaleiçi'nde 3000 kadar kiremit çatılı, tarihi ev bulunduğu varsayılmaktadır. Özellikle

1990'lı yıllarda artan araç trafiği, güvenlik, gürültü sorunlarıyla karşı karşıya kalan ve konutların kullanımı için gereken restorasyon maliyetlerini karşılayamayan yerel halk, turizm nedeniyle yükselen arazi değerlerini fırsata çevirip, arsalarını satarak bölgeyi terk etmiştir (Öztekin, 2010: 89; Uslu, 2018: 870; Uyar ve Erdoğan, 2008: 6). Nitekim 1975'li yıllarda 4300 nüfusa sahip Kaleiçi'nde (Tankut, 1979: 48) toplam nüfusun son on yılda giderek düştüğü görülmektedir (Tablo 2.5.). Yerel halkın Kaleiçi'ni terk etmesi ve bölgede gelişmekte olan turizm sektörü fırsatı, Türkiye'nin diğer illerinden Kaleiçi'ne göç durumu yaşanmasına neden olmuştur. Yazar (2010: 267), tarafından Kaleiçi'nde yürütülen araştırmada 40 katılımcıdan 24'ünün Antalya dışından bölgeye göç ettiği, 25'inin de turizm sebebiyle bölgeyi seçtiği görülmektedir. Destinasyonlardaki turizm hareketliliği nedeniyle yaşanan göç durumu, sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi açısından önemli bir konudur (Çalık ve Zurnacı, 2019: 2157). Çünkü koruma-kullanma dengesini sağlayabilmenin en temel koşullarından birisi yerel halkın turizm bölgesinde yaşamını sürdürülebilmesidir (Uyar ve Erdoğan, 2008: 21).

Tablo 2.5. Yıllara Göre Kaleiçi'ndeki Nüfus Dağılımı

YILLAR	SELÇUK	KILINÇARSLAN	TUZCULAR	BARBAROS	TOPLAM
2008	146	502	47	356	1051
2009	148	544	60	346	1098
2010	142	516	53	345	1056
2011	137	509	52	325	1023
2012	121	487	56	308	972
2013	143	468	63	278	952
2014	128	443	71	256	898
2015	114	439	65	219	837
2016	115	447	67	187	816
2017	129	441	63	187	820
2018	127	463	72	187	849
2019	122	459	83	183	847
2020	115	450	84	171	820

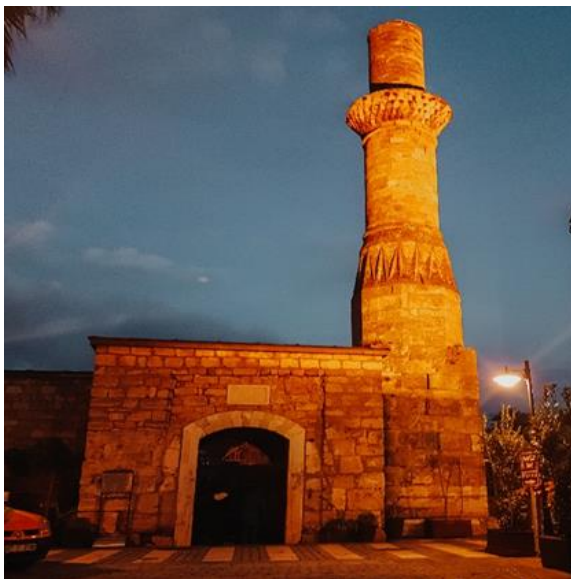
Kaynak: TUİK ‘‘Belediye, Köy ve Mahalle Nüfusları’’. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (erişim tarihi: 23.10.2021).

2.8.2. Kaleiçi'nde Kültürel Mirasın Korunması (Konutların ve Tarihi Yapıların Restorasyonu, Bakımı, Hasarı)

Değişimin kaçınılmaz olduğu globalleşen dünyada, turizm faktörünün de güçlü etkisiyle, Antalya destinasyonu bu değişim süreci daha hızlı ve belirgin yaşanmıştır. İnsanların modern yaşama geçişi ve geleneksel hayatın yavaş yavaş terk edilmesiyle başlayan sosyal değişim sürecini, Kaleiçi'ndeki geleneksel konutlarda meydana getirdiği etki bağlamında

inceleyen Öztürk (2017: 54-62), Kaleiçi'ndeki restorasyon çalışmalarında geleneksel yöntemler yerine günümüzde yaygın olarak görülen betonarme sisteminin kullanıldığını, yalnızca cephe kaplamasında geleneksel izlerin verilmeye çalışıldığını ve dolayısıyla da geleneksel konutların özgünlüğünü yitirdiğini tespit etmiştir. Bunun yanı sıra Öztürk (2017: 60), bölgede restorasyon ihtiyacı olan, harabe ve yıkık durumda pek çok yapının bulunduğunu, bu harabe yapıların düzensiz bir şekilde otopark olarak kullanıldığını belirtmiştir. Nitekim Yazar da (2010: 270), Kaleiçi'nde restorasyonu yapılmamış harabe yapıların oluşturduğu görüntü kirliliğinden ve bazı yapıların ise doğru restore edilemeyişiinden yerel halkın rahatsız olduğunu tespit etmiştir.

Kaleiçi'ndeki tarihi yapıların restorasyonu irdelenmeye çalışıldığında literatürde Kesik Minare restorasyonu ile karşılaşmıştır. Hadrianus Kapısı'nı Hıdırlık Kulesine bağlayan Hesapçı Sokağın ortasında yer alan Kesik Minare Camii, M.Ö 5-6 yy. civarında inşa edilip yaklaşık 1000 yıl kilise olarak kullanıldıktan sonra Şehzade Korkut'un camiye dönüştürmesiyle 400 yıl cami olarak faaliyet göstermiştir (Kaymak-Heinz, 2020: 324). 1895 yılında çıkan bir yangından sonra minaresinin külâhı yanınca adı Kesik Minare olarak anılmaya başlamıştır (Çimrin, 2017: 65). Dolayısıyla 125 yıldır yürütülen pazarlama kampanyalarında, basılan tanıtım broşürlerinde ve kent silüetindeki görüntüsüyle hem turistlerin hem yerel halkın belleğinde, Kesik Minare külâhsız olarak yer etmiştir. Bir asrı geçen süre boyunca bir nevi terkedilmiş olan Kesik Minare'nin yaklaşık 90 yıl önce açık hava arkeolojik müze olarak kullanılması önerilse de (Pace'den akt. Kaymak-Heinz, 2020: 335) günümüzde yerel halkın, STK ve yerel yönetim temsilcilerinin görüşleri dikkate alınmaksızın restorasyonu yapılmıştır. Yerel yönetimlerce alınan, yerel halkın katılım sağlayamadığı ve medyanın destek vermediği bu tarz durumdaki kararlar sürdürülebilirlik anlayışına ters düşmektedir (Güncü, 2019:209).

Fotoğraf 2.23. Kesik Minare ve Şehzade Korkut Camii

2.9. Kaleiçi'nin Çevresel Yapısı

Turizm hareketinde sürdürülebilirliğin sağlanması için bir diğer önemli unsur turistleri çeken cazibe merkezlerindeki olumsuz çevresel etkilerin önüne geçmektir. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin çevre yapısına nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla yapılan literatür taramasında; bitki çeşitliliği, su kaynaklarının korunması, gürültü kirliliği ve ulaşım seçenekleri gibi konular hakkında bilgi elde edilmiştir.

Kösa (2019), Kaleiçi'ndeki 63 adet sokağı incelemiş ve 127 farklı bitki türü olduğunu gözlemlemiştir. Elinç vd. (2013) ise begonvil, yasemin, hanımeli, sarmaşık, Çin gülü, koca havaciva (endemik), çalı sıracıotu (endemik) olmak üzere yaklaşık 200 çeşit bitki türünün Kaleiçi'nde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca konsolos çiçekleri, dut, erik, zerdali, palmye vb. ağaçları da Kaleiçi'nde bulunmaktadır (Öztekin, 2010: 103).

Son günlerde ülkemizde yaşanan; Karadeniz'deki sel felaketi, Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu gibi çarpıcı küresel iklim değişikliği olaylarına karşılık Antalya Muratpaşa Belediyesi'nin düzenlediği “+0,5 Akdeniz'in Geleceği Çalıştayı” 12 Kasım 2021'de Kaleiçi Yat Limanı'nda deniz temizliğiyle başlamıştır. Muratpaşa Belediye başkanı ile 50'ye yakın dalgıcın katıldığı, yaklaşık 1 saat süren deniz temizliğinde; plastik ve cam şişeler, ambalaj atıkları, araç lastikleri, kıyafet, elektrik süpürgesi, klozet, araç dubası gibi maddeler denizden çıkarılmıştır (https://muratpasa-bld.gov.tr/haber/5999/iklim-degisikligi-calistayi-basladi-deniz-dibinden-elektrik-supurgesi-cikti erişim tarihi: 22.04.2022).

Fotoğraf 2. 24. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği

Fotoğraf 2. 25. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği

Benzer şekilde 2022 Mayıs ayında Muratpaşa Belediyesi Abdullah Sevimçok Sivil Toplum ve İnovasyon Merkezleri (ASSİM) Çevre Platformu Sualtı Temizlik Timi ve Antalya Sualtı Derneği üyelerinin katıldığı, yaklaşık 1 saat süren Kaleiçi Yat Limanı deniz temizliğinde de plastik ve cam atıklar, tesbih, sandalye, soba borusu, olta kamışları, araç lastikleri denizden

çıkarılmıştır (https://www.muratpasa-bld.gov.tr/haber/6308/tarihi-kaleici-yat-limani-nda-deniz-dibi-temizligi erişim tarihi: 13.06.2022).

Fotoğraf 2. 26. Kaleiçi Yat Limanı Deniz Temizliği

2.9.1. Ulaşım Seçenekleri

Kaleiçi'nin dünyanın en önemli miraslarından biri olduğu ve tanınırlığının arttığı ölçüde Antalya markasının da daha iyi tanıtılacağını söyleyen bir özel sektör temsilcisi, Kaleiçi'ne yaklaşık 1 km mesafede olan eski otogarın taşınmasıyla Kemer'den gelen, Doğugarajı'nın taşınmasıyla Side ve Alanya'dan gelen, Işıklar Caddesi'ndeki trafik yönünün değişmesi ile Lara'dan gelen turistlerin Kaleiçi'ne ulaşımının zorlaştığını söylemiştir (https://www.youtube.com/watch?v=0_o-YxqNTAs erişim tarihi: 02.01.2021). Ayrıca 2017 yılında UKOME kararıyla uygulamaya konulan Kaleiçi Yayalaştırma Projesi ile Kaleiçi'nde araç trafiği kısıtlanmış ve sadece belirli araçların (Kaleiçi'nde yaşayan, işletmeci, rezervasyonu olan ziyaretçi ve tedarik zinciri araçları gibi) girişine izin verilmiştir.

Kaleiçi'ne toplu taşıma ile ulaşmak mümkündür. Örneğin; Üç Kapılar'a yaklaşık 70 metre mesafede bulunan 10037 numaralı Muratpaşa Üç Kapılar otobüs durağına gelen otobüslerle, Konyaaltı ve Kepez'den Kaleiçi'ne ulaşım sağlanabilir. Saat Kulesi'ne yaklaşık 300 metre mesafede bulunan İsmetpaşa Antray durağına gelen tramvay ile EXPO ve Antalya Havalimanının da bulunduğu Aksu'dan Kaleiçi'ne gidilebilir. Son olarak Saat Kulesi'nin

önündeki duraktan geçen nostalji tramvayı (Fotoğraf 2.26) ile Kaleiçi bölgesine ulaşım sağlanabilir.

Fotoğraf 2.27. Nostalji Tramvayı

Ek olarak Antalya Büyükşehir Belediyesi Antbis Akıllı Bisiklet Sistemi uygulaması ile Kaleiçi'nin Güney girişinde yer alan Karaalioğlu Parkı Işıklar İstasyonu'ndan, 1 saatlik kullanım bedeli 1,5 lira, 2 saatlik bisiklet kullanım bedeli 2,5 lira ve her ilave bir saat için 2 TL ücretle bisiklet kiralanabilir. Ayrıca merkezi noktalarda sıklıkla rastlanabilen, martı olarak adlandırılan elektrikli scooterlar, açılış 1,99 lira ve her bir dakika için 0,79 ücretle kiralanabilir.

2015 yılında Kaleiçi Yat Limanı ile Kemer Marina arasında başlatılan deniz otobüsü seferleri ise 6 milyon zarar ettiği gerekçesiyle 2019 yılında sonlandırılmıştır. Kaleiçi'ndeki yat limanında günümüzde sadece günübirlik, belirli koylara giden tekne turları düzenlenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ ÇERÇEVESİNDE ANTALYA KALEİÇİ BÖLGESİNİN MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sürdürülebilirlik kavramı, pek çok farklı disiplin tarafından araştırma konusu olmuştur. Ancak literatürde, destinasyonların sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiği çalışmalar (Kılıç, 2020; Niyet, 2020; Kebete ve Wondirad, 2019; Bayram-Erkol vd., 2018; Lyon vd., 2017; Alkan, 2015; Acuner, 2015; Genç vd., 2014) incelendiğinde hem ülkemizde hem dünyada sürdürülebilir yönetim bilincinde eksiklikler olduğu görülmektedir. Halbuki bir destinasyonda yaşanan turizm hareketliliği arttıkça, o destinasyondaki turizm etkilerini yönetmek daha önemli hale gelir. Türkiye'de, destinasyonlardaki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir turizm perspektifinden değerlendirildiği çalışmalar incelendiğinde; Trabzon Uzungöl 'de (Kılıç, 2020); turizm hareketinin mevsimsellik gösterdiği, işletmelerde nitelikli çalışan eksikliği olduğu, destinasyonda alternatif turizm faaliyetlerinin bulunmadığı, taşıma kapasitesinin aşıldığı, su kalitesinin kirlendiği tespit edilmiştir. İzmir'de (Niyet, 2020); destinasyon yönetim örgütünün bulunmadığı, alınacak kararlara katılımı yerel halkın etkin olmadığı, kriz yönetiminin mevcut olmadığı, ışık ve gürültü kirliliğinin önlenemediği tespit edilmiştir. Sinop'ta (Bayram vd., 2018); mevcut yapı ve çevreyi koruma konusunda olumsuz bir izlenim olduğu, şehrin çekicilik unsurları, altyapı ve üstyapısının sürdürülebilir turizme olanak tanımadığı, destinasyon paydaşları arasında yeterince örgüt çalışmalarının yapılmadığı tespit edilmiştir. Alaçatı'da (Alkan, 2015); yüksek sezonda taşıma kapasitesinin aşıldığı ve bu nedenle turist memnuniyetinin düştüğü, tarım arazilerinin betonlaşmaya başladığı, bazı yeni mimari yapıların Alaçatı'nın otantikliğini bozduğu, turizmin sosyal faydasının yetersiz kaldığı ve kültürel yozlaşma yaşandığı tespit edilmiştir. Gümüşhane Zigana'da (Acuner, 2015); etki izleme ve raporlama sistemlerinin ve planlı gelişmenin yetersiz olduğu, doğal ve kültürel varlıklarla ilgili yeterli veri olmadığı, alt yapı ve tanıtım eksiklikleri olduğu, atık su arıtma tesisi bulunmadığı, katı atıklar için ise vahşi depolama sisteminin kullanıldığı, engellilere yönelik yeterli düzenlemelerin olmadığı, turist memnuniyetini ölçen çalışmaların olmadığı, bölgedeki işletmelerin çevre koruma konusunda sertifikasyona sahip olmadığı, yerli üretim ve istihdamın desteklenmediği, alınacak kararlara katılımı yerel halkın ve STK'ların etkin olmadığı, destinasyon paydaşları arasında yeterince örgüt çalışmalarının yapılmadığı yani örgütlenme eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Çanakkale'de (Genç vd., 2014); turizm potansiyelinin yüksek olmasına rağmen turizm hareketinin istenilen düzeyde olmadığı, turistlerin ortalama geceleme

süresinin az olduğu, örgütlenme eksikliği olduğu, yerel halkın turizmi benimsemediği, alt yapı (özellikle ulaşım) ve üst yapı (özellikle konaklama, eğlence, alışveriş imkanı) eksiklerinin olduğu, hizmet sağlayıcılarının eğitim eksikliği tespit edilmiştir. Hem yatak kapasitesi hem gelen turist sayısı ile sürekli büyüme ivmesi gösteren Antalya destinasyonundaki turizm gelişiminin sürdürülebilir bir çerçevede yürütülebilmesi de ehemmiyet kazanmaktadır. Ancak sahip olduğu turistik çekicilikler ile önem arz eden Antalya destinasyonunun ne kadar sürdürülebilir bir anlayışla yönetildiğine dair bilimsel araştırmalar kısıtlıdır (Yılmaz ve Güven, 2016: 628). Dolayısıyla tez çalışmasının amacı, Türkiye’de en fazla turist hareketliliğinin yaşandığı destinasyonlardan biri olan Antalya’nın merkezi turistik noktası olan Kaleiçi’ndeki turizm hareketinin ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik durumunu, UNWTO’nun belirlediği temel göstergeleri referans alarak, paydaşlar bakış açısıyla değerlendirmektir. Kaleiçi’ni sürdürülebilir turizm göstergeleri perspektifinden değerlendirmenin ilgili literatüre ve bölgenin koruyarak kullanılması açısından destinasyona katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın temel sorusu; Sürdürülebilir turizm göstergeleri çerçevesinde Kaleiçi’nin mevcut durumu nasıldır? şeklindedir. Araştırmanın temel sorusuna bağlı olarak geliştirilen alt sorular ise şu şekilde ifade edilmiştir;

Kaleiçi’ndeki turistik faaliyetlerin bölgeye ekonomik etkisi nasıldır?

Kaleiçi’ndeki turistik faaliyetlerinin bölge halkının sosyo-kültürel yapısına etkisi nasıldır?

Kaleiçi’ndeki turistik faaliyetlerinin bölgenin çevresel yapısına etkisi nasıldır?

Araştırma sorularına en uygun yanıtları alabilmek için nitel araştırma yöntemi tasarlanmış, çeşitli veri geliştirme teknikleri kullanarak keşfedici bir yaklaşım benimsenmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma sorusuna en uygun yanıtları alabilmek için nitel araştırma yönetimi tasarlanmış ve durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, varlıkların özelliklerini anlamak için doğal bir ortamda gerçekleştirilen natüralist bir araştırma yaklaşımıdır (Denzin ve Lincoln, 2000: 8). Doğası gereği hümanist bir yaklaşım sergileyen nitel araştırma, gerçekliğin sosyal olarak inşa edildiğine odaklanır ve kişilerin olgular hakkındaki düşüncelerini anlamaya (Gephart, 2004: 455), göz ardı edilmiş olguların yanı sıra kabul görmüş fakat kapalı görünen bir kavramın içini açarak yeni bakış açıları ile bağlamsal bilgiyi keşfetmeye (yorumsamacılık) olanak sağlar (Tunçalp, 2021: 9). Patton’a göre (2018: 54), nicel araştırma yöntemiyle tasarlanmış çalışmalarda veri toplama aracı olarak kullanılan ölçekler bir fotoğraf gibidir; zamanın bir anını yakalar, nitel araştırmalar ise belgesel bir film gibidir;

gelişim ve değişimin akıcı hikayesini sunar. Dolayısıyla teoride uzun süredir tartışılan sürdürülebilir turizm kavramı bağlamında, Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin mevcut durumunu değerlendirmek, pratikte uygulamaya yönelik atılması gereken somut adımları keşfetmek için nitel araştırma yöntemi tasarlanmıştır. Nitel araştırmanın amacı evrene istatistiki genelleme yapmak değil, araştırılan konuyu derinlemesine inceleyerek bütüncül bir resim elde etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 68). Dolayısıyla çalışmanın bulguları Antalya Kaleiçi bölgesine aittir ve başka destinasyonlar üzerinde genelleme yapılamaz. Ancak sürdürülebilirlik kavramını pratikte daha somutlaştırabilmek için çalışma farklı çevrelerde gerçekleştirilebilir. Ayrıca elde edilen bulgulardan yola çıkarak yapılacak analitik çıkarımlar neticesinde, kuramsal ve uygulamaya yönelik önermelerde bulunulabilir.

Araştırma deseni olarak durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Durum çalışması (case study) Türkçe literatürde; örnek olay incelemesi, vaka çalışması gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2017: 419). Creswell (2007: 73), durum çalışması yöntemini; belirli bir zaman dilimi içerisinde, belirli bir noktada, zengin bilgi kaynakları (görüşme notları, gözlem notları, dokümanlar, raporlar vb.) kullanılarak bir olgunun sistematik bir şekilde derinlemesine incelenmesi olarak tanımlamıştır. Çalışmada, çok yönlü bir anlayış geliştirmek amacıyla birbirini destekleyici ve tamamlayıcı veri geliştirme teknikleri olarak; görüşme, dokümanlar, gözlem notları ve fotoğraflar kullanılmıştır.

3.3. Veri Geliştirme

Çeşitleme yöntemi (triangulation), nitel araştırmadaki yöntembilimsel zayıflıkları azaltmak ve tutarlılığı test etmek için kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 25). Bu nedenle çalışmada; veri çeşitlemesi, araştırmacı çeşitlemesi ve yöntemsel çeşitleme olmak üzere üç farklı çeşitleme yönteminden yararlanılmıştır. Yöntemsel çeşitleme için görüşmenin yanı sıra doküman analizi ve gözlem yönteminden elde edilen farklı türdeki veriler kullanılmıştır. Zira kişilerin öğrenebileceklerinin ve dolayısıyla aktarabileceklerinin sınırları vardır. Dolayısıyla araştırılan durumu derinlemesine anlamak için doğrudan katılım ve gözlem gerekir (Patton, 2018: 21). Araştırmacı çeşitlemesi için, tez yazarının yanı sıra, tez danışmanının ve daha önce nitel araştırma üzerine çalışma yapmış bir doktora öğrencisinin uzman görüşüne başvurarak, elde edilen veriler defalarca gözden geçirilmiş, analiz edilmiş ve karşılaştırma yapılarak görüş birliği sağlanmıştır. Son olarak veri çeşitlemesi için farklı çevrelerden katılımcılar (özel sektör, yerel halk, STK başkanı, akademisyen, muhtarlar, Antalya İl Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilileri) ile farklı zamanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.3.1. Görüşme (Mülakat)

Çalışmada kullanılan nitel veri toplama araçlarından biri görüşme tekniğidir. Doğrudan gözlemleyemediğimiz konularda insanların bakış açılarına ulaşmak için görüşme yapmayı tercih edebiliriz. Burada asıl husus, insanların kişisel aktarımlarının daha geçerli veya anlamlı olması değil her şeyi gözlemleyemeyeceğimiz gerçeğidir (Patton, 2018: 341). Görüşme yapılan herkes ile aynı temel konuları konuşabilmek için katılımcılara yöneltilecek soruların konusu önceden belirlenerek yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır (Patton, 2018: 343-344). Literatür taramasından elde edilen kuram ile oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu, alanında deneyimli uzman akademisyenlerin görüşlerine başvurularak geliştirilmiştir. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara; demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim, meslek) ve katılımcıların, Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin gelişme sürecini değerlendirebilecek bilgi ve deneyime sahip olduğu varsayımını güçlendirmek için Kaleiçi'nde ikamet ya da mesleğinde hizmet süresi sorulmuştur. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel sürdürülebilirliği hakkında açık uçlu altı soru sorulmuştur. Görüşme formundaki (Ek 1.) sorular şu şekildedir:

1. Kaleiçi'ndeki turizm faaliyetlerinin gelişme süreci nasıldı? Mevcut durumunu sürdürülebilirlik açısından değerlendirebilir misiniz?
2. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin ekonomik açıdan bölgeye etkisini nasıl değerlendirirsiniz? (yerel işletmelerin, yerel ürünlerin, yerel işgücünün desteklenmesi, engellilerin iş gücüne katılması, mevsimlik işçi çalıştırma, kadınların iş gücüne katılması vb.)
3. Kaleiçi'ndeki turizm hareketi gelişirken sosyo-kültürel yapıda ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir? (Geleneksel yaşam alışkanlıkları, insan ilişkileri, gastronomi vb.)
4. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin bölgeye çevresel anlamda etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
5. Kaleiçi sürdürülebilir turizmi için neler yapıyorsunuz?
6. Kaleiçi sürdürülebilirliğinin sağlanması için sizce neler yapılmalıdır?

Katılımcıların, genel olarak uzun süre Kaleiçi'nde ikamet etmesi ya da mesleğinde hizmet vermesinin yanı sıra 'Kaleiçi'ndeki turizm faaliyetlerinin gelişme süreci nasıldı?' sorusundan elde edilen yanıtlar da katılımcıların Kaleiçi'ndeki turizm gelişimini değerlendirebilecek bilgi ve deneyime sahip olduğu varsayımı desteklenmiştir. Zira katılımcılar; Kaleiçi'nin 1973 yılında sit alanı ilan edilmesi, alt yapı ve üst yapı çalışmalarının

başlaması ve devamında Altın Elma ödülünün verilmesine vesile olan restorasyon projeleri gibi turizm hareketi için önemli, literatürde de yer alan gelişmeleri tutarlı bir şekilde tekrar etmiştir:

“-Kaleiçi'nin tabii Antalya için önemi, değeri, orada bulunan yapıların mükemmelliği, muhteşemliği de dikkate alındığında burası Koruma Bölge Kurulu'nca kentsel sit alanı ilan edildi... Seneler önce Kültür Turizmin İl Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi'yle birlikte kaynak sağlayarak bütün sokakların rehabilitesini yaptılar. Bu sokaklarda alt yapılar yapıldı. Cadde sokaklar çok mükemmel hale getirildi. Çok çok önemli eserlerin yer aldığı Kaleiçi'nde Yivli Minare, Kesik Minare, Mevlevihane gibi yapılar ve özel mülkiyette bulunan birçok binalar, evler Koruma Kurulu denetiminde restore edildi...” (Katılımcı 1).

“-Kaleiçi için devlet, bakanlığımızın öncelikle bir alt yapısını hazırlaması gerekiyordu. Alt yapısına çok ciddi paralar harcadı. Kaleiçi'nin arıtması, sokakları iyileştirme projeleri yapıldı...” (Katılımcı 2).

“-Kaleiçi eskiden çok kötü bir yerdi. Bu yollar falan yapılı değildi, ışık sistemi yoktu, evler restore edilmemişti...Daha sonradan(...)buraya bir alt yapı çalışması yaptı. Işıklandırma sistemidir...”(Katılımcı 14).

“-Altyapı, üstyapı çalışmaları yapıldı. Eskiden otoban direkleri vardı, çatılar aydınlık, yollar karanlıktı. Şimdi Kaleiçi'nin tarihi yapısına uygun bir aydınlatma sistemi yapıldı...” (Katılımcı 16).

“- Turizm Bakanlığı, turizmin gelişmesi için bir proje uygulaması yaptı Kaleiçi'nde. Bu projede yat limanı ve çevresini düzenleyip, birtakım yerleri kamulaştırarak restore edip, burada örnek bir bölüm oluşturdu...” (Katılımcı 24).

Destinasyonlardaki turizm hareketinin sürdürülebilirliğinin paydaş bakış açısıyla değerlendirildiği araştırmalarda (Niyet, 2020; Acuner, 2015; Alkan, 2015; Genç vd., 2013;) yerel halkın örneklem grubuna dahil edilmediği görülmüştür. Bu çalışmada Kaleiçi'nin paydaşları; yerel halk, yerel yönetim temsilcileri (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Muratpaşa Belediyesi ve Kaleiçi muhtarlıkları, belediye ve bakanlığa bağlı müzeler), özel sektör işletme sahipleri ve çalışanlar (konaklama, yiyecek-içecek, hediyeelik işletmeleri, taksiciler) ve Akdeniz Üniversitesi'nde görev yapan, turizm hareketiyle beraber Kaleiçi'nde meydana gelen sosyo-kültürel değişim hakkında çalışmaları olan bir akademisyen ve Kaleiçi özelinde kurulmuş bir STK temsilcisi olarak belirlenmiştir.

Paydaşlar ile yapılacak görüşmelerde zengin ve derinlemesine bilgiye ulaşmak için amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklem stratejisi; araştırma probleminin farklı boyutlarını ortaya koymak ve çeşitlilik arz eden durumlar arasında ortak paylaşılan olguların önemini heterojenlikten ortaya çıkarma gücünden yararlanmak amacıyla seçilmiştir (Patton, 2018: 235; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 70). Aynı zamanda araştırılan alan hakkında bilgi sahibi, dolayısıyla araştırma sorusuna yanıt verebilecek kişilere ulaşabilmek için kar topu örnekleme stratejisi yaklaşımı ile görüşme yapılan katılımcılara; “sizce araştırma konusu hakkında kiminle görüşmeliyim” ve “sizce bu konuda en çok fikir sahibi kim olabilir?

“ soruları sorularak zengin bilgi birikimine sahip kişilere ulaşılacak istenmiştir (Patton, 2018: 237).

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğüne dair belirlenmiş bir kural yoktur (Patton, 2018: 244). Zira çalışmaya katılanların sayısı az olsa bile elde edilen verilerin zenginliği oldukça fazla olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 25). Lincoln ve Guba (1985: 202), nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü için doyum noktası ölçütünü önermektedir. Örneklem birimlerinden yeni bir bilgi gelmediğinde doyum noktasına ulaşıldığı düşünülmektedir. Görüşmeler için paydaşlar ile iletişime geçilip, randevu sağlanmaya çalışılmıştır. Olumlu geri dönüş sağlayan 17 özel sektör, 7 yerel yönetim, 5 yerel, halk, 1 STK başkanı ve 1 akademisyen olmak üzere toplamda otuz bir kişi ile yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı tez yazarı tarafından gerçekleştirilmiş ve görüşmeye başlamadan önce katılımcılara, tez çalışmasının amacı belirtilmiş, sürdürülebilirlik kavramı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve görüşme soruları incelenmiştir. Yirmi sekiz görüşme bireysel olarak gerçekleştirilirken, yerel halktan üç kişilik bir aile görüşmeye beraber katılmak istemiştir.

Katılımcılara güven oluşturmak amacıyla; çalışmada katılımcının kimliğini açığa çıkaracak bilgilerin (ad-soyad, telefon numarası vb.) yer almayacağını, her bir katılımcıya kod atanacağını ve ses kayıtlarının üçüncü kişilerle paylaşılmayacağını bildirmek, eğer katılımcı dilerse kendisinden toplanan verileri inceleyebileceğini ve rahatsızlık hissederse çalışmadan çekilebileceğini beyan etmek için daha önceden hazırlanmış araştırma gönüllü katılım formu (Ek2.) sunulmuştur. İlgili gönüllü katılım formu, daha önceden Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na sunulmuş ve gerekli etik izinler alınmıştır. Rubin ve Rubin (2012: 85), çalışmada katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verirken isimleri ile değil atanacak kodlarla adlandırılacağına ve dolayısıyla kimlik bilgilerinin açıklanmayacağına ilişkin bir söz verilmişse araştırmacının bu sözü yerine getirmek zorunda olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla katılımcılar, görüşme sırasına göre Katılımcı1, Katılımcı2...Katılımcı31 şeklinde kodlanmış ve bu kodlar, katılımcıların demografik özelliklerini içeren tabloda ve görüşme notlarından doğrudan alıntı verildiğinde etiket olarak kullanılmıştır. Benzer şekilde görüşmelerde doğrudan aktarılan kurum, işletme ve özel isimlere alıntılarda yer verilmemiş, üç nokta ile belirtilmiştir. Sekiz katılımcı, araştırma gönüllü katılım formunu imzalamaktan çekinmiş fakat görüşmeye katılmak istediğini belirtmiştir. Patton (2018: 411), katılımcıya gizlilik sözü verirken öte yandan isim, soy isim vb. kişisel bilgileri içeren yasal bir form imzalatmanın, katılımcılarda yarattığı ikileme şu şekilde dikkat çekmiştir: eğer imzalı formlar araştırmacıda mevcut ise

katılımcılar daha sonradan güvensiz hissettiği bir durumda, kendilerini koruma iç güdüsüyle konuştuklarını inkar edebilir mi? Katılımcılar, elde edilen verilerin analizinde açığa çıkan pek çok problemin (bulgular başlığı altında değinilecektir), yerel yönetim ve merkezi yönetim bünyesindeki yöneticilerin yanlış, eksik uygulamalarından ya da bölgedeki esnafların olumsuz tutumlarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Araştırma alanı nispeten küçük bir bölgedir ve dolayısıyla katılımcıların, cinsiyet, yaş, eğitim, meslek gibi paylaşılan demografik özelliklerden kimliklerinin tahmin edilebileceği gerekçesiyle gönüllü onam formunu imzalamayı reddettiği düşünülmektedir. Bu nedenle bilinçli olarak demografik tabloda katılımcıların meslek bilgilerine yer verilmemiştir.

Görüşmeyi kabul eden katılımcıların izinleri alınarak yirmi dokuz görüşme ses kaydına alınmıştır. Öte yandan görüşmeyi kabul eden fakat ses kaydına alınmasını kabul etmeyen katılımcıların isteği doğrultusunda iki görüşme elle ve bilgisayar ile not tutularak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların istekleri doğrultusunda belirlenen mekanlarda (Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Muratpaşa Belediyesi, Manavgat Meslek Yüksek Okulu, Kaleiçi'ndeki müzeler, işletmeler ve evler) gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan yeni bir bilgi gelmediğinde, aynı konular tekrar edilmeye başlandığında görüşmeler sonlandırılmıştır. Creswell ve Miller (2000: 127-128), araştırma alanında geçirilen uzun süreli zamanın, araştırmacı ile katılımcılar arasında güven ortamı oluşturması, yakınlık kurmaya olanak sağlaması ve dolayısıyla veri doygunluğuna ulaşılması açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Görüşmeler Ağustos 2021 ile Mart 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

KATILIMCI	PAYDAŞ TÜRÜ	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM	İKAMET/HİZMET SÜRESİ	GÖRÜŞME SÜRESİ
Katılımcı 1	Yerel Yönetim	Erkek	59	Lisans	37	17:30
Katılımcı 2	Yerel Yönetim	Kadın	54	Yüksek Lisans	24	32:00
Katılımcı 3	STK	Erkek	50	Lise	9	17:42
Katılımcı 4	Özel Sektör	Erkek	47	İlkokul	20	11:14
Katılımcı 5	Özel Sektör	Kadın	51	Lisans	10	24:13
Katılımcı 6	Özel Sektör	Erkek	48	Lisans	21	Elle not tutulmuştur 9:20
Katılımcı 7	Özel Sektör	Erkek	45	Lise	15	Elle not tutulmuştur 7:32
Katılımcı 8	Özel Sektör	Erkek	48	Ortaokul	26	Elle not tutulmuştur 11:37
Katılımcı 9	Özel Sektör	Erkek	49	Lise	15	1:08:02
Katılımcı 10	Özel Sektör	Erkek	32	Ön Lisans	15	1:08:02
Katılımcı 11	Yerel Halk	Erkek	65	Lisans	65	1:08:02
Katılımcı 12	Yerel Halk	Kadın	60	Ortaokul	60	1:08:02

KATILIMCI	PAYDAŞ TÜRÜ	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM	İKAMET/HİZMET SÜRESİ	GÖRÜŞME SÜRESİ
Katılımcı 13	Yerel Halk	Kadın	51	Lise	43	1:08:02
Katılımcı 14	Özel Sektör	Erkek	42	Lise	15	18:48
Katılımcı 15	Özel Sektör	Kadın	36	Lisans	15	55:04
Katılımcı 16	Özel Sektör	Erkek	56	Lise	30	36:00
Katılımcı 17	Özel Sektör	Erkek	27	Lisans	14	13:07
Katılımcı 18	Özel Sektör	Erkek	59	İlkokul	20	12:23
Katılımcı 19	Özel Sektör	Erkek	53	Lisans	24	40:21
Katılımcı 20	Özel Sektör	Erkek	65	Lise	40	26:23
Katılımcı 21	Özel Sektör	Erkek	65	Lise	33	1:39:25
Katılımcı 22	Yerel Yönetim	Kadın	50	Yüksek Lisans	11	31:49
Katılımcı 23	Özel Sektör	Erkek	66	Lise	2	31:54
Katılımcı 24	Yerel Yönetim	Erkek	70	Lisans	21	35:34
Katılımcı 25	Özel Sektör	Erkek	36	Lise	3	48:56
Katılımcı 26	Yerel Yönetim	Erkek	56	Lise	23	25:21
Katılımcı 27	Yerel Halk	Erkek	80	Lise	80	1:11:33
Katılımcı 28	Yerel Halk	Kadın	55	Lisans	55	23:50
Katılımcı 29	Yerel Yönetim	Erkek	43	Lise	15	25:22
Katılımcı 30	Yerel Yönetim	Erkek	69	İlkokul	13	11:23
Katılımcı 31	Akademi	Erkek	42	Doktora	7	31:52

3.3.2. Doküman Analizi

Dokümanlar, bir konu hakkında zengin veri kaynağı oluşturur ve araştırmacının farklı kaynaklardan elde ettiği verileri karşılaştırmasına olanak sağlar (Patton, 2018: 293). Dolayısıyla çalışmanın geçerliliğini arttırmak için doküman analizi, araştırmacının veri toplama aşamasına dahil edilmiştir. Belge tarama anlamına gelen doküman analizi, araştırma amacıyla doğrultulu olarak, çeşitli kişi ya da kurumlar tarafından hazırlanmış basılı veya elektronik veri kaynaklarını inceleme ve değerlendirme işlemidir (Bowen, 2009: 27). Dokümanlar, görüşmelerden ya da gözlem notlarından elde edilen temel verilerin (kodların ve temaların) desteklenmesi ya da çürütülmesi yani veri çeşitleme (üçgenleme) yapmak amacıyla kullanılabilir (Denzin, 1989: 291). Bazen temel bazen de destekleyici veri kaynağı olarak kullanılan ve müdahalesiz veri toplamaya olanak sağlayan dokümanlar (Kıral, 2020: 174); ansiklopediler, kitaplar, tezler, makaleler, sözlükler, broşürler, dergiler, raporlar, gazete kupürleri, haritalar, fotoğraflar, afişler, videolar, filmler, radyo-televizyon programları, web siteleri ve sosyal medya platformlarından oluşabilir (Sak, 2021: 231-232; Bowen, 2009: 27). Çalışma kapsamında incelenen dokümanlar; Kaleiçi ile ilgili yazılmış makaleler, tezler ve

haberler, Antalya iline ait belediyeler tarafından yayınlanmış raporlar, kitapçıklar, broşürler, resmi kurumların yayınladığı, doğrudan turizm ile alakalı (turist sayıları, müze ziyaretçileri gibi) ve dolaylı olarak turizmle ilişkilendirilebilecek (nüfus sayıları gibi) veriler olarak belirlenmiştir. İncelenen kurum kaynaklarına, yetkililere dilekçe yazılarak resmi yollardan ulaşılmıştır. Sak (2021: 236), yazılı dokümanlardan alıntılar kullanılırken, görüntü temelli dokümanların ise fotoğraflanması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla durum çalışmalarına önemli etki edebileceği düşünülen görsel teknoloji kullanımı (Patton, 2018: 308) için Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden gerekli izin çıkarılarak (Ek3.) görüşmelerde öne çıkan konular hakkında gözlemlenen durumlar fotoğraflanarak (toplamda 130 fotoğraf çekilmiştir) çalışma titizlikle yürütülmüştür.

3.4. Güven Duyulabilirlik (Trustworthiness)

Nitel araştırmalar için oldukça önemli olan yöntembilimsel titizlik, araştırma amacına uygun, yeterli verinin toplanmasını ve özenli bir şekilde analiz edilmesini ifade eder (Tunçalp, 2021: 23). Bu titizlik çalışmanın güven duyulabilirliğinin bir temsilini oluşturur. Nitel araştırmalarda güven duyulabilirlik kavramı; inandırıcılık (credibility), aktarılabilirlik (transferability), güvenilebilirlik (dependability) ve onaylanabilirlik (confirmability) ölçütlerini ifade etmektedir (Arastman vd., 2018: 49). Güvenilebilirlik (dependability), farklı araştırmacılar tarafından aynı yöntem kullanılarak çalışma tekrarlandığında, aynı veya benzer sonuçların elde edilerek bulguların doğrulanması anlamına gelir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 255-274). Bu nedenle kapsamlı olarak yürütülen çalışmanın şeffaf olarak açık bir şekilde raporlanması gerekir. Nicel araştırmalardaki genellenebilirlik kavramının karşılığı nitel araştırmalarda aktarılabilirliktir. Aktarılabilirliği sağlamak için örneklem seçimi, katılımcıların özellikleri ve görüşme ortamı uzun betimlemeler ile net bir şekilde belirtilmelidir (Başkale, 2016: 26). İnanırcılık ise; araştırma sonucu elde edilen bulguların ve yapılan çıkarımların doğruluğunu, gerçekliğe uygunluğunu ifade eder (Tunçalp, 2021: 23). Dolayısıyla inandırıcılık, görüşmelerde önyargılı veya yanlış yanıtlar elde etmeye bağlı oluşacak hatalara karşı tutarlılığı test etmek için önemlidir (Patton, 2018: 248). Nitekim görüşme yapılan kişilerin söylemleri ile araştırma çıktılarının tutarlı olması istenen bir durumdur (Tunçalp, 2021: 24). Zira görüşme verileri, ön yargılar ve siyasi kaygılar içerebilir veya katılımcıların görüşme esnasındaki kızgınlık, heyecan gibi yoğun yaşadığı duygulardan etkilenerek yanıltıcı olabilir. Dokümanların da benzer şekilde eksik veya yanlış bilgi içermesi olasılığı nedeniyle sınırlılıkları bulunmaktadır. İnanırcılığı sağlamak için tek bir veri toplama tekniği yerine görüşmeler, gözlem notları ve doküman analizinin birleşimi gibi farklı bilgi kaynaklarının birleşimi gerekir.

Araştırma bulgularının araştırmacının önyargılarından arındırılması gerektiğini ifade eden onaylanabilirlik de veri çeşitlemesi ile sağlanabilir. Pragmatizme dayanan veri çeşitlemesi (üçgenleme) yöntemi ile verilerin çapraz kontrolü sağlanmakta (Patton, 2018: 248), veri toplama tekniklerinin zayıf yönleri ve içsel yanlılık azalmaktadır (Patton, 2018: 555). Ayrıca araştırma alanında uzun süre vakit geçirme inandırıcılığı arttırmaktadır (Arastman vd., 2018: 52). Çalışmanın veri toplama sürecinde, araştırma alanı olarak belirlenen Kaleiçi'nde yaklaşık 1 yıl vakit geçirilmiş ve bu süreçte gözlem yapılmıştır. Çalışma çerçevesinde elde edilen kurumsal yazışmalar, görüşme formları, araştırma gönüllü katılım formları, ses kayıtları ve transkriptlerinden oluşan veri tabanı saklanmaktadır.

3.5. Veri Analizi

Tümdengelimsel analizin aksine tümevarımcı analizde bulgular, içerik analiz yoluyla veri setindeki temaların keşfedilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Patton, 2018: 453). Tez yazarı tarafından toplamda 838 dakika tutan ses kayıtları, elle ve bilgisayarla not tutulan görüşme kayıtları (ham veri) içerik analizine hazır hale getirmek için bilgisayarda yazıya dökülmüş, 230 sayfa transkripsiyon hazırlanmıştır. Transkriptler hazırlanırken, tüm sözel ve işaret vb. gibi sözsüz ifadeler, orijinale sadık kalarak, kelimesi kelimesine, titiz bir şekilde doğrudan aktararak yazılmıştır (Braun ve Clarke, 2019: 884). Transkriptler oluşturulduktan sonra ses kayıtları tekrar dinlenerek aynı şekilde yazılıp yazılmadıkları karşılaştırılmıştır. Analiz aşamasında herhangi bir yazılım programı kullanılmamış, kodlamalar Word dosyası üzerinde ve kâğıt-kalem aracılığıyla yapılmıştır (Braun ve Clarke, 2019: 885). Analiz için transkripsiyonda anlamlı bir bütün oluşturan her cümle ya da paragraf (örüntü) bölümlere ayrılmış ve araştırmacı tarafından defalarca detaylı bir şekilde okunarak ifadeler kodlanmıştır. Örneğin, örüntü terimi *''Dediğim gibi eskiden Kaleiçi'nde çok rahat, çok kolay yürüyemezsiniz bile bazen. Hele bir sapık vardı, biz hiçbir zaman Kaleiçi'nden dışarı çıkamazdık tek başımıza. Bayan olarak korkardık. Güvenlik açısından biraz sıkıntılı olurdu... Şimdi gururla, onurla diyoruz ki Kaleiçi'ne gidin, mutlaka akşamını görün diyoruz. Neden? yemek yiyebiliyorsunuz, bir bara gidebiliyorsunuz, sokaklarında huzur içinde yürüyorsunuz, güvenliği var...''* (Katılımcı 2) betimsel iken 'güvenlik' kodu daha çok kategorik olarak ifade edilir. Kodlamada kullanılan kavramlar, UNWTO gösterge başlıklarından elde edilmiş ve ekonomik sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik başlıkları altında temalandırılmıştır. Yöntembilimsel zayıflıkları en aza indirmek için kodlama aşamasında, tez danışmanının ve daha önce nitel araştırma üzerine çalışma yapmış bir doktora öğrencisinin uzman görüşüne başvurarak destek alınmıştır. Zira aynı veri setinin farklı kişiler tarafından incelenmesi analitik üçgenlemeye olanak sağlar (Patton, 2018: 4). Bulguları raporlarken,

kodların anlatmak istediğini net bir şekilde ifade eden, geçerliliği kanıtlayacak, çok sayıda doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Braun ve Clarke, 2019: 890).

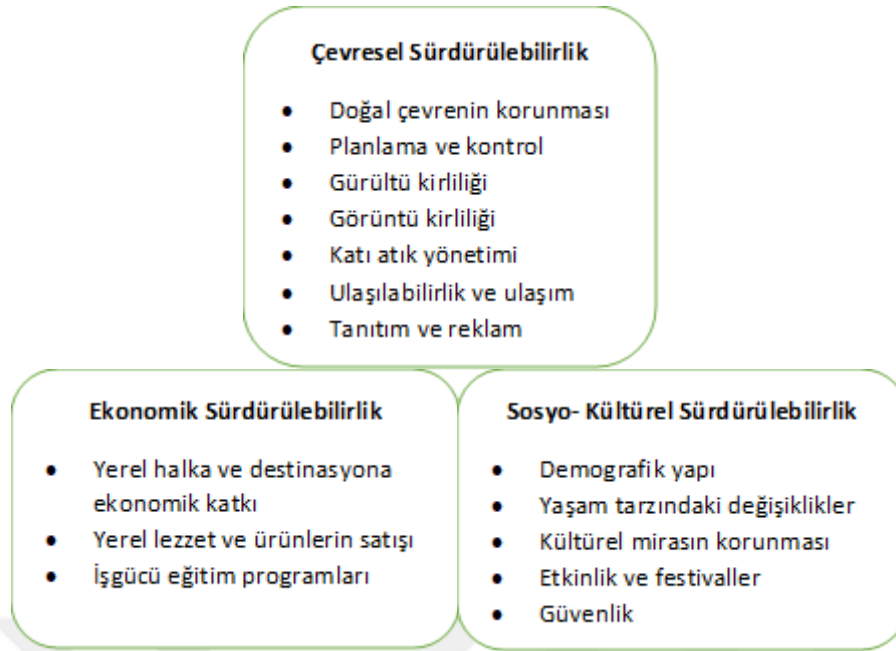
Görüşme verileri analizi sonucu ortaya çıkan konuların çapraz kontrolünü sağlamak için yöntemsel çeşitlemesinden faydalanılmıştır. Örneğin katılımcıların Kaleiçi için tanıtım ve reklam eksikliği olduğunu vurgulaması üzerine, Antalya-Kaleiçi tanıtımı için hazırlanmış harita, broşür dokümanları ve Kaleiçi için hazırlanmış web sitesi (<http://www.kaleicioldtown.com/tr>) incelenmiş ve raporlanmıştır. Ayrıca alanda geçirilen sürede gözlemlenebilecek, görüşmelerde öne çıkan konular (taklit ürünlerin satışı, konutların restorasyonu, tarihi yapıların restorasyonu, ulaşılabilirlik ve ulaşım, katı atık yönetimi) fotoğraflanmıştır.

Kodlamalar esnasında bazı konulara dair katılımcıların görüşlerinde farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin sıklıkla tekrar edilmiş ifadelerden biri olan güvenlik konusu için bazı katılımcılar geçmişe nazaran daha güvenli bir yer olduğunu ifade ederken, bazı katılımcılar Kaleiçi’nde güvenlik problemlerinin hala yoğunlukla yaşandığını belirtmiştir. Braun ve Clarke (2019: 886), hiçbir veri setinin çelişkisiz olmadığını ve araştırmacının veri setindeki tutarsızlıkları göz ardı etmeyebileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla bu farklılıklara bulgular kısmında yer verilmiştir.

Tümevarımsal yaklaşımın benimsendiği çalışmalarda, veri analizinden önce araştırma alanı ile ilgili literatürü incelemenin analizi güçlendireceği düşünülmektedir (Braun ve Clarke, 2019: 882). Araştırma alanı hakkında bilgi edinmek için yapılan literatür taramasından elde edilen bazı konulara (örneğin Kaleiçi’ndeki demografik yapı değişimi, gürültü kirliliği) görüşmelerde de sıklıkla değinildiği görülmüştür. Ayrıca pek çok konunun (demografik yapıdaki değişiklikler, tarihi yapıların restorasyonu, destinasyon yönetim örgütü) bağdaşık bir şekilde, tüm paydaş grubu (yerel halk, özel sektör, yerel yönetim, STK, akademi) tarafından dile getirildiği dikkat çekmiştir.

3.6. Bulgular

Çalışmada, UNWTO’nun belirlediği sürdürülebilirlik kriterleri temel alınarak Antalya Kaleiçi bölgesinin ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel sürdürülebilirlik durumunun keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; bölgede ikamet eden yerel halk, hizmet veren özel sektör temsilcileri, bölge yönetiminde aktif rol oynayan yerel yönetim temsilcileri, bölge sorunları ile yakından ilgilenen STK başkanı ve akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Bulgular, UNWTO’nun ölçütlerine sadık kalarak ekonomik sürdürülebilirlik, sosyo kültürel sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik olarak üç tema altında sunulmuştur.

Şekil 3. 1. Kaleiçi’ndeki Turizm Hareketinin Mevcut Durumuna İlişkin Bulgular

3.6.1. Kaleiçi’nin Ekonomik Sürdürülebilirliği

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından belirlenen sürdürülebilir turizm hareketinin temel göstergelerinden biri; “turizmin yerel halka ve destinasyona ekonomik katkısı” Kaleiçi’ndeki turizm hareketinin yerel halka ve destinasyona katkı düzeyini değerlendirmek için belirlenmiştir. Ayrıca Kaleiçi’nde yerel lezzet ve ürünlerin satışı, iş gücü eğitim programları gibi konular irdelenmiştir.

Tablo 3.2. Ekonomik Sürdürülebilirlik Teması

Ekonomik Sürdürülebilirlik Kategorileri	Katılımcılar
Yerel halka ve destinasyona ekonomik katkı	K1, K2, K4, K6, K7, K10, K11, K14, K16, K17, K20, K21, K22, K25, K27
Yerel lezzet ve ürünlerin satışı	K2, K5, K6, K7, K10, K11, K12, K14, K16, K20, K23, K25, K26, K28, K29, K31
İşgücü eğitim programları	K7, K20, K21, K22, K25, K30, K31

3.6.1.1. Yerel Halka ve Destinasyona Ekonomik Katkı

Katılımcılar, günümüzde Kaleiçi bölgesi ekonomisinin konaklama, yeme-içme eğlence, hediyelik eşya gibi turistik işletmelere dayandığını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar ev pansiyonculuğu şeklinde başlayan konaklama işletmeciliğinin günümüzde nispeten daha büyük otel ve pansiyonlara çevrilmesiyle ekonomik kazancın geçmişe nazaran arttığı, Antalya’nın genelindeki 5 yıldızlı, her şey dahil sisteminde hizmet sunan büyük otellerin aksine Kaleiçi’ndeki butik otellerde genellikle oda-kahvaltı hizmeti sunulduğu ve bu nedenle

konaklama işletmelerinin yanı sıra bölgedeki yeme-içme, hediyelik eşya gibi diğer turistik tesislere yönelik satın alma talebinin de bölge ekonomisine katkı sağladığını dile getirmiştir:

“-Kaleiçi’nde gördüğüm kadar, tamamen halı-kilim bu tür etnografik yapıdaki malzemelerin satışları tabii buranın ekonomisine baya bir güç katmıştır, katmaktadır ama gastronomi bunun en önemli gelir kaynağı bence. E otellerin, tesislerin de tabi sürekli açık kalması Kaleiçi bölgesinde elbette ekonomik olarak bir değer katmakta...” (Katılımcı 1).

“-Gelenin esnafa, restoranta ne bileyim bütün esnaflara faydası var... Eğlencenin kalbi burada atıyor ve turist otele kapalı kalmıyor. Sade oda kahvaltı aldığı için genelde Kaleiçi’nde otellerden restoranına ne bileyim işte tekstilcisine, ayakkabıcısına, kuyumcusuna herkese faydası var. Bütün esnafa faydası var Kaleiçi’ne gelen turistlerin...” (Katılımcı 7).

“-İllaki ekonomik açıdan bir değeri var, bir şey katıyor. Çünkü birçok insan bizim yerli turistlerimiz bile Antalya’ya geldiğinde bir Kaleiçi’ne gidelim diyorlar. Turistler de aynı şekilde Kaleiçi’ne gelmek istiyorlar, görmek istiyorlar, burada para harcıyorlar. Bu da ekonomiye ister istemez katkıda bulunuyor...” (Katılımcı 10).

“-Ekonomik olarak da günümüzde pansiyonculuktan otelcilğe geçildi. Yan yana iki üç tane binayı alıp daha büyük oteller oluşturuldu. Kaleiçi’nde konaklayan sayısı son derece çoğaldı. Bunun da tabi ekonomik olarak getirisi son derece yüksek...” (Katılımcı 16).

Ekonomik anlamda olumlu katkılar olduğu bazı katılımcılar tarafından dile getirilse de öte yandan çoğu katılımcı Kaleiçi’ndeki turizm faaliyetlerinin yerel halka ve destinasyona katkısının istenilen henüz düzeyde olmadığını ve geçmiş yıllara nazaran düştüğünü dile getirmiştir:

“-Kazanç sağlıyoruz fakat hakkettiği yerde değil. Daha çok yüksek kazançlar elde edilecek potansiyele sahip ama yeterince kazanç sağlanamıyor...” (Katılımcı 6).

“-Maddi açıdan kendi adıma ve konuştuğum, bildiğim esnaflar, abilerim, kardeşlerim adına son 5 senedir -ben 5 senedir burayı işletiyorum- her açtığım sene daha az turist, daha az ciro oluyor...” (Katılımcı 10).

“-Valla turizm açısından bölgeye 1985-1990 aralarında etkisi vardı ama daha sonra yok. Ekonomik açıdan hiçbir döviz girdisi olmuyor...” (Katılımcı 11).

“-Bir de turizme yönelik, bizim yaptığımız (halı-kilim) bu alış satış işleri de azaldı. Şu anda bu şekilde giderse her sene daha kötüye gidiyor. Yani düşüş var...” (Katılımcı 17).

“-İlk yıllarda, başlangıçta dediğim gibi 80’li yıllarda az ama kaliteli turist vardı. Şimdi turist sayısı çoğaldı ama meyvesiz ağaç gibi, gelir yok. Eskiden 10 tanesinin 2-3’ü geliyor bir hayli alışveriş yapıyordu. Şu anda 1000 tane turist geçiyor, bir tanesi içeri girmiyor, giren de fotoğraf çekmeye giriyor...” (Katılımcı 20).

“-Kaleiçi denilen yerin bizim ülkenin ekonomisine ya da şehrin ekonomisine emin ol ki şu an itibarıyla neredeyse hiçbir katkısı olduğunu düşünmüyorum...” (Katılımcı 21).

“-Hani Side bile Antalya Kaleiçi’nden daha çok para kazanıyor ekonomi olarak. Burada ekonomi falan yok...” (Katılımcı 25).

“-Valla hiçbir şey yok. Bütün şimdi bir de şuradan geçin, esnafa sorun, sormak mümkün olursa. Bir kuruş faydası yok...Buraya zaten para basacak olan turist çok az. İşte halıcı var tarihi. E sor ayda 1 tane halı satmaz...” (Katılımcı 27).

3.6.1.2. Yerel Lezzet ve Ürünlerin Satışı

Antalya’ya özgü köfte-piyaz, cive yemeği, serpme börek, kabak tatlısı, narenciye reçelleri ya da Türkiye geneline özgü keşkek, gözleme, bazlama gibi yerel lezzetlerin Kaleiçi’nde yeterince satışa sunulmadığı, ağırlıklı olarak fast food tarzındaki yiyeceklerin satışa sunulduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir:

“-Elbette isterim insanlar eski Antalya’yı görsün, civesini gitsin yesin...O eski Kaleiçi evinin bahçesinde begonviller arasında su kuyuları falan vardı, o kuyuların başında otursunlar, çay yapsınlar. Ekmek evleri var her Kaleiçi evinin bahçesinde. O ekmek evinde birisi sacda ekmek pişirsin de gelen turist oradan yesin ama...” (Katılımcı 2).

“-Yöresel lezzet sorulduğunda mesela şiş köfte piyaz, kabak tatlısı var ama Kaleiçi’nde bunları bulamıyoruz...” (Katılımcı 6).

“-Kültürel bir restoranımız yok Kaleiçi’nde...Yerel lezzetleri sunamıyoruz kesinlikle. Öyle bir restoran yok...” (Katılımcı 7).

“-Yok, yiyemezsiniz ne şiş köfte yiyebilirsiniz ne piyaz yiyebilirsiniz. Böyle bir işletme yok...Yani ne eski şiş köfte yiyebiliyorsunuz ne eski piyazı yiyebiliyorsunuz. Piyaz, buranın çandır fasulyesinden yapılır ama Konya Ermenek’ten getiriyorlar ufak fasulyeyi, çandır diye yutturmaya kalkıyorlar. Biz mesela onun farkına varıyoruz. Mesela şiş köfte kuzu kıymasından yapılır ama kuzu kıyması pahalı olduğu için dana kıyması içine yağ karıştırılarak yapılıyor, ekmek karıştırıyorlar. Bu takım erozyonlara uğradı değerlerimiz...” (Katılımcı 11).

“-Özgü hiçbir şey yok... Antalya’nın turunç bahçeleriyle, portakal bahçeleriyle, portakal kokularıyla hep sembolleşmiştir ama maalesef o da yani o reçel olayı da artık söndü gitti...” (Katılımcı 12).

“-Bizim Antalya’ya özgü turistin istediği bazı özellikler yok. Mesela bir gastronomide Antalya’nın bir köfte piyazını tanıtamıyoruz, yok...” (Katılımcı 23).

“-Piyazımız meşhur...Piyazımız çok meşhur...Ben bilmiyorum Antalya Kaleiçi’nde piyaz veren yer var mı? Kabak tatlısı var bir de...Kaleiçi’nde yok...” (Katılımcı 25).

“-Antalya’da gastronomi adına geleneksel bir tanıtım yapıldığını düşünmüyorum bu konuda eksiklik var. Şehir merkezinde yerel tatlarla ilgili esnaf lokantaları sayısı az...Antalya lezzeti yok Kaleiçi’nde. Çarşıda var. Burası işte daha çok ithal şeyler. Yani işte İrlanda birası, İskoç birası, Amerikan hamburgeri, fast food tarzında. Hani bizim hiçbir şeyimiz yok ve bunu yapsa da zaten buraya insanlar gelir mi? Köfte

piyaz yemeye gelir mi bilmiyorum ama olsa belki gelir. Niye gelmesin? Antalya'nın yerel lezzetlerinin Kaleiçi'nden tanıtılacağı birtakım etkinlikler olsun istiyorum...'' (Katılımcı 28).

''-Hamburger, pizza, İtalyan yemekleri. Genelde biranın yanına gidebilecek basit şeyler. Yani öyle çok yerel, yöresel şey yok. Genelde dediğim gibi hamburger tarzı...fast food ürünleri. Çok böyle yerel bir şey yok...'' (Katılımcı 29).

Lokum ve baharat, reçel gibi bazı yerel ürünler satışa sunulsa da katılımcılar, Kaleiçi'nde daha çeşitli yerel lezzetlerin (örneğin Antalya'ya özgü endemik kekik çeşitlerinin baharat, çay vb. olarak) satışa sunulması, Türk mutfağının daha fazla tanıtılması gerektiğini ifade etmiştir:

''Çok fazla yerel ürün görmüyorum. İşte nar suyu, portakal suyu yerel ürün dersek işte reçeller... baharat, lokum...yerel ürün bunlar yani. Daha fazla yerel ürün satılabilir mesela...'' (Katılımcı 10).

''-Ya yeme içme kültürü yok zaten şu an...Köfte piyaz yok. Ya mesela şu bile yakışmıyor; iki tane kokoreççi açıldı buraya, birisi orada, birisi şurada. Hani kokoreççi olacağına ne bileyim daha değişik bir şey olabilirdi Kaleiçi gibi bir yerde...Güzel şöyle şık bir lokumcu yok...Baharatçı var da ufak...'' (Katılımcı 14).

''-Sadece lokum yerel düşünürsek...Onun dışında çok da bir şey yok yani açıkçası yerelle ilgili...'' (Katılımcı 29).

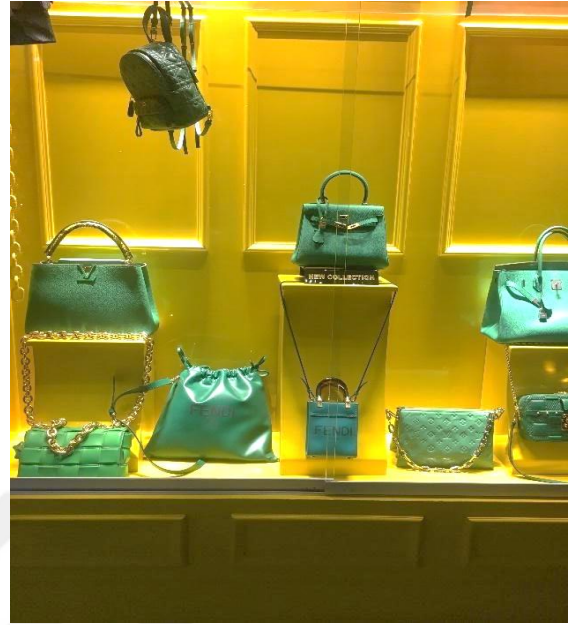
''-Kaleiçi'nin ilk yıllarındaki gözleme gibi mesela şimdi bulamıyoruz. Adama gözlemeyi burada ikram ettiğin zaman...onlar için daha kıymetlidir. Niye? Adam hayatında hiç gözleme yememiş. Gözlemeyi tadacak. Nasıl bir şey? Orijinal şeyler göstermemiz lazım. Ben buradaki otelcilere -keşkek bizim Anadolu'nun önemli yemeklerinden birisi- keşkek yapın diyorum...Mesela Toroslardaki endemiklerin, Antalya'daki endemiklerin orada sunulmasını isteriz. Burada mesela 13 çeşit kekik yapıldığını, atıyorum Beşkonak kekiği burada...kekik çayı ismarlayacaksınız ve diyeceksin şu değerleri var bunların, bunu hiçbir yerde bulamazsın. Sen bunu Almanya'da, Rusya'da bulamazsın kardeşim. Bu buranın diyeceksin. Adam o zaman farklı hisseder. Özellikle Kaleiçi gibi yerlerde gelen belli bir kültür seviyesindeki insanlar bunlardan haz alır ama biz dediğim gibi tekrar, daha çok popüler kültürün etkisinde kalıp yine pizza ikram ediyoruz gelen turistlere, yine onların daha çok tercih ettiği hamburger tarzı şeyleri teklif ediyoruz. ...Türk yemek mutfağı, Fransız ve Çin mutfağıyla beraber 3 büyük mutfaktan birisidir. Biz bu mutfağımızı, gastronomimizi bu işletmelerde de sunabilirsek...Ve mesela Kaleiçi'nde şunu teklif etmiştim; buraya bir Yörük lokantası kuralım. Yani Antalya yemekleri çıksın, sulu yemek çıksın, köfte piyaz çıksın, Antalya'ya ait şeyler çıksın. Bunları insanlar tercih eder siz iyi yönlendirme yaparsanız. Burada rehberlik hizmeti de çok önemli. Dediğim gibi anlatırsanız keçiyoynuzunun pekmezini, faydalarını...'' (Katılımcı 31).

Kaleiçi'nde yerel lezzetlerin satışa sunulmayışının yanı sıra katılımcılar, Kaleiçi'nde satışa sunulan bazı tekstil, saat, çanta, gözlük aksesuar vb. hediyelik eşya tarzındaki ürünlerin taklit (replika) olmasını eleştirmiştir. Araştırma alanına yapılan ziyaretlerdeki gözlemler neticesinde de ünlü markaların taklit ürünlerinin Kaleiçi'nde satışa sunulduğu gözlemlenmiştir (Fotoğraf 3.1., Fotoğraf 3.2., Fotoğraf 3.3.).

‘‘-Biz taklit ürünlere karşıyız. Mesela ünlü markaların taklit çantalarını satıyorlar, tişörtlerini satıyorlar ya bu iyi olmuyor yani...’’ (Katılımcı 26).

Fotoğraf 3.1. Taklit Ürünler

Fotoğraf 3.2. Taklit Ürünler

Fotoğraf 3.3. Taklit Ürünler

3.6.1.3. İşgücü Eğitim Programları

Katılımcılar, yerel halka ve yerli turistlere verilen satış fiyatları ile yabancı turistlere verilen satış fiyatları arasında önemli ölçüde farklar olduğunu, bölgedeki bazı esnafların turistlere bir malı veya hizmeti değerinden çok fazlasına satışa sunduğunu, ayrıca satış

esnasında Türk malı olmamasına rağmen Türk malı, antika olmamasına rağmen antika, makine halısı olmasına rağmen el dokuma diyerek ürün bilgisi hakkında yanlış beyanda bulunduğunu dile getirmiştir:

“-Kişiye göre, turiste, yerliye göre fiyat uygulamaları mevcut. Bir Türk’e verilen fiyatla, bir yabancıya verilen fiyat arasındaki uçurumları görürsünüz. Bir denetim yok, bir kontrol mekanizması yok. Bu bize neye mal oluyor? O insanı kaybediyoruz. O insan ülkesine gittiği zaman çevresine yaptığı reklam dolayısıyla gelecek insanların da önünü kesiyor...” (Katılımcı 21).

“-Müşteri oturuyor. Menüü gösterip, normal menüdeki 150 liralık şeyi 300-500 liraya satıyorlar...” (Katılımcı 7).

“-Turisti daraltmazsak, fazla fiyat çekmeyip turisti öyle kazanabiliriz. Yoksa öbür türlü mesela daha önce benim bildiğim halıcılar vardı, turistleri kandırdılar...” (Katılımcı 30).

“-Benim araştırmalarımnda özellikle Kaleiçi dediğimiz gibi yerlerin müşterileri, Side gibi yerlerin müşterileri sabittir. Aynı müşteri bir yıl sonra yine geliyor...1 kişi 5 lira için büyük bir yalan söylüyor müşteriye. O müşteri, o 5 lira için sadece ülkeyi terk ediyor, bir daha gelmiyor ve etrafındaki herkese de gitmemesi için uyarıda bulunuyor. Mesela ürünlerin %99’u çakmadır turizm bölgelerinde. Uluslararası bir marka. Dolar bazında piyasası belli. Ne olur? Falan yerde 200 dolardır, filan ülkede de 150 dolardır. 200 dolarlık şeyi 20 dolara satıyorsan çakmadır yani müşteri bilir. Ama buna diyorsun ki, bu çakma değil, orijinal. Israr ediyorsun. Burada hem komik duruma düşüyoruz hem de bu sürdürülebilirlik dediğimiz şeyi kaybediyoruz...” (Katılımcı 31).

“-İşte adamlar el dokuma bilmem ne diye makine dokuma şeyleri satıyorlar örneğin turiste. Antika olmayan şeyi antika diye satıyor. Kalitesiz şeyi kaliteli diye satıyor. İşte Hint malını Türk malı diye satıyor. Çin malını Türk malı diye satıyor yalanla dolanla. Uygulama var mı? yok. Cezası var mı? Yok...” (Katılımcı 20).

Katılımcılar, bazı esnafların ürün bilgisi ve fiyatını farklı aksettirmesinin yanı sıra bölgede belirli bir fiyat politikasının olmadığı ve fiyatlandırmalar konusundaki denetim eksikliğini de dile getirilmiştir:

“-Serbest piyasa ekonomisi diyorlar, bir bakıyorsunuz aynı ürün bir yerde 5 lira öteki tarafta 40 lira, bir başkası 100 lira. Herkes kafasına göre şey yapıyor, bir düzen yok. Bir güven veremiyoruz yabancılara. Böyle bir denetleme olmadığı sürece, yani bir cezai işlem olmadığı sürece biz gelişemeyiz...” (Katılımcı 20).

Katılımcılar, esnafın farklı fiyatlandırma uygulamaları, ürün bilgisi hakkında yanlış beyanları, esnaf ile turistlerin iletişim kurarken yaşadığı sorunlar ve esnaflar arasındaki çıkar çatışmalarından meydana gelen sıkıntıların önüne geçebilmek için eğitimin önemini dile getirerek esnaflar için belirli dönemlerde bilinçlendirme seminerleri ve sertifikasyon programları uygulanması gerektiğini önermiştir:

“-Turizmi öğreteceksin, seminerler vereceksin, eğitim vereceksin, yabancı dil bilgisini test edeceksin. Yabancı dili olmayan ve yapacağı işle ilgili bir belgesi olmayan asla ve asla o iş yerini açtırmayacaksın...”

Bir kere kesinlikle eğiteceksin. Elinde iş yeri açma yeterlilik belgesi olmayana böyle iş yeri açtırmayacaksın. Hizmet, hitap bu konularda eğitimini vereceksin...’’ (Katılımcı 21).

‘‘-Bir farkındalık vermek için birtakım çalışmalar yapma planımız vardı. Yani sağımızda bir esnaf solumuzda bir esnaf işte onların birbirleriyle olan çekememezlikleri, kavgaları arasında durmak da bizi baya bir zorladı açıkçası...Tabi burada esnafın da eğitilmiş olması, hepimizin burada bütün kurumların da burada eğitilmiş olması, bilinçli olması, gelen insanları kandırmamaları son derece önemli. ... daha çok bilinçli ve eğitilmiş işletmelerle daha iyi sonuçlar alınabilir diye düşünüyorum ben...’’ (Katılımcı 22).

‘‘-Kaleiçi’ndeki esnaflara kış aylarında, sakin olan dönemlerde bilinçlendirme seminerleri yapılması lazım. Turizm açısından, sosyoloji açısından, psikoloji açısından, uluslararası ticaret açısından sertifikalandırmaları lazım. Sürdürülebilirlik için bunlar gerekli...’’ (Katılımcı 31).

3.6.2. Kaleiçi’nin Sosyo-Kültürel Sürdürülebilirliği

Destinasyonlardaki turizm hareketliliğinin toplum üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi sosyo-kültürel sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından, sürdürülebilir turizm hareketinin temel göstergelerinden biri; “turizmin yerel toplum üzerindeki etkileri” Kaleiçi’ndeki turizm hareketinin yerel halk üzerindeki etkisini değerlendirmek için belirlenmiştir. Kaleiçi’ndeki yerel halkın ve demografik yapısında ve yaşam tarzındaki değişiklikler, kültürel mirasın korunması, etkinlik ve festivaller ve güvenlik gibi konular irdelenmiştir.

Tablo 3.3. Sosyo- Kültürel Sürdürülebilirlik Teması

Sosyo- Kültürel Sürdürülebilirlik Kategorileri	Katılımcılar
Demografik yapı	K1, K2, K3, K4, K6, K10, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K20, K21, K23, K24, K27, K28, K31
Yaşam tarzındaki değişiklikler	K5, K9, K16, K20, K24 K26
Kültürel mirasın korunması	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19, K21 K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K31
Etkinlik ve festivaller	K2, K4, K14, K16, K19, K22, K24, K25, K28, K31
Güvenlik	K2, K6, K7, K8, K10, K11, K14, K17, K19, K20, K22, K23, K25, K26, K27, K29

3.6.2.1. Demografik Yapı

Katılımcılar, Kaleiçi’nde turizm hareketi geliştikçe konutların artan ticari değerinden dolayı, bölge halkının konutlarını ya ticaret alanlarına çevirdiğini ya da konutlarını satarak bölgeyi terk ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca restorasyon maliyetleri, gürültü, kalabalık gibi sorunların çoğalması da yerel halkın bölgeyi terk etmesine sebep olarak gösterilmiştir:

“-Kaleiçi genellikle artık bir ikamet alanından çok bir ticaret alanına dönüştü. Yani buradaki evini restore ediyor, bakıyorsunuz bir bar, gibi bir şey yapıyor veya işte ne bileyim bir rent a car firmasının kiralık yeri oluyor. Kaleiçi’nde dönüşüm genellikle ticari, ticarethane olma yönünde...” (Katılımcı 1).

“-Hayatın getirdikleri birtakım mecburiyetler, zorunluluklar Kaleiçi’ndeki bir kısım evleri turizme hizmet edecek mekanlara dönüştürdü. Ülkemizin herhangi bir şehriden gelip, restoran işleten, otel işleten insanlar var...” (Katılımcı 2).

“-İnsanlar evlerini otellere ve restoranlara çevirmeye başladıkça artık bu bölge yaşanılır bir yerden çok ekonomik bir alan üzerine döndü. İnsanlar buradan taşındı. Evlerini ya otele ya restorana kiraya verdiler. Evet yüksek bir gelir elde ettiler ama Kaleiçi’nde yaşayan insan sayısı azaldı. Bu da Kaleiçi’nin bütün özelliğini bitirdi. Yani Kaleiçi artık tamamıyla yakın zamanda ticari bir alana dönüşecek, yaşanılır bir yerden uzaklaşılacak. Kaleiçi’nde artık daha fazla işletmenin olmaması gerektiğini, daha çok yaşayanın kalması gerektiğine inanıyoruz...” (Katılımcı 3).

“-Terk etti, çok az yerli halk kaldı...” (Katılımcı 4).

“-Şu an tamamen ticari. Bizim sokaktan fırına kadar sadece 2 tane yaşayan ev, halk kaldı. Mülklerin satılıp el değiştirmesi buna yol açtı. Karşıda gariban bir aile vardı, 20 yıl yaşadılar, sattılar. Satın alan muhtemelen orada yaşamayacak, orayı butik otel yapabilir, restoran yapabilir...” (Katılımcı 6).

“-Sadece benim tanıdığım 10-15 tane aile -hatta yarın bir aile daha var- yavaş yavaş aileler dışarı çıkmaya başladı. Evlerini satıyorlar, otel yapılıyor, pansiyon yapılıyor, bar yapılıyor. Onlar başka bir yerde yaşamaya başlıyor kalabalıktan ve gürültüden dolayı...” (Katılımcı 10).

“-Yerel halk da kendini dışarıya çıkardı. Romanlar olsun, yerli halk olsun, Yörükler olsun, göçmenler olsun, muhacirler olsun hepsi kaçtı...başkalarının eline geçti...Şimdi gerçek halk dışında bisiklet, motosiklet, rent a car bunları kiraya verenler var. Yani düşünebiliyor musunuz yaşam yerinden çıktı artık Kaleiçi. Ve tarihini kaybetmeye başladığı gibi yaşantıyı kaybediyor, sosyal düzenini kaybediyor...” (Katılımcı 11).

“-Sayıca çok az kaldık. Antalya’da yani Antalya’nın dışındaki insanlara satıldı, yatırımcılar aldı...” (Katılımcı 12).

“-Şu an zaten Kaleiçi’nde çok yaşayan kalmadı artık, çoğu otel oldu...” (Katılımcı 14).

“-Şu an günümüzde Antalya merkezde belki %15 civarında Antalya doğumlu insanların elinde mülkler kaldı. Yani genelde %85 oranında başka şehirlerden gelen kişilerin eline geçti...” (Katılımcı 16).

“-33 senedir buradayım. Muhteşem aile pansiyonları zincirinin olduğu bir yerdi ve Kaleiçi muhteşem huzurlu, cennet gibi bir yerdi. Ailelerin rahatlıkla gidip konaklayabileceği, gezebileceği... Tamamen terkedildi...Burası öncelikle bir rant bölgesine dönüştürüldü...” (Katılımcı 21).

“-Buradaki yerel halk, eski yaşayan kendi anne babaları vefat ettikten sonra evleri kendi üzerine devralamadılar fiyat yüksek olduğu için. Çoğu aile fertleri evlerini sattılar...” (Katılımcı 24).

“-Esas Antalyalı zaten şu koskoca Kaleiçi’nde 4 tane mahalle var, dördünü toptasan ya 25 ya 30 hane kaldık, bekçi gibiyiz...” (Katılımcı 27).

“-Buradaki insanların kalıcı olması sürdürülebilirlik açısından önemli. Baktığımız zaman orada kimler yaşıyor? Çoğunlukla yine göç almış kişilerle karşılaşıyoruz Kaleiçi’nde. Çoğu evler de yok denecek kadar az zaten. Hepsi ticari işletmelere dönüştü...” (Katılımcı 31).

Ayrıca geçmiş yıllara nazaran Kaleiçi’nde az sayıda kalan yerel halktan görüşme yapılan bazı katılımcılar da bölgeyi terk etmeyi düşündüğünü dile getirmiştir:

“-Satmayı ve burayı terk etmeyi düşünüyoruz...” (Katılımcı 20).

“-Satmaya karar verdik gürültüden yatılmıyor sabahlara kadar...” (Katılımcı 27).

3.6.2.2. Yaşam Tarzındaki Değişiklikler

Katılımcılar, Kaleiçi’nde yaşayanların azalması ve bölgenin ticaret merkezine dönüşmesiyle yeme-içme kültürü, komşuluk ilişkileri, insan ilişkileri, giyim kuşam gibi geleneksel yaşam alışkanlıklarının etkilendiğini belirtmiştir:

“-Eski kültürel olarak hiçbir şey kalmıyor. Maalesef Batılılaşmaya çalışıyoruz artık...” (Katılımcı 9).

“-Mesela kıyafetleri olsun, yaşam tarzları, yemek kültürleri olsun biz de onlardan etkilendik. Mesela fastfood zincirleri onların ürünü. Starbucks gibi kahveler geldi. Onların yeme içme kültürü bize geçti...” (Katılımcı 16).

“-Şu anda komşuluk ilişkileri diye bir şey kalmadı. Geleneklerimizi de yavaş yavaş öldürdüler.” (Katılımcı 20).

“-Buradaki komşuluklar ya da buradaki geleneksel doku bir miktar bozuldu...” (Katılımcı 24).

“-Komşuluklar da azalıyor, her şey azalıyor. Daha önce Kaleiçi’nde bir sürü insanlar yaşıyordu. Kaleiçi Antalya’nın ilk kurulmuş bölgesi, kuruluş yeri ama 83 yıllarından sonra turizm girdikten bu yavaş yavaş insan ilişkileri de tabi körelmeye başladı...” (Katılımcı 26).

3.6.2.3. Kültürel Mirasın Korunması

Katılımcılar, literatürde de yer aldığı gibi bir dönem sistematik bir şekilde Kaleiçi’ndeki surların tahrip edilmesinden ve günümüze ulaşmış olanların da bakımsız bırakıldığından, Kaleiçi’ndeki kazılarda bulunan bazı tarihi eserlerin tahrip edilmesinden bahsetmiştir:

“-Mevcut belediyelerin sorumluluğunda olan kale burçları var. Onların bakımı ve restorasyonu yapılmıyor...” (Katılımcı 16).

“-Duvarı yıktırmış rüzgarı kesiyor diye...” (Katılımcı 25).

“-Kaleiçi’nin de Kaleiçililiği kalmamış aslında. Kale yok etrafta yani, sur yok. Yıkılmış. Çok az bir sur kalıntısı belli bir yerlerde ama oranın Kaleiçi olması, orası güvenli bir limanmış eskiden yani...” (Katılımcı 31).

“-Altından tarihi bina çıkıyor, lahitler, şeyler. Adam belli etmeden üstünü dökün diyor beton yapın üstüne diyor...” (Katılımcı 27).

“-Kaleiçi’nde büyük bir tiyatro çıktı bir kazıda. Alel acele üstü kapatıldı. Onu ortaya çıkartabilseydik Kaleiçi’nin geleceği çok daha farklı olacaktı...Ne hikmetse üstü kapatıldı. Sonra üstüne binalar yapıldı. Şu an üstünde oteller var...” (Katılımcı 3).

STK temsilcisinin eleştirisine yönelik, 31.01.2011 - 17.06.2011 tarihleri arasında 148 ada 3, 4, ve 31 parsellerde yapılan kazıyla ilgili daha fazla bilgi edinmek için Antalya Müzesi Müdürü Mustafa Demirel, arkeolog Çaylan Ulutaş ve Ferhan Büyükyörük tarafından 2012 yılında ANMED dergisinde kazıyla ilgili yayınlanan makale incelenmiştir. Makalede, 148 ada 3, 4, ve 31 parsellerde yapılan kazılarda, Roma dönemine ait mimari yapı kalıntılarına rastlanılsa da kazı alanının çalışmaya elverişli olmayan koşulları ve yıkılma tehlikesi nedeniyle yapının bütünüyle kazılıp ortaya çıkarılamadığı bildirilmiştir (Demirel vd., 2012: 221).

Kültürel mirasın korunması kategorisi altında iki temel başlık öne çıkmıştır: konutların restorasyonu ve tarihi yapıların restorasyonu. Konutların restorasyonu hakkında katılımcılar, Kaleiçi’ndeki tarihi ahşap konutların git gide eski görünümünden uzaklaştığını, iki katlı tarihi ahşap yapıların yerine bazısı çok katlı olan beton yapıların bölgede görülmeye başladığını ve bunların önüne geçilemediğini dile getirmiştir:

“-Özellikle son 30 senede Kaleiçi’nde restorasyon diye bir şey yok. Yıkılan yeri tamamıyla yok etmek, yerine yenisini yapmak. Yerine yenisini yaparken de Kaleiçi’nin iç mimarisini olduğu gibi yok ettik. İşte Amerikan mutfak, işte Hilton banyo, 2+1’ler, 3+1’ler sanki 2000 -3000 senelik mimari değil de modern mimariyi konuşuyoruz. E çaktırmadan bodrum katları, çaktırmadan çatı katlarını da koymaya başladık. Kaleiçi’nin mimarisi iki katlıdır. Dört kata, beş kata kadar kaçak haliyle bu mimariyi de yok ettik... Hani artık Kaleiçi’nde eski görünümlü yeni binalar var...” (Katılımcı 3).

“-Bu dokuya uymayan bazı binalar, betonarme yapılar var. Bunlar bir dönem yapılmış. Bunların bir kısmı iki katlı, bir kısmı çok katlı işte apartman olarak geçiyor isimleri...Çok katlı olanların kat sayılarının azaltılarak buradaki tarihi ahşap dokuya ya da taş yapılara dönüştürülmesi gerek ama bu yapılamadı...” (Katılımcı 24).

“-Burada beton diye bir şey yoktu. Şimdi hepsi yıkılıyor beton, yıkılıyor beton. Ne tarihi! Bu evleri yıktırma. Ahşapsa ahşap yapsın, yapamıyorsa yaptıрма. Mesela, şimdi burayı alacak olan bunu yıkacak, buraya beton yapacak, ahşap yapacak değil ki. Ne tarihi! Evet içinde Selçuklusu var, her şey var. Bu kalan kendi kırıntılarıyla yaşıyor. Onu da bozuyorlar o camiyi bozdukları gibi...” (Katılımcı 27).

Alana yapılan ziyaretlerde, katılımcıların da bahsettiği, Kaleiçi’nin geleneksel dokusuna uymayan, betonarme ve çok katlı binaların olduğu gözlemlenmiştir (Fotoğraf 3.4., Fotoğraf 3.5., Fotoğraf 3.6., Fotoğraf 3.7.).

Fotoğraf 3. 4. Hıdırlık Sokak'ta Bir Bina

Fotoğraf 3. 5. Kaledibi Sokak'ta Bir Bina

Fotoğraf 3. 6. Musalla Sokak'ta Bir Bina

Fotoğraf 3. 7. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'ta Bir Bina

Ayrıca katılımcılar, bölgede restorasyon ihtiyacı olan, terkedilmiş, metruk vaziyetteki binaların neden olduğu görüntü kirliliğine ve bu binalardan düşmek üzere olan kiremit, tahta vb. maddelerin neden olduğu tehlikeye dikkat çekmiştir. Binaların atıl vaziyette kalmasının nedeni ise zamansal ve maddi olarak restorasyon sürecinin zorluğu ve bina üzerinde hak sahibi olan mirasçılar arasındaki anlaşmazlık olarak ifade edilmiştir:

“-Daha hala restorasyona ihtiyaç olan binaların olduğu da görülüyor. Bence en önemli sorun buradaki restorasyonların tamamen tamamlanması, çatılarda yer alan çirkin görüntülerin tamamen kaldırılması, belediye denetimlerinin daha da sıklaştırılması...” (Katılımcı 1).

“-Restorasyon çok zor yapılıyor burada. Büyük bir süreçten geçiyorsunuz. Mesela çok eski bir binanız var yıkmak istiyorsunuz, yıkıyorsunuz ama önce o yer 3-4 metre 5 metre kazılıyor. Altında tarihi eser var mı? Neler çıkıyor...Ben şimdi size bir yer göstereceğim ilerde, bakın orası üç yıldır öyle duruyor atıl bir şekilde...” (Katılımcı 4).

“-Atıl binaların görüntü kirliliği ve tehlike de arz ediyor. Kiremitler yıkılıyor, sıvalar dökülüyor. Ev hak sahipleri arasındaki miras paylaşımı anlaşmazlığından dolayı yıllarca bu binalar metruk olarak kalmaya devam ediyor...” (Katılımcı 6).

“-Tadilat olmayan evlerin restorasyon olayını yapmak gerekiyor ilk etapta...Potansiyel yüksek Kaleiçi'nin ama en başta atıl kalan binaların ivedi bir şekilde restorasyonu yapılması gerekiyor...” (Katılımcı 7).

“-Eski tarihi evlerde de sıkıntılar var. Kimse tadilata yönelmiyor, maliyetler çok...” (Katılımcı 8).

“-Binalar çok eskidi...Hanımefendinin dediği gibi sahipleri ölünce mirasçılar çoğalınca birleşemedi, restore edemediler, anlaşılmadılar...” (Katılımcı 11).

“-Evler atıl kaldı hep. Belediyeler gerek yaşayanlarına gerek varislerine belli miktarda bütçe sağlayıp taksitle binaların restorasyonunu yaptırabilirdi. Böyle bir imkan vermediler. Ölen sahiplerin varislerinin güçleri yetmediği için binalar hep böyle metruk kaldı...” (Katılımcı 12).

“-İçerde bak çok güzel yerler görürsün böyle yıkılmak üzere ama kim yapacak onun restorasyonunu? Yıkılmasını bekliyorlar genelde ama hani metruk hale geliyor...” (Katılımcı 15).

“-Metruk bina var. Binaları yıkmakta zorlanıyorlar...” (Katılımcı 16).

“-Restore edilmeyi bekleyen yapılara devletin el atması lazım, kredi vermesi lazım. Çünkü mesela ailesinden, dedelerinden bir ev kalmış ya da birkaç ortağa, birkaç kardeşe kalmış e bunların bunu yapma şansı yok. Ya satacaklar ya da o ev öyle bekliyor. Fakat devlet buna teşvik verse, yapılsa, uzun yıllar geri ödemeli...Ya 70 bin lira veriyor bir de ipotek koyuyormuş...” (Katılımcı 19).

“-Harabelerin bir an önce yaptırılması gerekiyor. Bak arkada E TV binası var yıllardır duruyor, sıçan yuvası. Her ay 500 lira veriyorum ilaç için aman bana gelmesinler. Deli gibi ilaç attırıyorum gösterebilirim. O E TV binasının yıkılması lazım, leş gibi duruyor...” (Katılımcı 25).

“-Şu atıl vaziyette duran evlerin akıbetinin belli olması lazım...” (Katılımcı 26).

“-Tam yolun üstünde bu virane (eski konut yapıyı gösterir) durur mu? Geçenlerde turist buradan geçiyor, tahta bir düştü çekilmese kafası yarılacak...” (Katılımcı 27).

“-Orada restorasyon yapabilmesi için istimlak lazım. Birçoğunun zaten sahipleri ölmüş durumda. Varisleri var, varislerinin varisleri var. Yani bir tane evin 40 tane varisi var. Oranın sorunları var evet, yıkılmak üzere olan evler var. Düzeltilmesi gereken yerler var, görsel kirlilikleri var...” (Katılımcı 29).

Alanda geçirilen süre boyunca, katılımcıların da dile getirdiği gibi görüntü kirliliğinin yanı sıra kiremit, tahta vb. maddelerin düşme ihtimali nedeniyle hayati tehdit oluşturan çok sayıda restorasyon, bakım onarım ihtiyacı olan metruk bina olduğu gözlemlenmiştir (Fotoğraf 3.8., Fotoğraf 3.9., Fotoğraf 3.10. ve Fotoğraf 3.11).

Fotoğraf 3. 8. Uzun Çarşı Sokak'taki Metruk Yapı

Fotoğraf 3. 9. Mescit Sokak'taki Metruk Yapı

Fotoğraf 3. 10. Musalla Sokak'taki Metruk Yapı

Fotoğraf 3. 11. Kocatepe Geçiti Sokak'taki Metruk Yapı

Kültürel mirasın korunması kategorisi altında öne çıkan konulardan bir diğeri tarihi yapıların restorasyonudur. Katılımcılar, özellikle son zamanlarda gündemde olan Kesik Minare'nin restorasyondan sonra özgünlüğünün bozulduğu, Kaleiçi'nde birçok cami mevcut olduğu (Sultan Alaaddin Cami, Ahi Yusuf Cami, Makbule Cami, İskele Cami, Yivli Minare Cami, Tekeli Mehmet Paşa Cami) ve bu camilerin ibadet ihtiyacını karşılamak için yeterli olduğu, Kesik Minare'nin aslına uygun restore edilerek müze olarak açılmasının daha iyi olacağına inandığını dile getirmiştir.

“-Keşke el sürmeseler. Yani eski, orijinal halleri daha güzel. Orada birçok aksaklık gördük...Birçok duvarda hani kiliseden kalma hac figürleri vardı birçoğu yok edilmiş. Bir iki tanesi de kazınmış ki bu 10 senede doğal olarak kendi kendini yok etsin...” (Katılımcı 3).

“-Minare kısmı tamamen orijinal kalmalıydı. Adını aldığı Kesik Minare orijinalliğini korumalıydı. Eskiden turizme kapalıydı şimdi ibadete açıldı. Ama ibadete açmak yerine müze olarak açılabilirdi. Çok yakınında Aladdin camii var zaten. Orayı ibadet olarak kullanıp burayı bir müze olarak kullanabilirdik...” (Katılımcı 6).

“-Kesik Minare orijinali daha iyiydi. Orijinalliği gitti...” (Katılımcı 8).

“-Gençliğimizde yani orta okul çağlarımızda o tarihi eserin içinde top oynardık. Yıkıktı, döküktü ama orası bir kiliseydi. Minarenin üstüne yıldırım düştüğü için yandı ve Kesik Minare kaldı. Dünya tarihinde de Kesik Minare diye geçer oranın ismi ama minarenin tepesine kubbe eklendi...” (Katılımcı 11).

“-Kesik Minare 'ye çok üzüldük. Kesik Minare'nin işte minaresi yapıldı. Turist bile güldü buna. Yılların Kesik Minaresi. Bir adı var. Onun için geliyorlar. Hani biz de güldük. Baya da bir para da harcadı. O kültürel yapının ellenmemesi gerekiyordu...” (Katılımcı 14).

“-Bütün turistik kitapçıklarda Kesik Minare olarak çok popüler bir yer. İnsanlar onu görmek için geliyorlar ve bugün turistler Kesik minare nerede diyor, tarif ediyorum ama şey diyorum; O artık kesik değil tamamladılar diyorum, gülüyorum. Nasıl diyor? Ya sorma diyorum onu biz de bilmiyoruz ama orası artık Kesik Minare değil diyorum...” (Katılımcı 15).

“-Şimdi Kesik Minare bitti. Kesik Minare artık tam minare oldu. Halbuki Kesik Minare literatüre geçti. Hala tarif ederken Kesik Minare diyoruz ama gidince Kesik Minare diye bir şey yok. Kesik halde kalabilirdi. Bazı restorasyonlar felaketle bitiyor. Toplumsal uzlaşmayla yapılmıyor. Mesela halka sormuyor, cami olsun mu? Mesela bura ne olsun? Müze olarak kullanılabilirdi. Çünkü 50-60 metre ötesinde camiler var ve camiler boş. Camilere karşı değiliz bu arada. İbadet için camiye ihtiyacımız var ama daha sofistik kullanıma açılabilirdi. Yani bir kısmı ibadet bir kısmı da müze olabilir. Vakıflar kendi eserlerini sergilemek için müze arıyor mesela. Onlar için de muhteşem, bulunmaz bir yerdi...” (Katılımcı 16).

“-Kötü restorasyonlara her zaman karşıyım. Restorasyon yapılmak için restorasyon yapılmasına karşıyım. Mesela Kesik Minare yıkık kalsaydı çok daha güzeldi. Ben rehber olarak söyleyim yani orada eski yıkıntısında hem bir tapınak hem bir kilise hem bir eski cami vardı. Şimdi sadece cami ve etrafında birkaç tane antik taş var. Şimdi siz turist olsanız hangisi size çekici gelir...” (Katılımcı 19).

‘‘Kesik Minare’nin Türkiye’yle Antalya’yla bağdaşmış bir kesik minare görseliyle oynanmaması lazımdı. Herkes birbirine Kesik Minare’nin orada buluşalım. Kesik Minare’ye şu kadar uzaklıktayım diye adres verirdi...’’ (Katılımcı 23).

‘‘-Kesik Minare’yi gördüyseniz, o bina, o taş, o yapı, o minareye uymuyor...’’ (Katılımcı 27).

Katılımcıların Kesik Minare’nin restore edilerek külah eklenmesi ve cami olarak hizmete açılması konusundaki görüşleri, sürdürülebilir bir turizm yönetimi için önemli bir kriter olan, bölge halkının alınacak kararlara katılımı (bilgi ve yetkilendirme) konusunda da olumlu bir fikir vermemektedir:

‘‘-Kesik Minare’nin böyle olmasını biz hiç istemedik ama bize kimse bir şey sormadı. Burada yaşayanlara kimse bir şey sormadı. Referandum bile yapılmadı...’’ (Katılımcı 28).

‘‘-Oradaki Kesik Minareyle ilgili bir karar alındı mesela. Kesik Minare, kesik olmayan bir minareye dönüştü şimdi...Bana göre mesela Pisa Kulesi’ni doğrultsan olur mu? eğri olması onun dünyada Pisa Kulesi olarak isminin yaşatılması anlamına geliyor. Kesik Minare olarak turistin cazibesini çeken, insanların şöyle dönüp baktığı bir şeydi. Şimdi bakıyorum, ben daha birkaç gün önce geçtim Kesik Minare’yi bilemedim, hangisiydi Kesik Minare? Bazı değerleri korumak lazım. Yani eski haliyle, kesikse kesik kalsın...’’ (Katılımcı 31).

2021 yılı için Antalya Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi ve Tanıtımı Dairesi Başkanlığı tarafından Antalya tanıtımı için yayınlanan kitapçıklar incelenmiştir. Kaleiçi’ndeki; Yat Limanı, Hıdırlık Kulesi, Yivli Minare, Hadrianus Kapısı, Karatay Medresesi ve tarihi Kaleiçi surları, evleri hakkında bilgi ve fotoğraflar yer alan kitapçıkta (Fotoğraf 3.13.) Kesik Minare; Panhagia Kilisesi, Yeni Cami ve Kilise Cami gibi farklı isimlerle verilmiş, fotoğraf eklenmemiş, açıklama yazısında ise 2021 yılı içerisinde Korkut Cami olarak hizmete açılacağı yazılmıştır. 2021 yılına ait kitapçıkta tarihi eserin farklı isimlerle verilmesinin yarattığı belirsizliğin aksine geçmiş yıllardaki tanıtım broşürleri (Fotoğraf 3.12.) incelediğinde, eserin Kesik Minare olarak yer aldığı görülmektedir.

bunlar Kaleiçi'ne bir fayda sağlamadı. Yani ne konaklamaya ne tanıtıma bence bir faydası olmadı bunun. Yeterli değildi yapılanlar...'' (Katılımcı 4).

''-Festivaller yapılabilir. Old Town festivalinin turizme hiçbir etkisi yok, burada seyrediyorlar, çayı bile gelip bizim demlikten alıyorlar ücretsiz diye...Hani hiçbir faydasını göremiyoruz biz. Üç Kapılar'ın orada yapıyorlar hani bir müzik yapıyorlar ama millet seyrediyor, gidiyor yani herhangi bütçeye bir katkısı olmuyor hiçbirinin...'' (Katılımcı 14).

''-Hiçbir şekilde etkisi yok. Old Town festivali yapılırken STK'lar dahil Kaleiçi'nde yaşayanlar festivalin tarihini bile bilmiyorlar...'' (Katılımcı 16).

''-Fikir olarak güzel ama uygulama olarak çok yetersiz bir festival. Çok daha geniş olması lazım. Kaleiçi'nin dışında konser yaparak Kaleiçi festivali olmaz. Her sokağa sokak sanatçılarının dağıtıldığı işte bandoların gezdiği, her sokağında bir aktivitenin olduğu küçük küçük de olsa bir festival olması gerekiyor. Çünkü Kaleiçi festivaline bu yakışır. Karaoğlan parkında ya da Üç Kapıların, Hadrian kapısının tam önündeki parkta konser yapılıyor. Bunu her zaman yapabilirsiniz. Bu Kaleiçi festivali olmuyor bence. Kaleiçi festivali her sokakta küçük aktivitelerin olduğu, el işlerinin olduğu işte güzel yerel bandoların gezdiği, dediğim gibi, küçük müzik gruplarının, workshopların yani sanatsal workshopların olduğu bir festival benim hayalimdeki. Daha yayılmış, daha her tarafa yayılmış. Fikir olarak güzel ama uygulama olarak çok yetersiz bir festival olduğunu düşünüyorum...'' (Katılımcı 19).

''-Pislik yaratıyor başka hiçbir etkisi yok. Turist gelmiyor ki Old Town festivaline. Tomorrowland değil ki turist gelsin. Wacken değil ki Almanya'daki. Öyle bir festival değil ki. Turist niye gelsin Old Town festivaline...'' (Katılımcı 25).

''-Yerel yönetimin şu ana kadar Kaleiçi'ne katkı sağladığını düşünmüyorum. Sadece Kaleiçi festivali yapılıyor Muratpaşa Belediyesi tarafından, bu festival de yeterli değil Kaleiçi'nin tanıtımı için. Kalabalık oluyor, kuru kalabalık. İnsanlar sokakta sanat eserleri görüyorlar ama gördükleri eserler kağıttan, hani kaldırılıp atılacak şeyler. Bittiğinde ortada hiçbir kalıcılığı yok...Onun için her şey baştan savma oluyor...'' (Katılımcı 28).

''-Mesela mayıs aylarında Kaleiçi festivalleri yapılıyor. Kaleiçi festivalleri uluslararası yapılıyor aslında. 30-35 tane ülke katılıyor. Muratpaşa belediyesi bu konuda baya mücadele veriyor ama daha da üst bir seviyeye çıkartılabilir. Yani Kaleiçi hala benim gözümde %30 kapasiteyle çalışıyor...'' (Katılımcı 31).

Old Town Festivali'nin yanı sıra katılımcılar kendi organizasyonları bünyesinde düzenlediği etkinliklerden bahsetmiştir. Örneğin yerel yönetimden bir katılımcı, seyahat acenteleri ile iş birliği yaparak, bilinçli bir toplum yetiştirmek ve koruma-kullanma dengesini öğretmek üzere, turizm haftalarında Antalya'nın değişik bölgelerinden öğrencileri Kaleiçi dahil çeşitli turistik noktalara geziye götürdüklerini, Kaleiçi sokak güzelleştirme yarışması gibi festivaller yaptıklarını dile getirmiştir:

''-Kültürel değerlerimizi, mirasımızı o çocuklara aktarmak için de yıllarca turizm haftaları yaptık. O turizm haftalarında Antalya'nın arka sokaklarındaki çocukları aldık, seyahat acentelerinin araçlarıyla

getirdik. Antalya Müzesi'ni, Perge'yi, Aspendos'u, Kaleiçi'ni gezdirdik. Mesela bir ara Kaleiçi'nde Kaleiçi sokak güzelleştirme yarışması yapıldı. Atıyorum Kaleiçi'nde en güzel balkon kimin balkonu diye bir etkinlik yapıldı. Bir takım şık, zarif, dokuyu bozmayan ama güzelleştiren etkinlikler yapıldı. Mesela bir ara sokaklar boyunca- bunların hepsine bakanlık olarak destek verdik- sokaklar boyunca bezleri yaydık, her insan geldi üstüne resim yaptı Kaleiçi sokaklarında. Kim yaptı? Öğrenciler yaptı. Kim yaptı? Aileler yaptı. Ben annemle geziyorken oturduk iki tane de el çizdik biz. Tamam var mı bizim bir izimiz? var. İnsanlar onu yaşamalı, yıpratmadan yaşamalı. Yani o bezi oraya serip üstünde resim de yapabiliriz ama sahipsiz bırakırsak duvarlarına resim yaparlar...' (Katılımcı 2).

Yerel yönetimden başka katılımcılar da bir dönem çocuklar için kültürel ve sanatsal aktiviteler içeren şenlikler yapıldığını, bu şenliklerde folklor oyunları, satranç turnuvaları, çocuk orkestrası konserleri etkinlikleri düzenlendiğini ve kültürel miras aktarımı için çocuklarla müze ziyaretleri yapıldığını anlatmıştır:

'Bir dönem buradaki sosyal dokunun canlı olması için Kaleiçi'nde yaşayan ailelerin, çocukların katıldığı küçük çocuk festivalleri yaptım ben. Bunu Old Town festivalinden önce yapıyorduk. Onda da işte bütün mahalledeki çocukları tophuyorduk bir arada, onlarla programlar ürettiyorduk. İşte folklor, satranç ya da onların Antalya kültürünü tanıması için müzelere götürüyorduk. Burada yaşayan ailelerin çocuklarıydı. Dışardan da katılanlar oluyordu ama ağırlıklı olarak biz kendimiz buradaki yaşayan çocukların katıldığı küçük çocuk şenlikleri, festival değil de şenlik ismiyle yapıyorduk biz bunları. Bunu da buradaki oteller, bu çevredeki iş yapan turizmciler de destekliyordu. Çok da faydalı oldu...' (Katılımcı 24).

'-Dönem dönem bahar yaz aylarında kültürel, sanatsal aktiviteler yapılıyor ki burası için son derece önemli. Biz de yapıyoruz özellikle müze önünde konserler yapıyoruz, bando konserleri, çocuk keman orkestralarını getiriyoruz. Orada kaliteli, nitelikli etkinliklerle burayı yükseltmeye çalışıyoruz ve burayı da kurtaracak en önemli şeyin bunlar olduğunu düşünüyoruz. Yani sanatla, kültürle, planlı, programlı, disiplinli bir turizm politikasıyla burasının dünyanın en gözde turizm noktalarından bir tanesi olacağı konusunda hiçbir kuşumuz yok...' (Katılımcı 22).

Özel sektörden bir katılımcı da bir dönem kendi işletmesi bünyesinde tavla, langırt, dart turnuvası, pinpon, kasnak atma gibi oyunların yer aldığı festivaller düzenlediğini anlatmıştır:

'Biz yıllar evvel burada bira festivalleri yapıyorduk. Fakat bu TAPDK yasaklarından sonra bu tip festivaller yasaklandı. Firmaların katkıları da yasaklandı. Biz bu festivallerde küçük oyunlar yapıyorduk, eski oyunlar işte kasnak atma oyunu. Hediyeler veriyorduk. Rakı bardaklarına pinpon atma, tavla turnuvası, langırt turnuvası, dart turnuvası. Sadece burada oluyordu ama bir festival havası oluyordu fakat bunlar yasaklandı. Bunu yaptığımız zaman firmalardan katkı alabiliyorduk, hediye eşantyonlar alabiliyorduk. Bunları yapamıyoruz şimdi yaklaşık bir 10 sene falan oldu herhalde...' (Katılımcı 19).

3.6.2.5. Güvenlik

Katılımcılardan bazıları geçmiş yıllardaki uyuşturucu, fuhuş, taciz vb. gibi yoğun olan güvenlik problemlerinin günümüzde azaldığı ve bölgenin daha güvenli bir yer olduğunu ifade etmiştir:

“-Eskiden Kaleiçi’nde çok rahat, çok kolay yürüyemezsiniz bile bazen. Hele bir sapık vardı, biz hiçbir zaman Kaleiçi’nden dışarı çıkamazdık tek başımıza. Bayan olarak korkardık. Güvenlik açısından biraz sıkıntılı olurdu... Şimdi gururla, onurla diyoruz ki Kaleiçi’ne gidin, mutlaka akşamını görün diyoruz. Neden? yemek yiyebiliyorsunuz, bir bara gidebiliyorsunuz, sokaklarında huzur içinde yürüyorsunuz, güvenliği var...” (Katılımcı 2)

“-15-20 sene öncesine baktığımız zaman zaten birçok yere girilemiyordu tinerciler, gaspçılar, hırsızlar... güvenlik diye bir şey yoktu Kaleiçi’nde. O günle şimdiyi kıyasladığımız zaman daha güvenilir. Güvenli bir yer olduğunu düşünüyorum ben Kaleiçi’nin. Dışarıda bir yerde başınıza bir şey gelse aradınız ettiniz polis gelene kadar minimum yarım saat geçer ama burada bir aramayla 10 dakika içinde polis gelebiliyor buraya. O yüzden burası güvenli bir yer...” (Katılımcı 10).

“-Geçmişte birçok adli vakaların görüldüğü, insanların bir dönem aileleriyle, çocuklarıyla gelmekten çekindiği bir süreç yaşamış...” (Katılımcı 22).

“-Güvenlik sorunu eskisine göre yok. İlk ben oraya göreve başladığımda Kaleiçi böyle değildi. Kaleiçi’nde her köşe başında affedersiniz uyuşturucu alanlar, bilmem ne yapanlar her şey vardı orada ilk göreve başladığımda...çok kötüydü yani gece bu 1-2’ye kadar böyle tek başına dolaşmak falan çok zordu. Şimdi rahatlıkla gece 3’e 4’e kadar herkes dolaşabiliyor...” (Katılımcı 29).

Geçmiş yıllardaki güvenlik problemlerinin günümüzde azalması bazı katılımcılar tarafından ifade edilmiş olsa da öte yandan pek çok katılımcı, günümüzde hala uyuşturucu, adam yaralama, hırsızlık gibi suçların ve özellikle alkollü insanların sebep olduğu kavga, taciz vb. gibi güvenlik problemlerinin devam ettiğini ve denetimlerinin yeteri kadar yapılmadığını, güvenlik tedbirlerinin artırılması gerektiğini söylemiştir:

“-Emniyet mensuplarının güvenliği sağlaması açısından daha fazla çalışmalar yapılabilir...Geçen gün kavga vardı yine. Güvenlik için ciddi adımlar atılması gerekiyor...” (Katılımcı 6).

“-En başta Kaleiçi’nde güvenlik önlemi...Gece aydınlatma ve güvenlik daha çok olması gerekiyor Kaleiçi’nde. Her sokak başında, her trafo başında ellerinde içki insanların... İçki içiyorlar ve turistleri rahatsız ediyorlar bu konuda. Kesinlikle rahatsız oluyorlar. Mesela sen bir kız olarak gelip gece Kaleiçi’nde rahat rahat gezemezsin...Güvenlik tedbirlerini daha çok arttırmaları gerekiyor Kaleiçi’nde. En büyük sıkıntımız bu. En büyük sıkıntı denetim. Bizim sokağın başında bir tane elektrik trafosu var. Her akşam 3-5 kişi içki içiyor orada. Ayyaşlar, sarhoşlar... Polise telefon açıyorum. Dün gelmedi mesela polis. Ben kendim adamları gönderiyorum...Bir sürü ayyaş, sarhoş, içkici, esrarcı, eroinci dolmuş oraya. Kafaları bir milyon. Gelene gidene sarkıntılık yapıyorlar yani...” (Katılımcı 7).

“-Kaleiçi’ndeki turizmin pek de geliştiği söylenemez bundan 10 yıl önceki hareketlilik mevcut olmadığı gibi madde bağımlılarının uğrak yeri haline gelmiştir...” (Katılımcı 8).

“-Burada yine hap satışları, esrar satışları oluyor... Şuradan 155’i arıyorsunuz, karakol şurası 50 metre ilerimiz. 2 tane polis gelip buraya bakmıyor. Biz haber veriyoruz diyor. Yarım saat sonra kavga olmuş bitmiş, insanlar birbirini bıçaklamış gitmiş. 2 tane 3 tane bekçi geliyor...güvenlik bozukluğu var, ruhsat

bozukluğu var... şuraya gelenler şarap içiyor, bira içiyor, şişe kırıyorlar... Belediyenin kaç tane özel güvenlikçisi var. Dik oraya 2 kişiyi. Onları bir uzaklaştır. Güvenliği sağla...'' (Katılımcı 11).

''-Bir ara burada özel güvenlik vardı o çok iyiydi. Bekçi de çıktı çalkalı bekçiler de bir kavgaya ancak müdahale ediyorlar tamam mı? Biz de çok kötü şeyler yaşıyoruz...'' (Katılımcı 14).

''-Turizmin olduğu yerler daha fazla insan çekiyor, daha fazla insan demek kavga demek, şiddet demek. E burada her akşam insanlar birbirini bıçaklıyor ya. Güvenlik problemi %90 var ya. %100 var hatta. Ben hiç görmediysem her akşam günde 1 tane 2 tane kavga oluyor. Neden? çünkü adam içiyor, ondan sonra kendini padişah zannediyor. E 155'i arıyoruz. Ekstra bir şey yok. Bir de zabıta var onlar da ne yapsın ki adam zaten kendi korkuyor...'' (Katılımcı 17).

''-Güvenlik problemi de yaratıyor tabi yaratmaz mı? Hakikatten eskiden çok kötüydü Kaleiçi falan diyorlar, doğru değil. Güvenlik olarak da çok daha iyiydi. Hiçbir yerde bodyguard yokken bile doğru dürüst kavga çıkmazdı Kaleiçi'nde. Şimdi her gün çıkıyor çünkü her türlü insan geliyor, çok kozmopolit oldu... Ciddi anlamda bu turizmi baltıyor...12 ile 6 arası güvenlik sorunu var. Gece güvenlik sorunu var sokaklarda özellikle...'' (Katılımcı 19).

''-Mesela kavgasız gece olmuyor hemen hemen. Dün gece mesela eşim şey dedi: gece saat 12'de büyük bir kavga vardı, sabaha karşı 3'te büyük bir kavga vardı. İnanılmaz barlar açıldı. Bu barlardan alkollü çıkan gençler, alkolün etkisiyle hemen hemen her akşam abartmasız kavga oluyor, bıçaklamalar oluyor, yaralamalar oluyor...'' (Katılımcı 20).

''-Kaleiçi'ndeki sorunlar çok büyük. Güvenlik sorunu var... Turist bir güvenlik görevlisini gördüğü zaman daha rahat hareket ediyor, daha rahat gezebiliyor, daha tedirgin olmadan gezebiliyor. Bu tabi devletin yapacağı bir iş çünkü herkes kendi kapısına güvenlik görevlisi koyduğu zaman bir başı bozukluk olur ama devletin kendi kuralları, kanunları çevresindeki güvenlik görevlilerinin buradaki sürdürülebilir turizme çok çok katkısı olur...Güvenlikçilerin daha fazla olması gerekiyor...'' (Katılımcı 23).

''-Kapkaççısı var, içkicisi de var çok çok affedersin fuhuşu da bol. Gel benim kapının dibinde... 'kızım, evladım için yapın her şeyi yapın şu şişeleri alın bir kenara koyun' diyorum şak şişeler kırılıyor...' (Katılımcı 27).

3.6.3. Kaleiçi'nin Çevresel Sürdürülebilirliği

Turizm hareketinde sürdürülebilirliğin sağlanması için bir diğer önemli unsur, turistleri çeken cazibe merkezlerindeki olumsuz çevresel etkilerin önüne geçmektir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından sürdürülebilir turizm hareketinin temel göstergelerinden biri; "değerli doğal varlıkların korunması" Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin doğal çevre yapısına nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla belirlenmiştir. Doğal çevrenin korunması, su kaynaklarının korunması, planlama-kontrol, gürültü kirliliği, görüntü kirliliği, katı atık yönetimi, katı atık yönetimi, ulaşılabilirlik ulaşım, tanıtım ve reklam gibi konular irdelenmiştir.

Tablo 3.4. Çevresel Sürdürülebilirlik Teması

Çevresel Sürdürülebilirlik Kategorileri	Katılımcılar
Doğal çevrenin korunması	K1, K6, K9, K3, K11, K12, K15, K21 K23, K24, K27, K31
Planlama ve kontrol	K1, K2, K3, K4, K7, K11, K15, K16, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K31
Gürültü kirliliği	K6, K19, K20, K23, K24, K26, K27, K29
Görüntü kirliliği	K9, K17
Katı atık yönetimi	K5, K7, K8, K10, K11, K14, K19, K20, K21, K23, K25, K29
Ulaşılabilirlik ve ulaşım	K6, K9, K10, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K30, K31
Tanıtım ve reklam	K5, K8, K9, K16

3.6.3.1. Doğal Çevrenin Korunması

Katılımcılardan bazıları Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin, doğal çevreye olumsuz etki etmediğini, gelir kaynağını turizm faaliyetlerinden sağlayan işletmelerin çevre korumaya özen gösterdiğini dile getirmiştir:

''-Kaleiçi'ndeki bu gelişimin pek çevreye bir zarar vereceğini düşünmüyorum...'' (Katılımcı 1).

''-İşletmelerin doğal çevre korunmasına olumlu yönde etkisi vardır... otel işletmeleri, kafeler, bistrolar genel anlamda turizme yönelik faaliyet gösterirken çevreye özen gösteriyorlar. Turizmin gelişmesinin çevre üzerinden olumlu etkileri oldu...'' (Katılımcı 6).

Öte yandan çoğu katılımcı, Kaleiçi'ndeki ağaçların, bitkilerin azaldığını, bölgenin daha çok betonlaştığını, inşaat ve restorasyonlar sırasında yeşil alanların zarar gördüğünü, işletmeye çevrilen konakların bahçelerinin korunmadığını dile getirerek turizm hareketinin doğal çevreye olumsuz etkisini eleştirmiştir:

''-Bahçeleri koruyabildik mi? Hayır. Eski zamanlarda Kaleiçi'nde sağdan ve soldan arıklar mevcuttu. Bu arıklardan sular akar, hani minik dere gibi... Siz bu suları bedava olarak alırsanız, bahçelerinizi sulardınız ve bu bahçelerde hem dünyaca ünlü meyveler vardı. Hem Kaleiçi'ne ve Antalya'ya özgü bitkiler yetişirdi...E biz bahçeleri de yok ettik. Turizme girdik, kafe, bara girdik, otele girdik daha çok betona yöneldik. Turist toprağa basmasın yağmur yağar çamur olur, aman turistin ayağı çamur olmasın hadi beton dökeline girdik. El birliğiyle artık Kaleiçi'nde yeşilin sayısını da azalttık... Kaleiçi'nin çevreye olan etkisi çok da olumlu olmadı...Bahçeleri tekrardan kazandıralım diyoruz. Özellikle burada kalan 3-5 yaşayamız var hani en azından onların bahçelerini ayakta tutalım...'' (Katılımcı 3).

''-Bahçelerdeki turuncgiller, hurma ağaçları, begonviller, yaseminler, incirler, amme ağaçları mevcuttu ama binalar dediğim şekilde restore edilirken kesile kesile kalmadı... Cender Otele kadar her yer portakal bahçesiydi...'' (Katılımcı 11).

''-Işıklar Caddesi Çapacının bahçesi diye geçerdi. Işıklar'ın başından Cender' in sonuna kadar orası portakal bahçesiydi. Turunç ağaçları, portakal ağaçları...Bak çok canlı bir örneği; şu evin yanındaki kazıyı yapmak için içindeki muşmula ağacı, portakal ağacı hepsini yok ettiler...'' (Katılımcı 12).

“-Her evin bahçesinde muhakkak turunc vardı. Hiçbir şey kalmadı şu an...” (Katılımcı 13).

“-Bak şurası topraktı. Şu an beton olan yer var ya, orası topraktı. Beton döküldü. Üstünde saksı var. Sadece onun resmini çekebilirsin. Sana ne anlatayım...” (Katılımcı 15).

“-Ev pansiyonculuğu başladıktan sonra Kaleiçi’ndeki toprak üstü betonlaşma fazlaştı. Eskiden şu oturduğunuz yer topraktı. Yani doğal olarak da ağaçlar ona göre azaldı. Kaleiçi’nde mesela sel durumu olmazdı. Toprak suyu çekerdi. Şimdi kanalla gidiyor yani...” (Katılımcı 23).

“-Daha önceden işte bahçeli evler, portakal ağaçları vb. oradaki yeşillik çok yeşillik bir yermiş...” (Katılımcı 31).

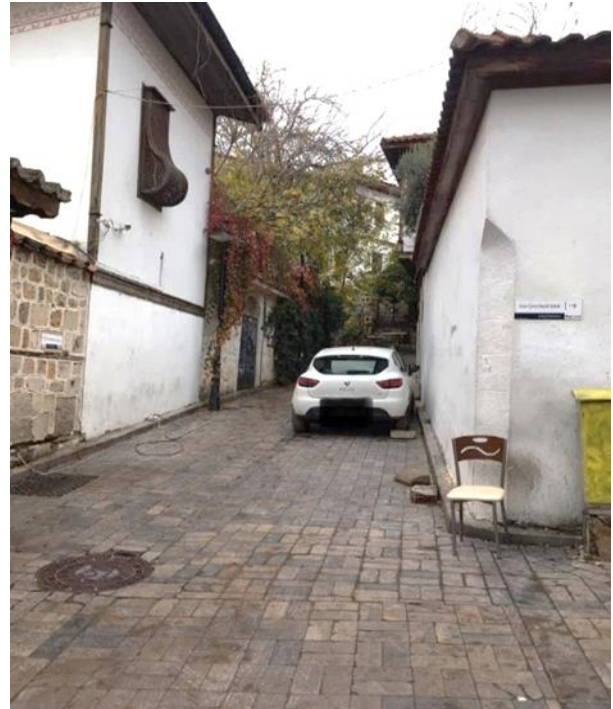
Yerel halktan bir katılımcı, Kaleiçi Yayalaştırma Projesi ile kayıtlı olmayan araçların Kaleiçi’ne girişinin kısıtlanması sonucunda, aracını Kaleiçi’ndeki evinin önüne koyabilmek için bahçesindeki ağaçları keserek garaj yapmak zorunda kaldığını şöyle anlatmıştır:

“-Bütün bağ bahçeler gitti... Benim burası bahçeydi. Ayva vardı, kiraz vardı, amme vardı, dut vardı, kayısı vardı, portakal... hepsini bunların söktüm attım, garaj yaptım arabam girsin diye. E şimdi hiç gerek yok. Herkesin arabası dışarda. Olan bana oldu. Keşke yapmasaydım... Kestim hepsini! Hem de amme dökülürdü böyle herkes de koparır yerd. Bir limon ağacım var, onu dahi çok gördüler. Kesiyorsun, mecbursun kestim! Ben de istemiyorum, keşke kesmeseydim. Millet kesiyor, bina yapıyor. Arıkların hepsini kapattılar. Mis gibi portakal kokardı, mis gibi limon kokardı, mis gibi portakal çiçeği kokardı. Şimdi yok ağaçlar. Portakal ağacı, muşmula ağacı, erik ağacı, kayısı ağacı, limon ağacı, incir, muşmula, nar! Hepsi vardı, hepsi kesildi. Şimdi 20 tane 30 tane dükkân oldu oraya, yarısı çalışıyor, yarısı çalışmıyor. Onlar kesilir mi? bir yeşillik bir şey bırakılmaz mı? niye kestiriyorsun...” (Katılımcı 27).

Alana gerçekleştirilen ziyaretlerde de katılımcının dile getirdiği gibi Kaleiçi’nde arabaların dar sokaklara gelişi güzel park edildiği gözlemlenmiştir

Fotoğraf 3.14. Kurtuluş Sokak’taki Arabalar

Fotoğraf 3.15. İzmirli Ali Efendi Sokak’taki Araba

Fotoğraf 3.16. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'taki Araba

Fotoğraf 3.17. İzmirli Ali Efendi Sokak'taki Arabalar

Yeşil alanların azalmasını dile getiren katılımcılar, aynı zamanda Kaleiçi'ndeki yat limanına yönelik taleple doğru orantılı olarak artan gezi teknesi sayısının deniz suyu kirliliğine olumsuz etkilerini dile getirmiştir:

“-Fosseptikler denize akıtılıyor...Bakın Antalya’da şu Cender Otelin oradan başlayarak şu Lara kıyı bandındaki Falezlerden 7 tane şelale akardı! Ondan şimdi bir tane kaldı Düden Şelalesi. Bakın hepsi kurudu. Yeraltı sularını kaybettik...Mesela iskelenin içinde bir tane, küçücük mescit var. Onun altından su çıkardı, balığa gider gelirdik, suda yüzümüzü yıkar, suyunu içerdik. Yukardan akan, temizlenmiş su. Hatta içinde yılan balıkları vardı, onlar çıkardı, tıkadığı yosunları yerd. Şimdi ne o su kaldı ne orada yılan balığı kaldı. Kendimiz pisletiyoruz her şeyi. Mesela aşağıdaki iskelede eskiden 5 tane gezi teknesi vardı. 3 tane mauna vardı. Şimdi bakın 50’nin, 60’ın üstünde ve onlardan sintine, yağ atıkları denize karışıyor. Denizdeki o yağ pisliğini görüyorsunuz. O otantiklik geçti bitti. Otantiklik bitti. Nüfus arttıkça çevre kirliliği, turizmi de etkiliyor, insan yaşantısını da etkiliyor, hayatını etkiliyor. Adam teknede sigara içiyor, denize atıyor. Çekirdek yiyor, poşetini atıyor. Düşünebiliyor musunuz...” (Katılımcı 11).

“-Fenere doğru giden yolun altı bir septik çukurdur tamamen. Bu ne işe yarar? Bu gördüğün belli bir alanın tüm atıklarını sıvı vs. atıklarını, orası, o yolun altı toplar. O tramvay yolunun altı devasa bir çukurdur. Septik çukurdur. Aşağıda yolda toplanan, yolun altındaki boruyla oraya pompalanıyor...Oradan şöyle bir eğilirsene aşağı bakarsan bir su aktığını görürsün. Oradan basınçla aşağı veriliyor, oradan denize ulaşıyor. Yani tabağımıza ve o tabaktan çıkan, orada limandan çıkan sol taraftaki Mermerli dahil bütün sahilimizi yalıyor, yayılıyor. Bu sahil bizim ekmek tekemiz ve tabağımız. Tamamen septiklerle dolduruluyor. Anlatabiliyor muyum? Eğer bir bu konuyla ilgili düzgün araştırmaya gelsinler, Mavi Bayrak’ı bırak simsiyah bayrak verirler, kapkara bayrak verirler kirlilik açısından. Anlatabiliyor muyum? Neden bu güzelim dünyamızın, alanımızı öldürüyoruz neden? neden? söyleyim; bunun için (para gösterir). Rant, rant, rant. Kaybetmeye mahkumuz...” (Katılımcı 21).

3.6.3.2. Planlama ve Kontrol

Katılımcılar, Kaleiçi'nde konaklama tesisleri, konut ve eğlence merkezlerinin iç içe olmasından dolayı bölgede konaklayan yerel halk ve turistlerin gece gürültüden rahatsız olduğunu, bölgenin kontrolsüz ve plansız bir şekilde büyüdüğünü, Kaleiçi'nin bir kimliği olmadığını dile getirmiştir:

“-Mesela gidin Muğla'daki bir Bodrum'daki ne bileyim bir turizm bölgelerinin Kaleiçilerine bakın en kötüsü Antalya Kaleiçi. Neden dersen, kötü mesela bizim burada Kaleiçi'nde otellerle barlar birbirinin içine girmiş tamamen...” (Katılımcı 7).

“-Oteller yapılıncı Kaleiçi'nde bu sefer problem çıktı. Kaleiçi konaklama yeri mi olsun? - Yeme-içme, eğlence yeri mi olsun? Biz her zaman konaklama yeri olmasından yana tavır koyduk. Yeme-içme yerleri olabilir ama eğlence yeri olmamalıdır dedik ve korktuğumuz başımıza geldi. Dışarıdan gelen birtakım işletmeciler, buralarda açtığı işletmelerde evlerin altındaki küçük odaları restoranlar yaptılar, barlar yaptılar ve denetim olmayınca belediye, valilik tarafından bugünkü hale geldi. Onun için Kaleiçi'ne turist sadece gündüz, sabahtan akşam üstü 3'e kadar geliyor. Gece turist yok Kaleiçi'nde. Yerel halk var. Turizm yaşantısı buna döndü. Biz yetkililer olarak ve yerel halk olarak engelleyemedik...” (Katılımcı 11).

“-Eğlence mekanları da çoğalmaya başladı. Kontrolsüz olduğu zaman tabi ki sağlıklı bir büyüme olmaz...Kontrolsüz büyüdüğünü ben düşünüyorum...Bunlar turizm açısından kötü şeyler. Tekrar turistlerin Kaleiçi destinasyonunu seçmelerinde bir engel oluşturuyor çünkü. Bu büyümede dikkatli olunması gerekiyor...” (Katılımcı 19).

“-Bu yanlış uygulamalardan dolayı zaten yıllardır oteller şikayetçi. Şimdi bir otele ruhsat vermişler, otelin etrafındaki barlara da ruhsat veriyorlar. Böyle bir bilinçsiz uygulama dünyanın hiçbir yerinde yok. Birçok ülke gezdik biz. Maalesef böyle bir yanlış uygulama görmedik...Eğlenmek isteyenler gitsin belirli bir bölgede eğlensin ama huzur içerisinde yatmak isteyenler var. Onlar da bırakın huzur içerisinde yatsın...” (Katılımcı 20).

“-Kaleiçi'nin öncelikle bir kimliği YOK! Kimlik nedir bilir misiniz? Bir turizm bölgesinde kimlik şudur; size basit bir örnek vereyim: evin şu gördüğün yapı diyelim. Senin evin üst katta, bunun altında bir diskotek var. Yerleşim birimi, eğlence birimi ikisi bir arada olur mu? Akşamleyin sen evinde yatarken hoplarsın, zıplarsın, kulaklıkla dolaşırsın, tıpaçla dolaşırsın. Kaleiçi'nin bir kimliği yok. Kaleiçi nasıl kimliğe sahip olmalı? Bakın eğlenceyle, yerleşim birimi bir arada OLAMAZ! Yani yerleşim birimi içinde huzur, refah, dinlenmek içindir ama eğlence birimindeki gürültü onun orada olduğu zaman onu rahatsız eder mi? eder. Kaleiçi'ne bir kimlik kazandırılacak; yerleşim birimi midir? Eğlence birimi midir? Çünkü yerleşim artı eğlence bir arada asla olamaz! Bak ikisi bir arada olamaz...” (Katılımcı 21).

“-Burada bir kere yıllardır gerek bakanlığın gerek yerel yönetimlerin bir turizm politikaları olduğu hep konuşuluyor ama biz bunu burada yaşayan vatandaşlar, kurum olarak çok fazla yakından hissetmiyoruz açıkçası. Bir takım fiziki düzenlemelerin dışında burasıyla ilgili çok böyle turizm uygulanmış ya da planlanmış, hayata geçirilmiş çok turizm politikalarıyla karşılaşmadık...Belirlenmiş bir kimlik yok...” (Katılımcı 22).

“-Burada karşıda bar var, bir bakıyorsun barın yanında otel, otelin yanında bar, barın yanında esnaf, esnafın yanında kahve, kahvenin yanında lokanta...bu şekilde olmaz ki bu. Barın yanında otelin ne işi var? Otelin yanında bar! Ne işi var? Turist niye gelecek...” (Katılımcı 27).

Katılımcılar, Kaleiçi’ne bir kimlik kazandırılması gerektiğini, Kaleiçi’ndeki işletme ruhsatlarının bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi ve işletmelerin sokak sokak ya da mahalle mahalle bir arada toplanarak kontrollü ve planlı bir bütünlük oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir:

“-Kaleiçi’ne bir kimlik kazandıracaksın...Ne yapacaksın? Burada sokakta yan yana aynı işi yapan insanlar var. Yanlış. Şu sokağın ihtiyacı olan bir tane çaycı mı? bir tane çaycı olacak. 2 olamaz. İkinciye müsaade etmeyeceksin. Anlatabiliyor muyum? Ama o da çaycılığını yapacak. İşini yerine düzgün getirmiyorsa gidecek, öbürü gelecek. Anlatabiliyor muyum? Ne deyim? Bir manava ihtiyacı var sallıyorum, bir tane mi? bir tane. 2 tane mi? 2 tane olacak. Anlatabiliyor muyum bak? Hediyelekçi şu kadar...bir inceleyeceksin, iki tane mi, üç tane mi? Düzen getireceksin, bir sistem oturturacaksın...” (Katılımcı 21).

“-Yapılması lazım olan bir şeyi soruyorsan; otel bir sokak olur, pansiyon bir tarafta olur, esnaf bir tarafta olur, lokantalar bir tarafta...Ne plan var burada ne proje. Yok yok yok! gelişi güzel. Otel sokağı ayrı olsun, esnaf sokağı olsun, bar sokağı olsun...” (Katılımcı 27).

“-Herhangi bir yeni işletme açarken de yönetimle istişare halinde açılırsa aynı türden işletmeler açılmamış olur. Çünkü bu da sürdürülebilirlik için önemli. Mesela lüle taşından el yapma şeyler satılıyor. Benim bildiğim 2 veya 3 yerde lüle taşı satan kişiler var el yapımı. Bunu koruduğun zaman o insan orada kalıcı olur ama bir başkası daha Sivas lüle taşı, öbürkü falan lüle taşı, filan lüle taşı çoğaltırsan işletmelerin hepsi zarar etmeye başlıyor. Bu defa adam orayı terk ediyor. Çünkü bizim insanlarımızda şu şöyle bir eğilim var, ticari kısmını konuşuyorum; yani belli bir müessese para kazanıyorsa herkes oraya eğilime geçiyor. Şimdi adam diyor ki kim para kazanıyor burada? Barcılar para kazanıyor. O zaman diğer müesseseler diyor ki ben de barcı olayım. E sen de bar, öbürkü de bar yaptığı zaman bu defa atıyorum günlük içeriye giren 500 kişi varsa 500 kişi oradaki müşteriler dağıldığı zaman bu defa hiçbir kimse para kazanamıyor. Bu diğer sektörlerde de bu böyle. Bunun planlanması gerekiyor Kaleiçi’nde yani. Ruhsatlanırken aynı zamanda Kaleiçi yönetimi de bunları istişare ederek, sürdürülebilirliğini sağlaması gerekiyor diye düşünüyorum...” (Katılımcı 31).

Kaleiçi genelinde işletmelerin dağılımı nedir? Sokak başına kaç otel, kaç eğlence mekanı düşmektedir? Turistlerin Kaleiçi’ni ziyaret etme nedeni nedir? gibi sorulara yanıt almak için Antalya Muratpaşa Belediyesi’ne ve Kaleiçi’nde yer alan Antalya Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi ve Tanıtımı Dairesi Başkanlığı’na ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Sürdürülebilir turizm hareketi için, uygulanacak stratejilerin sağlıklı bir şekilde hayata geçmesini sağlayacak Kaleiçi’ne yönelik bir envanter çalışması yürüten ve yapılması gerekenleri raporlayan bir birim olmadığı tespit edilmiştir. 1979-1992 yılları arasında Kaleiçi’nde 2500 yatak kapasiteli 92 adet konaklama tesisi olduğu söylenmektedir (Öztekin, 2010: 93). Uslu (2018: 881), görüşmelerden elde ettiği verilere göre Kaleiçi’nde 3750 işletme olduğunu ifade etmiştir. Yaklaşık 1 yıl süren

alana ziyaretler neticesinde, elle not tutularak bölgede; 100 otel, hostel, apart, pansiyon şeklinde konaklama işletmesinin, 83 tane meyhane, bar, türkü evi, ocak başı şeklinde eğlence mekanının faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir (Pandemiden dolayı faaliyetlerini askıya alan işletmeler olabileceği göz önünde bulundurularak rakamlar tahminidir). Katılımcıların da dile getirdiği gibi konaklama birimleri ile eğlence mekanları özellikle Hesapçı Sokak, Hıdırlık Sokak olmak üzere pek çok noktada iç içe geçmiştir.

Bir katılımcı eğlence turizminden ziyade bölgenin kültürel mirasının ön plana çıkarılarak kültür turizmi faaliyetlerini ve kültür odaklı tanıtımları arttırmanın faydalı olacağını dile getirmiştir:

“-Kaleiçi'nin kültürel yapısının öne çıkarılmasının daha faydalı olacağını düşünüyorum. Kaleiçi'nde kültürel etkinliklerin daha fazla olması bar, pavyon gibi bu tür yapılara göre Kaleiçi'ni çok daha anlamlı kılacaktır. Düşünün Antalya'daki ressamların hepsinin galerisinin Kaleiçi'nde yer aldığını, inanılmaz bir şey olur. Veya nasıl söyleyeyim önemli bir kütüphanenin orada yer alması. Eğlence turizminden ziyade kültür turizminin üzerine, onun üzerine yoğunlaşmasının Kaleiçi'nin değerinin daha da arttıracağını düşünüyorum...Kaleiçi'nin kültürel tarafının ağır basmasından yanayım. Çok da faydası olur...Devletin burada özellikle Büyükşehir Belediyesi'nin bence çok daha detaylı bir çalışma yapıp Kaleiçi'nin kültürel yüzünü gün yüzüne çıkarmak için gerekirse kamulaştırma vb. çalışmaları yapması lazım...” (Katılımcı 1).

Kaleiçi'nin kontrolsüz ve plansız büyümesinin yanı sıra katılımcılar, Kaleiçi hakkında alınacak herhangi bir kararda çok paydaşlılığın yarattığı zorlukları dile getirmiştir. Kaleiçi'yle ilgili bir istek, öneri, şikayet talebi olduğunda Antalya Valiliği, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Muratpaşa Belediyesi, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü başta olmak üzere farklı birimlerin yetki ve sorumluluklarına bağlı olarak bir sorunu çözmek zorlaşmaktadır. Bir STK temsilcisi bu durumu şöyle anlatmıştır:

“-Kaleiçi'nde bir tek parçalılık yok. Derdimizi bir yetkiliye anlatmamız gerekirken burada beş yetkiliye anlatmamız gerekiyor. Bu beş yetkilinin aralarındaki koordinasyon eksikliği, bazen ayrı partilerin belediyeleri olması veya aralarında başka sorun olması nedeniyle bir türlü çözülüyor. Bunu bir türlü tek yetkiliye indiremiyoruz. Burada kimler var? Muratpaşa Belediyesi var, Büyükşehir Belediyesi var, KUDEB var, Koruma Kurulu var, kaymakamlık var, emniyet var. Biz burada bir sorunu dile getirdiğimiz zaman bir yetkiliye gidelim bunu çözelim dememiz gerekiyor ama beş yetkiliyi birden dolaşıyoruz. Bu da hem zaman kaybı hem de çözümsüzlük yıllardır. STK'lar olarak biz aslında görevimizi yapıyoruz. Hani yetkililere, hepsine anlatıyoruz ama bir araya gelip de bu sorunu çözelim diyen iradeyi bulamıyoruz...” (Katılımcı 3).

STK temsilcisinin yanı sıra özel sektörden ve yerel halktan katılımcılar da benzer şekilde Kaleiçi'nin sorunlarının aşılamayacak boyutta olmamasına rağmen çözüme kavuşturulmadığını, yetkililerin beklentileri karşılayacak kadar bölgeye hizmet etmediğini, STK'ların Kaleiçi'ndeki sorunları çözmek için çabaladığını fakat çok paydaşlılığın yarattığı

zorlukları, alınan kararlara yerel halkın yeterince katılım sağlayamadığını ve kimi zaman da alınan kararların uygulanma konusunda yetersiz kaldığını dile getirmiştir:

“-STK’lar çalışıyor, çok güzel çalışıyor ama dinlemiyorlar...” (Katılımcı 11).

“-Kaleiçi STK’ları ve Kaleiçi’yle ilgili bütün kurumların bir araya gelip toplantılar yapılması lazım, her sene bir çalıştay yapılması lazım. Kendine özgü sorunları var ama hiçbir sorun aşılamayacak boyutta değil...” (Katılımcı 16).

“-Yıllarca vakıf kurduk, dernek kurduk, valiler geldi ondan sonra herkese sesimizi duyurmaya çalıştık o anda toplanıp basın karşısında herkes söz veriyor, yarından itibaren hep beraber mücadele edeceğiz, bu işin altından kalkacağız diyorlar. Toplantı bittikten sonra gazeteciler ayrıldıktan sonra verilen sözler unutuluyor. Kaleiçi’nin belirli bir sahibi yok. Takip edeni yok. Şikayetleri değerlendiren yok...” (Katılımcı 20).

“-Ortak karar alınıyor ama uygulamaya gelince çatlıyor...” (Katılımcı 26).

“-9 tane kocası var oranın. Bir kişi müdahale etmiyor ki oraya. Yerel yönetimlerin haricinde orada yapılabilecek en ufak bir şey için anıtlar kurulundan izin almak gerekiyor...” (Katılımcı 29).

Yapılan incelemeler sonucunda; Kaleiçi’ni Koruma Güzelleştirme ve Gelişmesine Destek Verme Derneği, Antalya Kaleiçi İşletmeciler Kültür Derneği, Antalya Kaleiçi Otelciler ve Esnaflar Derneği, Kaleiçi Birliği Derneği, Üçkapılar Esnafı Birlik ve Dayanışma Derneği gibi Kaleiçi özelinde kurulmuş çok sayıda çeşitli STK olduğu görülmüştür. Sayıca fazla resmi devlet kurumlarının varlığından doğan çok paydaşlılık yanı sıra Kaleiçi özelinde kurulmuş STK’ların sayıca fazla olmasının da ortak bir karar almada yarattığı güçlük katılımcılar tarafından ifade edilmiştir:

“-Burada ilk yıllarda Kaleiçi’nde bir Kaleiçi Vakfı vardı. Tek bir tane vakıf vardı. Biz böyle bir sürü küçük küçük dernekler yerine bir tane düzgün çalışan bir sivil toplum örgütü olmasını daha doğru bulduk. Daha sonraki yıllarda birçok dernek kuruldu küçük küçük. İnsanların meslek grupları çoğaldığı için her grup kendine ait dernek kurmayı tercih ettiler. Bu küçük küçük dernekler çok başarılı çalışmalar yapamadılar çünkü bütünü kapsamıyordu bu dernekler. İşte barcıların ayrı derneği oldu, otelcilerin ayrı derneği oldu. Her biri ayrı ayrı çalıştı. Bütünü kapsamadığı için de halihazırda olan bu sivil toplum örgütleri de çok da faydalı şeyler yapamıyorlar...” (Katılımcı 24).

Katılımcılar, sağlıklı bir büyüme için Kaleiçi’ni bilen, seven ve bölge halkının sorunları dinleyerek ortak akıl ile karar alabilecek kişilerden oluşan bir destinasyon yönetim örgütü birimi tarafından yönetilmesini ve tek yetkiliğin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Ancak beklentilerin gerçekleşmesine yönelik katılımcıların umutsuzlukları da dikkat çekicidir:

“-Kaleiçi’ni bıraksınlar Kaleiçililer yönetsin. Burada birçok kurumun Kaleiçi danışmanını Kaleiçi’ne bıraksın kaybolurlar. Kaleiçi’nde kaybolan Kaleiçi danışmanları bizim için komik. Hani beni arayıp da ‘Başkan Paşa Camii Sokak nerede?’ demeleri bize çok komik geliyor veya işte Kaleiçi’nde bir fırın varmış...Kaleiçi’nde bir tek fırın var. Kaleiçi’nde eski bir tek sinema var. Bunları bilmeden Kaleiçi

danışmanı olamazsın. Bu kişilerle Kaleiçi sorunları çözülmez...Özellikle Muratpaşa Belediyesi'ne çok baskı yapıyoruz hani Kaleiçi'nin tamamıyla bütün yetkilerini siz alın veya ticaret odasına da şey diyoruz, bütün işletmeleri siz toplayın hani tek bir çatı altında toplanalım. Tek yetkililiği mutlaka oluşturalım diye ama işte muhakkak bir duvara tosluyoruz...Tek çözümümüz Kaleiçi'nde tek yetkililik...' (Katılımcı 3).

''-Kaleiçi için tabiri caizse şöyle bir kelime kullanabilirsin; 7 Kocalı Hürmüz gibi yerdir Kaleiçi. O yüzden de Kaleiçi öncelikle asla ve asla çözülemeyen bir labirent burası. Çözülemeyecek de. Derdi bitmez. Çözümü mümkün değil. Ancak bir tane buraya yumruk vurulacak o zaman belki ama o da açık söyleyim perspektif bir bakışa sahip, dünya görüşü olan bir insan, gerçekten buraya bir şeyler katmak isteyen... Benim yanımda bulunacak, onun yanında, bunun yanında, herkesi görecektir, izleyecek. Düzgün bir vizyon sahibi bir kişi lazım. Bunlar mümkün değil. Mümkün olmayan şeylerden, rüyalarından bahsediyoruz...' (Katılımcı 21).

''-Çözüm olabilmesi için vali, belediye reisi, emniyet müdürü, yüksek anıtlar kurulu hepsi toplanacaklar ne yapalım buraya? Ne yapacağız? Bu her zaman yapılıyor netice yine yok, yapılıyor yine netice yok...' (Katılımcı 27).

''-Buranın profesyonel olarak yönetime ihtiyacı var bence. Kaleiçi yönetimi oluşturulması gerekiyor bence. Mesela muhtarlar olur bunların içerisinde, mesela 10 kişilik atıyorum otelci alırsın, pansiyoncu işte barcı alırsın, bir hediyelekçi alırsın. Bu böyle bir Kaleiçi yönetimi oluşturulabilir. Kaleiçi yönetimi sürdürülebilirliği sağlar...' (Katılımcı 31).

3.6.3.3. Gürültü Kirliliği

Katılımcılar, kontrolsüz büyüme sonucunda Kaleiçi'nde sayıca artan eğlence mekanlarındaki yüksek sesli müziğin ve gece müzik yasağı başladıktan sonra da geç saatlere kadar sokak çalgıcılığının devam etmesiyle oluşan gürültü kirliliğinden bahsetmiştir. Eğlence mekanlarından çıkan insanların ve araç trafiğinin gürültüsünün de yerel halk ve bölgede konaklayan turistleri rahatsız ettiğini dile getiren katılımcılar, eğlence merkezlerinin ya Kaleiçi'nde tek bir bölgede (yat limanı gibi) ya da Kaleiçi dışında bir bölgede (Konyaaltı gibi) toplanması gerektiğini ifade etmiştir:

''-Barlardaki gürültü kirliliği, barlardan çıkan insanların gece 2-3-4'lerde bağırarak, şarkı söyleyerek turisti rahatsız ederek yürümesi turistlerin en büyük şikayet ettiği bir konu... Gürültü sorunu denetimlerle minimuma indirilebilir...' (Katılımcı 6).

''-Çok fazla gürültü var, gürültü sorunu var...Gürültü açısından mesela çok kontrolsüz şu anda. Bunun kontrol edilmemesi negatif olarak turizmi etkileyecektir...Bahçede de performans grupları çıktığı için çok yüksek ses olabiliyor. Yani 12'ye kadar müzik var ama dışarı çıkan insanlar ya da hala mekanda olan insanlar yaydığı gürültü devam ediyor ya da kontrolsüz çıtsak çıtsak geçen arabalar ayrı bir gürültü... Gürültü en büyük sorun. 12'den sonra müzik yok demekle bitmiyor. Biz de diyoruz müşterilerimize 12'den sonra müzik olmayacak diye ama yine gürültü oluyor bir şekilde 12'den sonra da oluyor, 12'ye kadar çok

fazla gürültü olabiliyor. Bunların düzenlenmesi gerekiyor... Dediğim gibi Kaleiçi'ndeki turizmin en büyük sıkıntılarından bir tanesi gürültü. 1 numaraya gürültüyü koyabiliriz sıralarsak...' (Katılımcı 19).

'-Turist olsam ben gelmem buraya. Çünkü biz yerli olarak normal çift camın üstüne bir çift cam daha yaptırarak, buna rağmen gürültüden uyuyamıyoruz. Sağımız solumuz bar oldu. Hem bar sesinden dolayı uyuyamıyoruz hem sarhoşların sabaha kadar bağırmasından hem kavga seslerinden, gürültüden uyuyamıyoruz...Şimdi biz burada kaliteli turist istiyorsak bir defa eğlence merkezlerini başka bir yere almaları lazım tamamen. Yani barlar diyelim ki Konyaaltı bölgesi olabilir. Aşağıdaki yat limanındaki işletmelerin tamamını eğlence merkezi yapabilir. Eğlenmek isteyenlerin otellerin yanında eğlenmemesi lazım...' (Katılımcı 20).

'-Adam uyuyamıyor...Gürültü sorunu hat safhada. Araç gürültüsü hat safhada...' (Katılımcı 23).

'-Eğlence mekanlarının bir kısmı birdenbire bu Kaleiçi'nde bir gürültü oluşmasına neden oldular. Gürültü ise buradaki turizm faaliyetlerini olumsuz etkiledi...Bugün Kaleiçi'ndeki turizmle ilgili en önemli problemlerden bir tanesi gürültü kirliliği...' (Katılımcı 24).

'-12'yle bitmiyor ki saat 12'de sadece müzik yasağı başlıyor ama o gürültü, patırtı sabaha kadar devam ediyor...Gürültüyle ilgili katı önlemler almak lazım...' (Katılımcı 26).

'-Gece turist buraya yatmaya gelmez ki. Gürültü saat 12'ye kadar. 12'de müzik gene bitmiyor. Bardaki çıkan kimselerin sokak müziği başlıyor. Saat 5'e kadar uyku yok. Cumartesi pazar günü burada yatamazsın...gürültü kirliliğini kaldırmak lazım burada...Neler yapılmalı? Konyaaltı'nda büyük arazi var, götür oraya. Eğlensin millet, oynasın, zıplasın, müziğini açsın sabahlara kadar. Adam sıkıldığı zaman denizine de girsin çıksın. Turist için ilk önce bu gürültüyü, pisliği bir kaldıracan...' (Katılımcı 27).

'-Gürültü. Çünkü mekan oldu oralar artık. Gece belli saatte mekanlar ne kadar müziği kesse de şu olsa da bu olsa da gece sarhoş adamın gürültüsü çok oluyor sokaklar zaten daracık daracık. Gençler, genç ya da yaşlı fark etmiyor, bağıra çağıra gidiyor sokakta...' (Katılımcı 29).

3.6.3.4. Görüntü Kirliliği

Katılımcılar, Kaleiçi'ndeki bazı işletmelerin, kale surlarına, konutların dış cephe duvarlarına ürünlerini sergileyerek satışa sunmasının yarattığı görüntü kirliliğini eleştirmiştir:

'-Bir de Kale'nin yani asıl eski evlerinin duvarlarının üstüne satılacak turizm ürünlerinin konması tabi ki şeklini değiştiriyor...' (Katılımcı 9).

'-Şöyle düşün; insanlar buraya şey için geliyor: doğayı görme, işte taşı, toprağı görmek, eski yapıları görmek ama görüyorsun mesela biz bile hediyelikçiler, halıcılar, kilimciler hepimiz taşın üstüne kilim asıyoruz, hediyelik koyuyoruz, bütün görüntüyü kapatıyoruz. Yani tamamen biz burayı alışveriş standı gibi yaptık. Aslında benim düşünceme göre bu kadar çok hediyelik, mediyelik, kalabalık, halıcı olmaksızın daha çok doğa ön plana çıkartılmalı. Buradaki doğal yapılar öne çıkartılmalı, eski yapılar öne çıkartılmalı ama biz sadece şu anda müşteriye mal satmaya endeksli yaşıyoruz...' (Katılımcı 17)

Fotoğraf 3.18. Aydoğdu Sokak

3.6.3.5. Katı Atık Yönetimi

Kaleiçi'nin mimari yapısından dolayı sokakların dar olması nedeniyle her sokağa çöp kamyonu giremediği ve çöp konteyneri yerleştirilemediğini göz önünde bulundurularak, 2013 yılında, 2 adet mini damperli çöp kamyonu ile Saatli Poşetli Çöp Toplama uygulaması başlatılmıştır. Katılımcılar, bu uygulamanın bölgedeki kirliliği azaltmaya yardımcı olmadığını, çöplerin toplanması ve sokak temizliği hizmetini yetersiz bulduklarını söylemiştir. Ayrıca bölge paydaşlarından bazıları çöplerini toplama saatinden daha erken zamanda çıkardığı için kedi, köpek gibi sokak hayvanlarının çöpleri eşeleyip dağıtmasıyla o çöplerin sokak kirliliğine neden olduğundan bahsetmiştir:

“Yeterli bulmuyorum çöpü, sulamayı...” (Katılımcı 5).

“-Temizlik konusuna önem verilmeli...Bombadan dolayı çöp bidonu konulmuyor. Biz çabalarımızla çöpleri topluyoruz...” (Katılımcı 8).

“-Temizliği sağla. Disiplin getir. Çöp tenekesini valilik yasakladı PKK'dan dolayı ama ona çözüm belediyeler buldu; siyah poşetlerin içinde, bağlayacaksınız, çöp kamyonu gelmeden 5 dakika önce çıkarın, alsınlar, gitsinler. Ama insanlar öyle değil ki patlak, ince naylonlara koyuyorlar, patlatıyorlar, yerlere dökülüyor, pislik. Şuraya köşeye koyduklarında mesela söylüyoruz ya bu ayıptır. Mesela ben çöpümü orada bağlıyorum ağzını, 5:30'da o geldi, müzik çalıyor, indiriyorum veriyorum. Yere dahil koymuyorum, veriyorum. Niye? Yere koyduğumda öncesinde veya gece koyduğumda, sabah da geliyor

çöpçü, gece geliyor kedi cırmalıyor, deşiyor, dökülüyor yere. Koku, sular, bilmem neler, yemek suları ...'' (Katılımcı 11).

''-Gece adam çöpünü poşetliyor koyuyor. Koymaması gerekiyor. Çöpçüyü 10'da duyarsanız (müzik sesini) çöpünüzü koyarsınız gelir alır ama siz gece 12'de 1'de restoranınızın kapatıp da çöpü dışarı koyduğunuz zaman kedi köpek o çöpü parçalıyor. Çöpçü geliyor ne yapıyor? O yırtık poşeti alıyor, götürüyor çöp kamyonuna atıyor. Bazı yerlerde 50 metre 60 metre sürüklemesi gerekiyor. Sürüklüyor çöpü, o çöpün içindeki su ne oluyor? Yolda. Sinek! E sabahleyin mesela turistler sabahın erken saatinde Kaleiçi'ni gezmeye geliyorlar. E sineği görüyor, çöpün kokusunu görüyor. Biz turizmi nasıl sürdüreceğiz bunlarla? Adam geliyor resmen onun fotoğrafını çekiyor. Gittiği ülkesinde de onu paylaşıyor... Zaten burada çöp konteyneri koymak yasak. O küçük konteynerler var plastik. Onlar vardı. Onları da kaldırdılar. Ben müzik sesini duyar duymaz en geç 15 dakika sonra çöpçü gelecek, alacağını biliyorum, kapıya koyuyorum. Şimdi bazı müesseseler buna riayet etmiyor. Adam saat 11'de gece çıkartıyor çöpünü, koyuyor, sabah gelinceye kadar kedi, köpek onları parçalıyor, et kırıntısı arıyor, o arıyor, bu arıyor...'' (Katılımcı 23).

''-Kaleiçi'nde bak sokağın halini görüyorsun, temizlenmesi lazım, leş gibi. Bütün Kaleiçi böyle. Böyle olmaz yani. Her yeri bok götürüyor. Her yer çöp. Niye millet parka gidip atmıyor? Bir ben enayiym çünkü bir ben götürüp atıyorum. Kesinlikle bu çöplere düzenleme ve sokakların pisliğinin temizlenmesi...'' (Katılımcı 25).

''-Oranın tek sıkıntısı sadece çöp. Mekanların çıkardığı çöp. Belediyenin küçük arabası var bir tane topluyor o saatlerde ama adam istediği saat çıkartıyor. Öyle saate uyanı falan ben pek görmedim. Hem şikayet ediyorlar. Tamam diyoruz ki ağzını yüzünü bağlayın koyun, bu seferde kedi köpek çok orada, dağıtıyorlar...Çöp olayı sorun orada ya. Sokak hayvanları dağıtıyor, poşetleyip koysan da dağıtıyor, mahvediyorlar. O da pislik. Özellikle Üç Kapılar'ın arka tarafında dar bir sokak var, onun ucunda allahım biz bıttık usandık ya. Oraya atıyorlar mesela, her taraf yemek artıklarının yağı. Kokuyor bir de leş gibi...'' (Katılımcı 29).

Fotoğraf 3.19. Hıdırlık Sokak'taki Çöp Poşetleri

Fotoğraf 3.20. Civelek Sokak'taki Çöp Poşetleri

Fotoğraf 3.21. İmaret Sokak'taki Çöp Poşetleri

Ayrıca katılımcılara göre, temizlik görevlileri bölgenin temizliği için emek harcarsa da Kaleiçi'nde çöp konteynerinin az olması ve bilinçsiz ziyaretçilerin çöplerini sokağa atması da çevrede kirliliğe neden olmaktadır:

“-Burada mesela çöp kovası koymak yasak. Ben bunu yanlış görüyorum. Çünkü insanlar ya da turistler o şeyleri atacak çöp şeyi bulamıyor. Ne yapıyor? Yere atıyor, uygun gördüğü, çöp gibi algıladığı yere koyuyor...” (Katılımcı 5).

“-Çöp çok büyük sorun. Çöpe bir şey atmıyorlar. İnan şuralar var ya tamamen şişeler. Belediye aşırı çok bakmıyor. Bir de bak saksı yaptılar her yere, saksıların içi izmarit, şişe, bira şişesi. Saksılar artık kırılmış, sulamıyorlar ama belediye de yetişemiyor buna. Hangi birini yapsın? Şurayı temizlemek ölüm yani gerçekten. Gerçekten şu anda turisti de çok pis hani bir şişeyi dediğim gibi çöpe atmıyorlar, gerçi çöp de yok. Öyle de bir sıkıntı var...” (Katılımcı 14).

“-Ben rehberim aynı zamanda. Bizim yabancı müşterilerimizin en çok sorduğu şey yani niye çöp atacak yer bulamıyoruz diyorlar. Elinde taşıyor ya da çözmeye çalışıyor. Ben İstanbul'dan geldiğimde sigaramın izmaritini saatlerce elimde taşıyordum falan ama artık bir süre sonra artık siz de yere atıyorsunuz. Çöp konteynerleri sorunu var...” (Katılımcı 19).

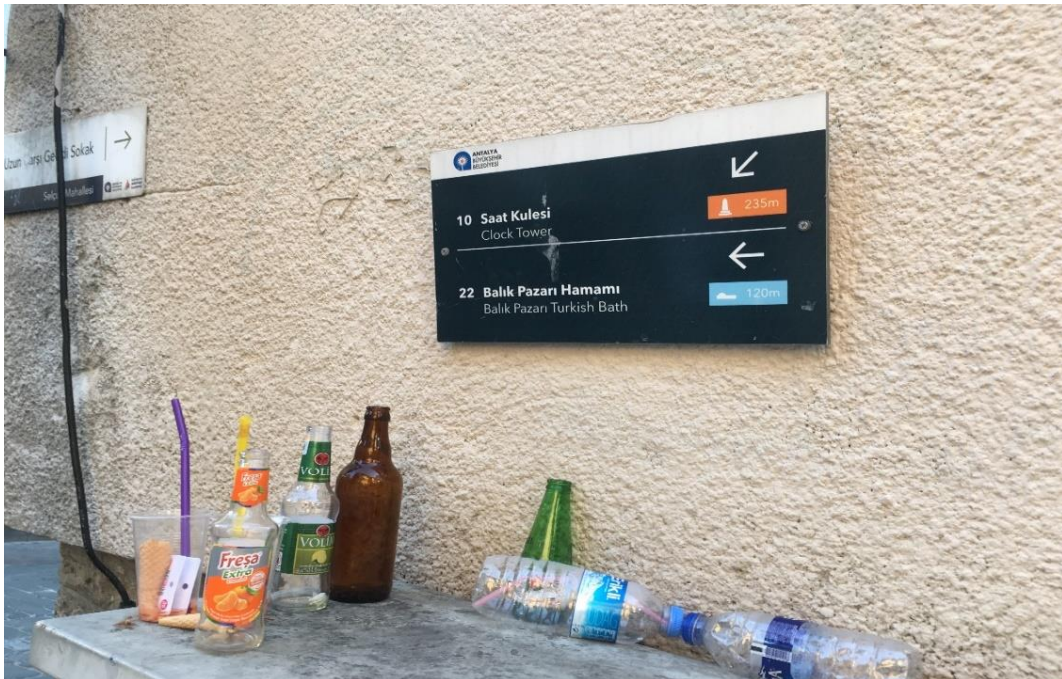
“-24 saat temizlemeye çalışıyorlar ama mesela benim dükkanımın önü sabahleyin geldiğiniz zaman bira şişeleri, bira kutuları işte her türlü pislik var ama sabahleyin temizleniyor tabi. Çöpçüler iyi çalışıyor ama diyelim ki sivil ekipler olsa, burada kameralar var tespit edebilirler. Bunların cezası bir yaptırımı olsa o zaman kimse onu yapamaz...Bu limanda binlerce bira kutusu ve plastik şişe çıkarıyorum her sene. Orada kamera da bildiğim kadarıyla. Adamlar içiyor içiyor kayalara böyle şişeleri atıyorlar. Kırık şişeler mi ararsınız, bira kutuları mı, plastik o şişeleri mi... yani her türlü pislik var ama ceza kesen yok. Hassasiyet yok yani maalesef...Sabahleyin inanılmaz. Görmek isteyen gelsin sabah erkenden çöpçüler gelene kadar Kaleiçi'ne, tiksindir, nefret eder...” (Katılımcı 20).

Fotoğraf 3.22. Kandiller Sokak'taki Çöpler

Fotoğraf 3.23. Musalla Sokak'taki Çöpler

Fotoğraf 3.24. Uzun Çarşı Geçidi Sokak'taki Çöpler

Bazı katılımcılar, yabancı turistlerden ziyade yerli turistlerin veya yerel halkın daha fazla çevre kirliliği yarattığını vurgulamıştır:

“-Turistlerin hiçbir zararı yok Kaleiçi’ne. Kaleiçi’ne daha çok faydası var turistlerin. Onu söyleyeyim yani. Bir adam sigara içiyor, turist 200 metre izmaritini taşıyor elinde, cebinde çöp bulabilmek için, atabilmek için...” (Katılımcı 7).

“-Yabancı turist daha saygılı. Hem bize hem de doğaya karşı daha saygılı ama bizimkiler o kadar değil...İşte yat turuna gidiyor denize atıyor, sigarasını içiyor buraya atıyor, elinde şişesi var, birası var kafa güzel olmuş fırlatıyor, kırıyor...” (Katılımcı 10).

“-Yabancı çöp atmaz. Onlar bizden daha hassas o konuda. Yerel maalesef... Mesela biz eşimle beraber bu liman bölgesinde ben her sene binlerce bira kutusu çıkarıyoruz. Plastik şişeleri. Özellikle bugün diyoruz plastikleri toplamaya...” (Katılımcı 20).

“-Maalesef yerli halk yapıyor. İçmiş, bırakıyor. Çöpünü atacak yer bulamadığı için bırakıyor. Avrupalı bu kültüre sahip değil. Avrupalı saatlerce elinde dolaştırır, bulunduğu yere ancak bırakır. Bizde o kültür yok. Biz hemen ha bir yerde bırakılmış şey görelim hemen onun üstüne artıları koyarız...” (Katılımcı 21).

3.6.3.6. Ulaşılabilirlik ve Ulaşım

Bir katılımcı, literatürde de ulaşılan bilgilere paralel olarak özellikle turistler için bölgeye ulaşımın zorluğunu dile getirmiştir:

“-Mesela buraya ulaşım çok zor. Şehrin merkezi, en kolay ulaşım yeri burası ama bir turist olarak Kemer’den Alanya’dan buraya ulaşmak hemen hemen imkansız. Bir havaalanından buraya gelmek çok zor...Turistin ulaşması çok zor. Koruyoruz adına da bariyerler koyduk askeri bölge gibi biraz sıkıntılı çalışıyor. Yabancı dil bilmiyor oraya koyduğumuz adamlar sadece no no demeyi öğrenmişler, gelen adam ben içerde rezerv yaptım işte otelde kalacağım veya otele bakacağım, beğendiğim bir otelde kalıp, beğenmezsem gideceğim diyor, o no no diyor işte kapıdan döndürüyor. Böyle sıkıntılar. Asansör yarım kaldı. Bir tane asansör yapıldı, karşısına yapılmadı, bu tarafa da yapılması lazım. Çünkü hem hamileler hem engelliler için, yaşlılar için onlara ihtiyacımız var...” (Katılımcı 16).

Ayrıca katılımcılar, Kaleiçi’nin deyim yerindeyse labirent gibi sokaklarında gezen ziyaretçilerin faydalanacağı enformasyon hizmetlerinin yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Kaleiçi’nde daha işlevsel tabelandırma çalışmaları ve akıllı telefon uygulamalarının yapılması gerektiğini belirtmiştir:

“-Mesela bir enformasyon yok burada. Yeterli tabelandırma yok. Sokak isimleri belirgin değil. Haritalandırma yok. Şu an nerede olduğunu gösteren bir harita yok. Bunlar konulabilir. Yol rotaları gösterilebilir. Değişen zaman ve coğrafyada, teknoloji döneminde artık şimdi Kaleiçi’ne girerken akıllı telefonlara Kaleiçi’ni tanıtıcı bilgiler düşebilir, harita düşebilir. Yol güzergahları belirlenebilir, alışveriş merkezlerinin yeri belirlenebilir gibi birçok şey yapılabilir...” (Katılımcı 16).

“-Yıllardır buraya doğru dürüst yön levhaları konulmadı. Bir yabancı geldiği zaman navigasyon zaten çalışmıyor Kaleiçi’nde. Ben dışarda oturduğum zaman günde 150-200 kişiye adres tarif ediyorum...” (Katılımcı 20).

“-Bir adet information ofisimiz yok. Ne kadar acı. Re zil lik. RE ZİL LİK! Kaleiçi’nde ben böğüre böğüre bir hal oldum. Saat Kulesi, Üç Kapılar bir de eski büyükşehir belediyesi giriş yerlerimiz var. Bak bir adet oraya Kaleiçi’ne giren insanların faydalanabileceği bir devasa bir bord koyabilirsin, yolları gösteren, yerleşimleri gösteren, tarihi eserleri gösteren, yolları gösteren...Tabelalar., işaretler. Bir iki tane yere koydular, formalite. Onun haricinde hiçbir şey yok...” (Katılımcı 21).

“-6 tane 7 tane giriş yeri vardır Kaleiçi’nin. Hiç olmazsa saat kulesinden karşıdaki binadan saat kulesine bir pankart yap Kaleiçi’dir bura diye. Geliyor adam Kaleiçi neresi diyor? Saat kulesinden aşağı in diyor. Yav oraya bir pankart yap! Defalarca söylendi bunlar...” (Katılımcı 27).

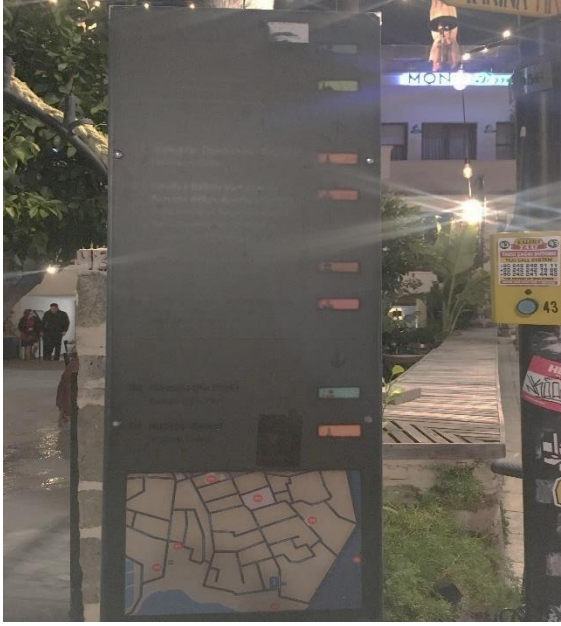
Fotoğraf 3.25. Cumhuriyet Meydanı Sokak’taki Tabela

Fotoğraf 3.26. Seferoğlu Sokak’taki Tabela

Kaleiçi’ne yapılan ziyaretlerde, gezilecek yerlerin adının yazdığı farklı tabela biçimleri gözlemlenmiştir. Daha eski olduğu düşünülen Fotoğraf 3.25’teki tabela tipi yeterince bilgilendirici değilken, Antalya Kaleiçi Yönlendirme Tabelaları Ulusal Tasarım Yarışması ile birinci seçilmiş, Kaleiçi’nde pek çok noktada bulunan Fotoğraf 3.26’teki daha modern görünen tabela ise hem İngilizce dil seçeneği hem de mesafe bilgisi içermektedir.

Öte yandan daha modern görünen tabelaların da bazı noktalarda işlevsiz duruma geldiği ve bakımsız bırakıldığı gözlemlenmiştir (Fotoğraf 3.27 ve Fotoğraf 3.28).

Fotoğraf 3.27. Hıdırlık Sokak'taki Tabela

Fotoğraf 3. 28. İzmirli Ali Efendi Sokak'taki Tabela

Ayrıca 2017 yılında UKOME kararıyla uygulamaya konulan Kaleiçi Yayaalaştırma Projesi ile Kaleiçi'nde araç trafiği kısıtlanmış ve sadece Kaleiçi'ndeki hak sahiplerinin, ticari firmaların ve tedarik zinciri araçlarının (belirli saatler içerisinde) girişine izin verilmiştir.

Fotoğraf 3.29. Kocatepe Sokak Girişindeki Tabela

Fotoğraf 3.30. Uzun Çarşı Sokak Girişindeki Tabela

Fotoğraf 3.31. Uzun Çarşı Sokak Girişindeki Tabela

Katılımcılar; esnaf, yerel halk, konaklama tesislerinde kalan turistlerin araçları ve belirli saatler arasında tedarik zinciri araçlarının girişi gibi bazı istisnalar haricinde araç trafiği kısıtlamasının, Kaleiçi'ndeki trafik yoğunluğuna çözüm getirmediğini, denetim ve yaptırım eksikliğinden dolayı alınan bu kararın etkili bir şekilde uygulanmadığını ve bu uygulama sorununun bölgede gürültü kirliliğinin yanı sıra otopark sıkıntısı da yarattığını dile getirmiştir:

“-Zaten belirli saatlerinde trafik büyük bir sorun oluyor Kaleiçi'nde. Olmaması gereken bir şey. Turistler bile kendileri şikayetçi oluyorlar. Bu yapının içinde ne işi var trafiğin? Madem Kaleiçi eskiye dönük tarihimizin olduğu bir yer, trafiğin olmaması gerekiyor. Valla ilk etapta tabi ki trafik kesinlikle. Görüyorsunuz yasak ama dinleyen yok...” (Katılımcı 9).

“-Ya en azından giriş çıkışları kontrol etsinler. Buraya kimler giriyor? Kimler çıkıyor? Herkes giriyor. Mesela sen arabarla gelmiş olsaydın ben kapıya telefon açıyorum diyorum ki bir tane müşterim geliyor, bir arkadaşım geliyor, yarım saat sonra çıkacak diyorum, kapıyı açıyorlar. Çıkıyor. Yarım saat sonra değil, bir hafta kalıyor adam...” (Katılımcı 17).

Araç girişi kısıtlamasının yanı sıra Kaleiçi'ne giriş noktalarındaki tabelalarda da yazan ‘motosiklet ve bisiklet giremez’ yasağının da etkili bir şekilde uygulanmadığını katılımcılar dile getirmiştir:

“-Şimdi parkın içerisinde diyorlar ki araç girmesi yasak, motosiklet yasak bilmem ne yasak. E gelin, yüzlerce motosiklet var. İşte harıl harıl gidiyorlar. Nerede yasaklandı! Yaptırım yok. Araç yasak diyor, motosiklet yasak diyor ve orada 24 saat harıl harıl motosiklet de var, araç da var...” (Katılımcı 20).

“-Motor ve bisiklet giremez yazar ama motor ve bisikletlerin cirit attığı bir yer oldu.” (Katılımcı 23).

Fotoğraf 3. 32. Uzun Çarşı Sokak Girişindeki Tabela

Fotoğraf 3. 33. Hesapçı Sokak Girişindeki Tabela

Katılımcıların da değindiği gibi yasak olmasın rağmen günün her saatinde bölgede motosiklet trafiğinin yoğun olduğu ve bölge içerisinde 20 km olan hız limitinin aşıldığı gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 3.34. Hamam Sokak'ta Motosiklet

Fotoğraf 3.35. Civelek Sokak'ta Motosiklet

Fotoğraf 3.36. Uzun Çarşı Sokak'ta Motosiklet

Katılımcılar UKOME kararıyla bölgeye giriş izni olan; tedarik zinciri araçları, otoparkı olan esnaf ve yerel halkın araçları da dahil olmak üzere bölgenin trafiğe tamamen kapatılması gerektiğini belirtmiştir. Zira katılımcılara göre, Kaleiçi'nin giriş noktalarındaki denetim yetersiz ve araç giriş için kontenjan hakkı olan bazı işletmeler uygulamayı suiistimal etmektedir. Araç trafiği gürültüsünden kaynaklı titreşimlerin tarihi eserleri de olumsuz etkilediğini belirten katılımcılar, Kaleiçi'nin araç trafiğine kapanması sayesinde ziyaretçilerin de daha rahat gezebileceğini ifade etmiştir:

''-Araç trafiğine tamamen kapatılması insanların burada özgürce dolaşmasını sağlar.'' (Katılımcı 6).

''-Tamamıyla trafikten arındırılması lazım çünkü burası antik bir şehir. Bulunduğumuz bina 2000 yıllık, titreşimden ve araç trafiğinden etkileniyor. Kısıtlandı ama sıfırlanmadı. Bu kısıtlanmadan kim muaf olabilir? işte yaşayanlar, otoparkı olanlar falan ama gördük ki alınan kararlar uygulanamıyor. Burası tamamıyla trafikten arındırılmalı...Mesela evi olup da otoparkı olmayan insanlar da aracını koyuyorlar buraya. Hiçbir şekilde denetim yok. Kapıdaki kişilerin inisiyatifine bırakılmış vaziyette...'' (Katılımcı 16).

''-Kaleiçi'nde tek yapacak bir şey var; trafik. Trafiği belirli bir saatten sonra tamamıyla keseceksin. Bu biraz torpilli oluyor hani kişiye göre değişiyor. Her kısıtlama geldiğinde trafik çoğalıyor. Benim de 2 tane aracım var ama olmuyor netice itibariyle yapamıyorum, komple yasaklamaları lazım trafiğe.'' (Katılımcı 18).

''Bir sürü araç görüyoruz. Trafik sorun. Tabi park sıkıntısı var. Mesela bizim hakkımız var ama özellikle turistlere, pansiyonumuzda kalacaklara aman dışarıya park edin, girseniz bile sıkıntı diyoruz ama herkes bu inceliği göstermiyor...'' (Katılımcı 19).

''-Araç trafiğinin olması sıkıntı yaratıyor. Kaleiçi'nde saat 10'dan sonra hiçbir tekerlekli aracın buna bisiklet dahil gezmesine müsaade etmemek lazım bu çok önemli... Yolda yürümeye çalışıyorsun mesela şurada köşeden itibaren araç trafiği de var, araba trafiği de. Bir bakıyorsun arkanda bir tane araba peydahlanmış bir de korna basıyor. ZART ZART. O yol öncelikle yayanın yolu. Oradaki misafirlerimizin yolu...bir de şimdi şeyler çıktı o iki kişinin bindiği arka arkaya scooterler. Allahım bunların bir inişlerini gör buradan kafayı yersin, sadece 3 kere şurada benim tezgahıma girdi. Kaleiçi'ni düzenlemek gibi eğer bir niyet var ise şu yapılacak; 1- trafiğe kapatacağsın kesin ve net. Patenliler giremeyecek, bisikletliler dahi giremeyecek...'' (Katılımcı 21).

''-Trafik konusu uzun zamandır konuşuluyor ama çözülüyor. Sadece trafiğin yoğunluğu azaltılabilir. Aslında burada amaçlanan şey Kaleiçi'ne hiç araçların girmemesi. Sadece marketlere mal getiren ya da servislerin belli zaman diliminde girmesi, daha sonra girmemesi... Yollarımız dar olduğu için araç trafiğinin bir an evvel azaltılması, tamamen araçsızlaştırılacak, araçların girmedığı bir yapıya dönüştürülmesini faydalı görüyorum...'' (Katılımcı 24).

''-Buraya da araç girmiyor normalde bakma. Tem yolu trafiği gibi. Taniyorsan kapıdakini çok güzel gırıyorsun. Tanımana da gerek yok, iki selamun aleykum...'' (Katılımcı 25).

''-Yasak ama herkes giriyor...Denetim çok az...Katı önlemler almak lazım trafikle ilgili.'' (Katılımcı 26).

“-9’den sonra bütün her yer araba dolu. Burada akşamdan başlıyor sabaha kadar araba geliyor. Senin 9’dan sonra buraya girmen çok zor...e git Bodrum’a, git bilmem neye kapıdan beri sen giremezsin, taksi başka bir yerde kalır. Side dahi ya... Yasaktı halbuki. Yok uygulayan yok. Bunu uygulayamıyorlar...Trafığı tamamen kaldır. Garajı olmayan arabaların bir tanesi girmeyecekti... Şimdi benim evin önüne araba koyuyorlar...” (Katılımcı 27).

Katılımcılar, yerel halkın ve ziyaretçilerin araçlarının Kaleiçi’nin dışında belirlenmiş bir noktaya (ki bu noktanın 2020 tarihinde eski Atatürk Stadi’nin yerine yapılan kapalı otopark olabileceği ifade edilmiştir) bırakılıp, o noktadan ücretsiz ya da cüzi bir miktar ücret karşılığında faaliyet geçirilecek shuttle, ring vb. ulaşım seçenekleriyle Kaleiçi’ne ulaşımın sağlanması gerektiğini ifade etmiştir:

“-Gerekirse ücret karşılığında golf arabası gibi araçlarla turistlerin otoparktan ücretsiz olarak gereken yere ulaştırılması gibi bir hizmet yapılabilir...Belediyenin trafik konusunda daha düzenli bir şekilde çalışması gerekir. Biz de istiyoruz araçlarımızı hiç katmayalım. Bize diyecekler ki kardeşim araç burada dursun sen Kaleiçi’nde her sokak basındaki shuttler ile aracına istediğin zaman ulaşabileceksin...” (Katılımcı 6).

“-Polislerin falan gezdikleri portfif araçlar var ya küçük elektrikli... Onlardan dışarıya 10-15 tane hazırlanıp içeriye...dışarıda bir yer, bir konum, bir yer belirlensinler. Keşke bu eski stadyumu öyle yapsalardı şimdi otopark oldu. Mesela o dediğim yerlere bu araçlardan koyup, kamyonları oraya çekip bu küçük araçlarla taşısalar buraya malzemeleri burada sabahları burada trafik sıkıntısı olmaz.” (Katılımcı 10).

“-Kaleiçi’nin dışına güzel bir otopark...Oraya fazladan 5-6 tane ring...Girişleri kapatırsın ve ring harici atıyorum öğlene kadar sadece malzeme getiren büyük kamyonlar diyelim onlar girdi. Mesela kendi içinde öyle bir sistematiğe getireceksin ki o ringler sürekli gezecek, kişi başı 50 kuruş misal. Komik para olacak, 1 lira. Mesela marinadan yukarıya arabana gitmen, atıyorum çok sıcak veya soğuk bir günde ringe 1 lira vermene bakacak tamam mı? Ya da 50 kuruş ya çok basit. Sürekli buradaysan zaten onun için kart yaparsın. Ya çok milyon tane alternatif üretebilirsin. Ben arabamı orada otoparka park ederim. Niye park etmeyim orada 24 saat ring olduktan sonra? Bir ringin orada beklemesi lazım...Burada da rahatça yürüyebilir insanlar...” (Katılımcı 15).

“-Müşteri malzemeleri veya müşteriler shuttler ile taşınmalı, elektrikli araçlarla. Onun haricinde Side gibi tamamıyla trafikten arındırılmış bir bölge olmalı...” (Katılımcı 16).

“-Buggylerle bir ulaşım sağlanması gerekiyor...” (Katılımcı 19).

“-Kaleiçi’nde traktör trenler yapın, römorklar ekleyin traktöre...Ringle gezin. Kaleiçi’nde bunlar ücretsiz olsun. Gerekirse bunun giderini Kaleiçi’ndeki esnaflar karşılasın...Bisiklet dahil trafiğe yasaklansın ki Kaleiçi’nde insanlar rahatlıkla dolaşsın. Bir bakıyorsun arkanda araba geliyor zaten yollarda yaya yolunu adını taşıyan bölüm hiç yok. Hiç yok. Olanı da zaten herkes istila etmiş. Anlatabiliyor muyum? Kaleiçi sadece yayaya ve o dediğim ring turunu yapan araca ait olacak ve onlar da tabii ki toplumu rahatsız etmeden turlayacak...” (Katılımcı 21).

“-Kaleiçi’ne girmeyen müşteri araçları ya da diğer burada yaşayanların araçlarını park edeceği yer üretilmesi gerekiyor. Bunu da belediyenin yapması gerekiyor. Belediye bu konuda başarılı olamadı bugüne kadar...Bu problem de hala devam ediyor. Stadyumun olduğu yere bir otopark yapıldı. Onun bu trafik ile ilgili, araçsızlaştırmayla ilgili etkisinin olacağı söyleniyor ama henüz uygulamaya geçmedi. Eğer o uygulanırsa gelen araçlar oraya yönlendirilecek, oradan buraya insanlar yürüyerek ya da eşyası olanlar küçük elektrikli taşıtlarla gidecekleri yere götürülecekler. Olursa iyi olur. Bu da yıllardan beri çözilemeyen ana problemlerden bir tanesi...” (Katılımcı 24).

“-Kaleiçi’ne araç sokulmaması elbette daha iyi olur. Mesela vin vin, bin bin kampüsteki şeyler var ya onlar Kaleiçi’nde yaygınlaştırılabilir...” (Katılımcı 31).

3.6.3.7. Tanıtım ve Reklam

Katılımcılar, Kaleiçi’nin yeterince tanıtılmadığını belirterek özellikle belediyeler ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından daha fazla tanıtım ve reklam için çaba harcanması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin daha fazla tanıtım kitapçığı basılabileceği ve günümüzde sosyal medyanın yadsınamaz etkisini göz önünde bulundurarak bu yönde tanıtım çalışmaları yapılabileceği ifade edilmiştir:

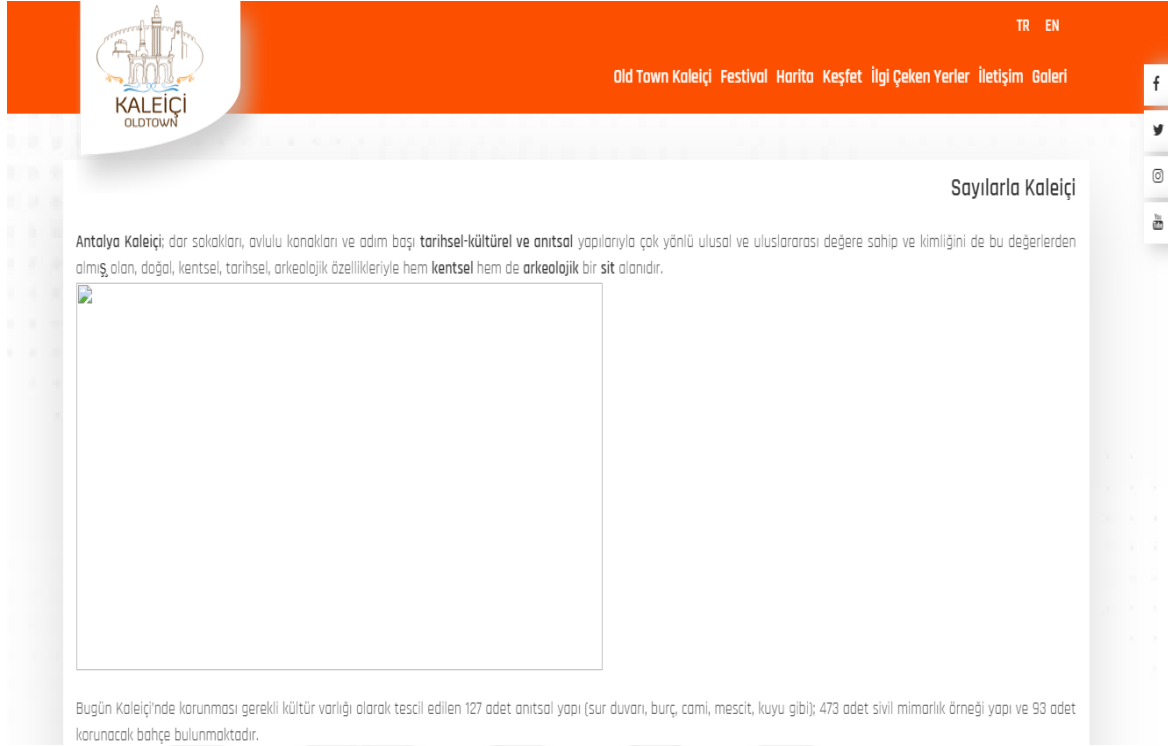
“-Kaleiçi’nin tanıtımını yeterli bulmuyorum...Kışın Şubat ayıydı, ANFAŞ’ta Kaleiçi otellerinin tanıtımı olan bir festival yapıldı, o mesela büyük ses getirdi. Bu ve bunun benzeri etkinlikler daha fazla olmalı. Sosyal medyayı kullanan bu youtuberlar gibi insanlar var, bu tür insanları daha fazla getirmek lazım.” (Katılımcı 5).

“-Mevcut durumun daha iyi olabilmesi için daha iyi tanıtım gerekli...Afişler bastırılmalı...İlgi yok, reklam yok, tanıtım zayıf...” (Katılımcı 8).

“-Keşke daha çok bir reklam olayımız olsa. Reklamımız eksik.” (Katılımcı 9).

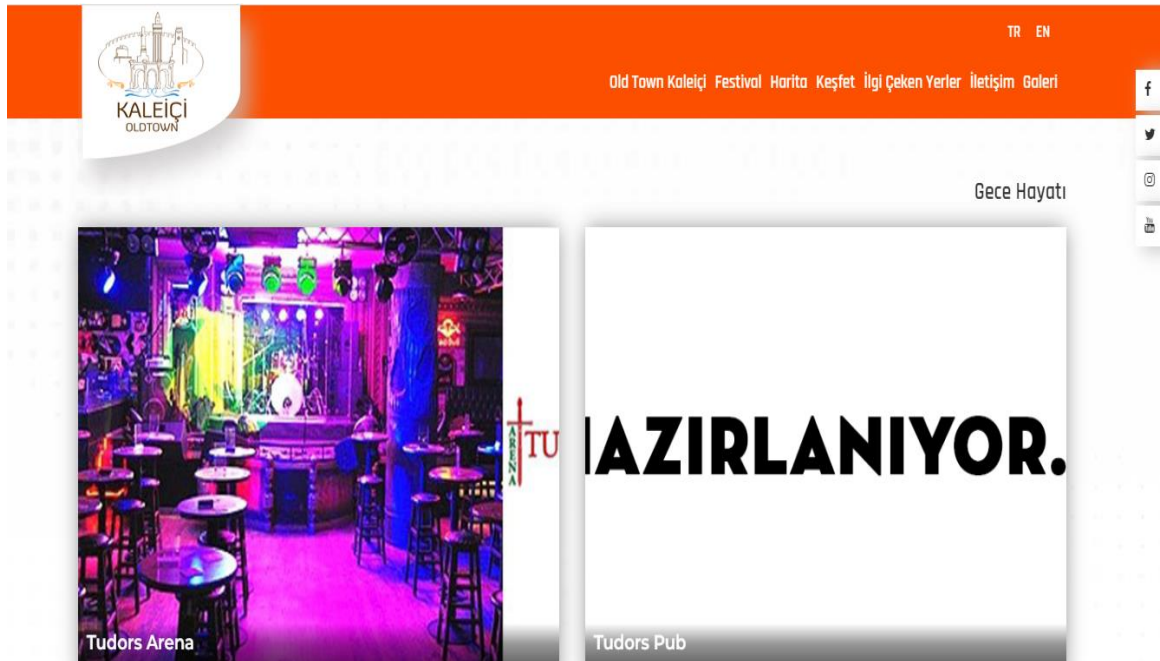
“-Kaleiçi yeterince tanıtılmadığı için evet doğal olarak turist çok geliyor ama bu bazı iş kollarını ayakta tutmaya yetecek kadar henüz değil...Buranın tanıtım eksikliği var...Yeterince tanıtılmıyor...” (Katılımcı 16).

Katılımcıların tanıtım eksikliğini vurgulaması üzerine Antalya Kaleiçi tanıtımı için hazırlanmış harita, broşür dokümanları ve web siteleri incelenmiştir. Kaleiçi için hazırlanmış web sitesinde (<http://www.kaleicioldtown.com/tr>) birtakım aksaklıklar görülmektedir. Öncelikle site 'güvenli değil' şeklinde uyarı vermekte ve sitedeki pek çok fotoğraf, telefon ve bilgisayarda görüntülenememektedir (Fotoğraf 3.37).

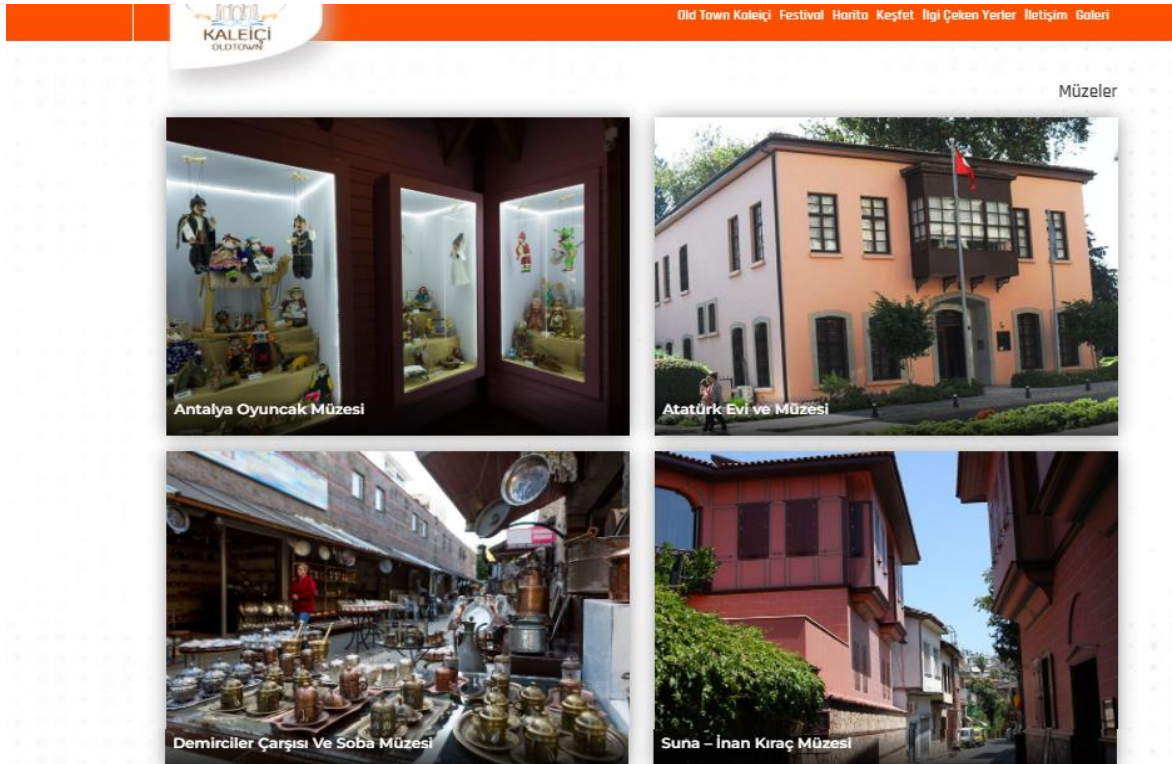
Fotoğraf 3.37. Kaleiçi Web Sitesi / Old Town Kaleiçi / Sayılarla Kaleiçi Sekmesi

Alan ziyaretlerinde, Kaleiçi'nde yaklaşık 100 adet otel, pansiyon, hostel, apart olduğu gözlemlenmiştir. Ancak web sitesinde ilgi çeken yerler başlığı altında ise sadece 23 otel sıralanmıştır. Benzer şekilde Kaleiçi'nde yaklaşık 83 adet eğlence mekanı gözlemlenmesine rağmen gece hayatı sekmesinde sadece 1 adet işletmeye yer verilmiştir (Fotoğraf 3.38).

Fotoğraf 3.38. Kaleiçi Web Sitesi / İlgi Çeken Yerler Sekmesi

Ayrıca sanat alışverişi, sağlık başlıklarıyla sekmeler oluşturulmuştur. Ancak başlıklara tıklanınca herhangi bir bilgi görülmemektedir. Bunun yanı sıra müzeler başlığı altındaki sekmede Kaleiçi sınırlarının dışarısında yer alan Atatürk Evi Müzesi ve Soba Müzesi yer almasına rağmen Kaleiçi'nde bulunan Deniz Biyoloji Müzesi, Etnografya Müzesi ve Mevlevihane Müzesi web sitesinde yer almamaktadır (Fotoğraf 3.39).

Fotoğraf 3.39. Kaleiçi Web Sitesi / Müzeler Sekmesi

3.7. Sonuç ve Öneriler

1973 yılında sit alanı ilan edildikten sonra alt yapı, üst yapı ve restorasyon çalışmalarının hız kazandığı Kaleiçi'nde turizm hareketi ev pansiyonculuğu şeklinde başlamıştır. Bölgeye artan ilgiyle beraber ev pansiyonculuğu yerini otel, hostel, apart, pansiyon tarzında profesyonel konaklama işletmelerine bırakmış, bunula beraber bölgede çok sayıda yiyecek-içecek ve hediyelik eşya işletmesi açılmıştır. Ancak turizm sektörüne bağımlı hale gelen bölge halkına göre turizm hareketinin bölge ekonomisine katkısı yetersizdir (Yazar, 2010: 273) ve her geçen yıl gerilemektedir. Bu durumun sebeplerinden bazıları; bölgede yerel lezzetlerin ve ürünlerin satışa sunulmaması, özgünlükten uzak ve estetik açıdan yetersiz hediyelik eşyaların (Kunat, 2019: 113) ve ünlü markaların taklidi olan çanta, saat, ayakkabı gibi ürünlerin satışa sunulması olabilir. Ayrıca destinasyonlarda sürdürülebilir turizm hareketi, iyi eğitilmiş iş gücüne bağlıdır (Bayram ve Bayram, 2019: 132). Ancak Kaleiçi'ndeki esnafın, yerli ve yabancı turistlere uyguladığı farklı fiyat politikaları, ürün hakkında yanlış bilgi vermesi,

ürün/hizmetleri fahiş fiyatlara satması, yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmaması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Kaleiçi'nde faaliyet gösteren işletmelerin fiyat uygulamalarının kontrolü sağlanmalı ve haksız rekabetin önüne geçilmelidir. Kaleiçi'ndeki işletme sahiplerinin sürdürülebilir turizm hakkında farkındalık düzeyini arttırmak için Akdeniz Üniversitesinin desteği alınarak belirli aylarda çeşitli bilinçlendirme seminerleri düzenlenmeli ve teşvik edilmelidir.

Kaleiçi'ndeki ekonomik sürdürülebilirliğin zaman içindeki değişimini takip etmek ve değerlendirmek için kullanılacak temel göstergeler (UNWTO, 2004) şu şekilde sıralanabilir;

- Turizm sektöründe istihdam edilen yerel halkın sayısı (ve erkeklerin kadınlara oranı).
- Turizm kaynaklı tüketilen yerel ürün ve hizmetlerin yüzdesi.
- Turistlerin fiyat/değer algısı.
- Çalışan başına harcanan eğitim fonları, eğitim programlarının sıklığı ve katılım düzeyi.

Bir destinasyonda sürdürülebilir turizm hareketini koruma-kullanma dengesi ile sağlayabilmenin en önemli koşullarından birisi yerel halkın turizm bölgesinde yaşamını sürdürebilmesidir (Uyar ve Erdoğan, 2008: 21). Oysa hem görüşmelerden hem de nüfus müdürlüğünden elde edilen verilere göre yerel halkın Kaleiçi'ni terk ettiği, bölgede az sayıda kalan yerel halkın da kalabalık, gürültü, güvenlik, trafik, fiyat artışı gibi nedenlerden dolayı bölgeyi terk etmek istediği anlaşılmaktadır. Bu durumun sebebi Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin kontrolsüz ve plansız büyümesinin sonucu olarak açıklanabilir. Zira bölgede turizm hareketinin hız kazanmasıyla özellikle eğlence mekanları ağırlıkta olmak üzere pek çok sayıda işletme açılmış, konaklama birimleri ile bu işletmeler bir arada kalmıştır. Dolayısıyla hem bölgeye gelen turistler için hem de bölgede yaşayan yerel halk için özellikle gece geç saatlerdeki gürültü dayanılmaz hale gelmiş ve gece uygulanan müzik yasağı, gürültü problemine bir çözüm getirmemiştir. Çünkü eğlence mekanlarından çıkan insanlar gece geç saatlere kadar sokaklarda gürültü oluşturmaya devam etmektedir. Üstelik eğlence mekanlarından çıkan gürültü, Kaleiçi'nde yer alan tarihi yapılara da zarar vermektedir (Uslu, 2018: 881). Oysa turizm sektörünün ham maddesi; doğal çevre, tarih ve kültürel mirastır. Nitekim turistik çekicilik oluşturan bu unsurların zarar gördüğü düşünüldüğünde, turizm gelişiminin yoğunluğunun kontrol edilmesi gerektiği öne çıkmaktadır.

Bölgede pek çok restorasyonu yapılmamış, atıl, harabe durumda metruk bina bulunmaktadır (Öztürk, 2017: 60; Yazar, 2010: 270). Bu binalar hem görüntü kirliliği oluşturmakta hem de can güvenliğini tehdit etmektedir. Bu binaların atıl vaziyette kalmasının nedeni ise özellikle maddi olarak restorasyon sürecinin zorluğu ve bina üzerinde hak sahibi olan mirasçılar arasındaki anlaşmazlık olarak tespit edilmiştir. Bu metruk binalar ve Kaleiçi'nin

geleneksel dokusuna uymayan, betonarme, çok katlı binalar için gerekli peyzaj çalışmaları yürütülmelidir. Ayrıca Kaleiçi'ndeki bazı işletmeler, ticari amaçlarla, tarihi yapıların dış cephelerine sattığı ürünleri sergileyerek vitrin olarak kullanmaktadır (Öztürk, 2017: 62). Görüntü kirliliği oluşturan bu 'vandalist' (Yazar, 2010: 547-548) yaklaşıma izin verilmemelidir.

Gazi (2018: 31-32), Kaleiçi'nde konaklayan yerli ve yabancı turistlerin %51,3'ünün eğlenme-dinleme, %28,9'unun tarihi ve kültürel geziler amaçlı bölgede bulunduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde, tarihi ve kültürel anlamda önemli bir turistik nokta olmasına rağmen Kaleiçi'nde kültür turizminden ziyade ağırlıklı olarak eğlence turizmine yönelik faaliyetler düzenlendiği görülmektedir. Kaleiçi'ndeki kültürel etkinliklerin yetersiz olduğu ve Old Town festivalinin istenilen düzeyde katkı sağlamadığı tespit edilmiştir. Mayıs ayında düzenlenmeye başlayıp daha sonra Temmuz ve Ekim aylarında kutlanan Old Town festivali, her yıl aynı tarihte kutlanarak bir standart oluşturulmalı, festivaldeki etkinlikler çeşitlendirilmeli, ulusal ve uluslararası arenada tanıtım çalışmaları daha etkili yürütülmelidir. Ayrıca bölgede 5 tane müze olmasına rağmen hem web sitesinde hem de basılan broşür ve kitapçıklarda bu müzelerin yeterli tanıtımının yapılmadığı görülmektedir. Türkiye turizminde tüm zamanların rekorunun kırıldığı, Antalya'nın yaklaşık 15 milyon turist ağırladığı 2019 yılında, Kaleiçi'ndeki müzelerin ziyaretçi sayıları da bunu ortaya koyar niteliktedir. 15 Haziran 2013 tarihinde kurulan Ankara Hamamönü'nde 'Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi' (<https://kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecekyer/somut-olmayan-kulturel-miras-muzesi> erişim tarihi: 26.04.2022) ve 10 Haziran 2019 tarihinde kurulan Nevşehir Avanos'ta 'Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi' (<https://www.nevsehir.edu.tr/tr/20718> erişim: 26.04.2022) destinasyona ait, somut olmayan kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmayı amaçlayan örnek projelerdir. İki müzede de benzer şekilde; Karagöz-Hacivat, orta oyunu, meddah gösterileri, çocuk oyunları, ebru sanatı gibi Türkiye'ye ait pek çok somut olmayan kültürel mirası deneyimleyerek öğrenme imkanı sunulmaktadır. Kaleiçi'nde benzer bir yaşayan kültürel miras müzesi kurulabilir. Öte yandan Etnografya Müzesi'nde düzenlenecek etkinliklerle kültür turizmi teşvik edilebilir ve kuşaklar arası kültür aktarımına katkı sağlanabilir.

Fiyat ve destinasyon imajının yanı sıra destinasyon tercihi şekillendiren temel unsurlardan biri olan emniyet ve güvenlik (Pizam vd., 1997: 23), sürdürülebilir turizm gelişimi için oldukça önemlidir (Pizam ve Mansfeld, 2006: 16). Kaleiçi'nde güvenli bir ortam sağlamak için güncel teknolojik imkanlar etkin bir şekilde kullanılarak, iş birliği ve koordinasyon ile gerekli önlemler alınmalıdır. Destinasyondaki kamera sistemleri yaygınlaştırılmalı ve etkili ve caydırıcı tedbirler alınmalıdır.

Kaleiçi'ndeki sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin zaman içindeki değişimini takip etmek ve değerlendirmek için kullanılacak temel göstergeler (UNWTO, 2004) şu şekilde sıralanabilir;

- Bir önceki yıl Kaleiçi'nden ayrılan yerel halkın sayısı.
- Bir önceki yıl turizm işi alan göçmenlerin (geçici veya yeni ikamet edenlerin) sayısı.
- Önceki yıllara göre geleneksel mesleklerden turizm sektörüne geçen yerel halkın oranı (erkekler ve kadınlar).
- Yerel değerlere ilişkin toplumun farkındalık düzeyi.
- Toplulukları ve kültürleriyle gurur duyanların yüzdesi.
- Yerel kıyafet, dil, müzik, mutfak, din gibi kültürel uygulamalara devam eden yerel halkın sayısı veya yüzdesi.
- Kültürel faaliyetlerde veya geleneksel etkinliklerde artış/azalma.
- Tarihi yapıların ve konutların durumu.
- Kültürel varlıkların yıllık olarak bakımı, restorasyonu ve korunması için ayrılan ödenek miktarı.
- Turistlerin destinasyonun güvenliğine ilişkin görüşleri (tehlikeli olduğuna inanma yüzdesi).
- Tehlikeli ve riskli olarak kabul edilen yerlerle ilgili dergilerde, rehber kitaplarda ve diğer medyada destinasyonun derecelendirilmesi.
- Ziyaretçilerin dahil olduğu rapor edilen toplam suç sayısı (türe göre).
- Suç işlemekle itham edilen ziyaretçi sayısı (türe göre).

Kaleiçi'nde sokakların oldukça dar olması ve olası bir yangın durumunda itfaiyenin bölgeye ulaşımında sıkıntı yaşayabileceği gerekçesiyle pek çok noktaya yangın dolabı ve hidrandı konulmuştur (Gülaydın, 2017: 39). Ancak itfaiye aracının bile giremeyeceği Kaleiçi'nde, araç trafiği kısıtlanmasına rağmen hala önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Katılımcıların da dile getirdiği gibi Kaleiçi'nin tamamen araç trafiğine kapatılması gerektiği düşünülmektedir. Zira araç trafiği, gürültü problemini arttırmakta, yayaların rahatlıkla dolaşmasını engellemekte ve tarihi yapılara zarar vermektedir (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kamyonun-carptigi-is-yerinin-duvarini-sokak-lambasi-diregi-ayakta-tutuyor-41613679> erişim tarihi: 13.05.2022). Kaleiçi tamamen trafiğe kapandıktan sonra Karaoğlan Parkı, Cumhuriyet Meydanı, Üç Kapılar gibi kalkış yeri olarak belirlenen merkezi noktalardan, doğa dostu ulaşım seçenekleri ile bölgede gezi seferleri düzenlenebilir. Ayrıca Kaleiçi'ndeki tabelaların tek tipleştirilmesi gerekmektedir. Belirlenen tabela tipi, Kaleiçi'ndeki bütün önemli noktaları, yabancı dil seçenekleri ve mesafe bilgisi içermelidir. Bunun yanı sıra günümüz akıllı teknolojilerinden faydalanarak navigasyon hizmeti

sunan uygulamalar geliştirilebilir ve tabelalara yerleştirilmiş QR kod ile uygulamalara yönlendirme sağlanabilir.

Saatli Poşetli Çöp Toplama uygulamasına rağmen katı atık yönetimi, Kaleiçi için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Çöplerin toplanması, ayrıştırılması ve geri dönüştürülmesine yönelik stratejiler geliştirilmeli ve etkili bir katı atık yönetim sistemi uygulanmalıdır. Yeterli miktarda, bölge yapısına uygun tasarımlarda çöp konteynırı yerleştirilmeli, gerekli uyarı levhaları asılmalı ve çevre bilinci konusunda farkındalık oluşturulmalıdır.

Kaleiçi'ne yönelik tanıtım ve reklam çalışmalarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Hedef pazara yönelik çalışmalar yaparak, Kaleiçi geleneksel ve sosyal medyada bütünsel olarak tanıtılmalıdır. Hem destinasyon için kurulan web sitesinde hem de hazırlanan basılı materyallerde aksaklıklar görülmektedir. Farklı dil seçenekleri, müzeler için bilet satın alma seçenekleri, Kaleiçi'nde ve Antalya genelinde düzenlenen etkinlikleri gösteren bir takvim, destinasyonda yapılacak aktiviteleri (tekne turu, su altı dalış vb.) ve destinasyona özgü yiyecekleri içeren bir liste sunan, hava durumu gibi hizmetler sunan kullanışlı bir web sitesi oluşturulmalıdır.

Kaleiçi'ndeki çevresel sürdürülebilirliğin zaman içindeki değişimini takip etmek ve değerlendirmek için kullanılacak temel göstergeler (UNWTO, 2004) şu şekilde sıralanabilir;

- Çevresel tehditler (ağaç kesme, endüstriyel kirlilik, balık popülasyonlarının azalması).
- Toplum bilgilendirme toplantılarının sıklığı ve katılım oranları.
- Turizm planı varlığı ve güncelleme sıklığı.
- Desibel cinsinden alandaki gürültü seviyeleri.
- Turistler ve yerel halk tarafından algılanan gürültü ve alınan şikayetler.
- Destinasyonda turizmden kaynaklı ortaya çıkan atıkların ton cinsinden hacmi.
- Geri dönüştürülen atık hacminin (m³), toplam atık hacmine (m³) oranı.
- Kamuya açık alanlara bırakılan atık miktarı.
- Katı atık toplama hizmetlerinin kapsadığı varış alanının yüzdesi.
- Atık toplama programları kapsamındaki turizm işletmelerinin yüzdesi.

Görüldüğü üzere Kaleiçi'ndeki turizm hareketi, gün geçtikçe ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Sonuç olarak Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin mevcut durumu, sürdürülebilir turizm göstergeleri açısından oldukça zayıf görülmektedir. Kaleiçi'ndeki sorunların çözüme kavuşmasının önündeki en büyük engel ise destinasyon paydaşları arasındaki iletişim, iş birliği sorunu ve bölgedeki yetki-sorumluluk belirsizliği olarak tespit edilmiştir. Kaleiçi özelinde kurulmuş STK yapılanmaları bulunsa da

işlevsel çalışmadıkları görülmektedir. Kesik Minare restorasyonu örneğindeki gibi; yerel halkın, STK'ların, yerel yönetimin katılım sağlayamadığı ve medyanın destek vermediği kararlar sürdürülebilirlik anlayışına ters düşmektedir (Güncü, 2019:209). Sürdürülebilir turizmin çoklu paydaş katılımı ilkesi gereği turizmden etkilenenler, turizmin gelişimini ve yönetimini etkileme fırsatına sahip olmalıdır (UNEP ve UNWTO, 2005: 16). Dolayısıyla destinasyonda alınacak kararlara bütün paydaşların katılım sağlayabileceği bir destinasyon yönetim örgütü kurulmalıdır. Ayrıca yerel yönetim yetkilileri tarafından Kaleiçi'ni ziyaret eden kişi sayısı, Kaleiçi'ndeki geceleme sayısı, turistlerin Kaleiçi'ni ziyaret etme nedeni, destinasyondan ayrılan turistlerin memnuniyet seviyesi gibi temel, güncel veriler takip edilmeli ve Kaleiçi'ndeki işletmelerin bir envanteri tutulmalıdır.

Çalışmanın birçok araştırmada olduğu gibi bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırma alanını ziyaret etmiş, araştırma sorusunu değerlendirebilecek kadar bilgi ve deneyime sahip turistlere ulaşamadığı için bu paydaş türü örneklem grubuna eklenmemiş ve sürdürülebilir turizm değerlendirmesine yönelik bakış açıları keşfedilememiştir. İleriki çalışmalarda destinasyonu ziyaret eden turistlerin Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin gelişimine ve sürdürülebilir turizm değerlendirmesine yönelik bakış açıları incelenebilir. Ayrıca Kaleiçi'ndeki bitki çeşitliliği, endemik bitkilerin durumu, deniz kirliliği gibi doğal çevrenin yapısı farklı disiplinler tarafından derinlemesine incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acuner, E. (2015). "Zigana Turizm Merkezi'nin Sürdürülebilir Turizm Kriterleri Çerçevesinde Yerel Destinasyon Yönetim Örgütleri Tarafından Değerlendirilmesi". *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1): 62-93.
- Ahmad, A., Jamaludin, A., Zuraimi, N. S. M. ve Valeri, M. (2021). "Visit Intention and Destination Image in Post-Covid-19 Crisis Recovery". *Current Issues in Tourism*, 24(17): 2392-2397.
- Aksoy, A. ve Çelik, J. (2014). "Antalya'nın Tarihi Yapıları Üzerinde Bulunan Bitkiler ve Ekolojik Etkileri". *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(2): 01-05.
- Aksöz, O. E. ve Aydın, B. (2019). "Sürdürülebilir Turizmde Destinasyon Planlaması ve Kontrol". O. Türkay ve İ. Çalık (ed.). *Sürdürülebilir Turizm: Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*. Detay Yayıncılık, Ankara, 123-142.
- Alkan, C. (2015). "Sürdürülebilir Turizm: Alaçatı Destinasyonuna Yönelik Bir Uygulama". *Journal of Yaşar University*, 10(40): 6692-6710.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., ve Fidan, T. (2018). "Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1): 37-75.
- Bahar, O. ve Bozkurt, K. (2010). "Gelişmekte Olan Ülkelerde Turizm-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2): 255-265.
- Basil, M. (2011). "Use of Photography and Video in Observational Research". *Qualitative Market Research: An International Journal*, 14(3): 246-257.
- Başkale, H. (2016). "Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1): 23-28.
- Batat, A. (2010). *Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseyleri 'ne Dönüşüm Sürecinin Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayhan, İ., Şengül, S. ve Yücel, R. (2018). "Sürdürülebilir Turizm Girişimlerinde Önem ve Performans Değerlendirmeleri: Göynük Tarihi Konakları Örneği". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(23): 204-226.

- Bayram-Erkol, G. ve Bayram T. A. (2019). "Göstergelerin Turizm Politika ve Planlamasında Kullanılması". O. Türkay ve İ. Çalık (ed.). *Sürdürülebilir Turizm: Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*. Detay Yayıncılık, Ankara, 106-122.
- Bayram-Erkol G., Karaçar, E., Bayram, A. T. ve Ak, S. (2018). "Sürdürülebilir Turizm Perspektifinden Destinasyon Yönetimi: Sinop İline Yönelik Bir Araştırma". 1.Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Konferansı. 1-3 Kasım 2018, Sakarya, 387-399.
- Bowen, G. A. (2009). "Document Analysis As a Qualitative Research Method". *Qualitative Research Journal*, 9(2): 27-40
- Bozdoğan, R. (2005). "Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı". *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 2005 (50): 1011-1028.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). "Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı". (çev. Şad, N. S., Özer N., Atli. A.) *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2): 873-898.
- Buhalis, D. (2000). "Marketing The Competitive Destination of The Future". *Tourism Management*, 21(1): 97-116.
- Butler, R. W. (1980). "The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications For Management of Resources". *Canadian Geographer/Le Géographe Canadien*, 24(1): 5-12.
- Cevher, E. (2012). "Kentsel Markalaşma Süreci: Antalya Örneği". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1): 105-115.
- Cook A. R., Hsu H. C. C. ve Marqua J. J. (2016). *Turizm Konaklama ve Seyahat İşletmeciliği*. (çev. M. Tuna), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Cooper, C. P. ve Ozdil, I. (1992). "From Mass to 'Responsible Tourism: The Turkish Experience". *Tourism Management*, 13(4): 377-386.
- Crompton, John, L. (1979). "An Assessment of the Image of Mexico as a Vacation Destination and the Influence of Geographical Location Upon the Image." *Journal of Travel Research*, 17(4): 18-23.
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). "Determining Validity in Qualitative Inquiry." *Theory Into Practice*, 39(3): 124-130.
- Creswell John, W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage Publications, Lincoln.
- Çalık, İ. ve Zurnacı, J. (2019). "Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Bağlamında Ev Pansiyonculuğunun Değerlendirilmesi: Yusufeli Örneği". *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(3): 2144-2166.

- Çelik, N. ve Bahar, O. (2015). "Sürdürülebilir Turizmin Talep Tahminlemesi" *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators (EITOC-2015)*, 28-30 Mayıs 2015, Konya, 464-475.
- Çevre Sorunları Vakfı. (1987). *Ortak Geleceğimiz Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu*. (çev. B. Çorakçı), Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.
- Çimrin, H. (1999), *Antalya Tarihi ve Turistik Rehberi*, Akdeniz Kitabevi, Antalya.
- Çimrin, H. (2007). *Bir Zamanlar Antalya "Tarih, Gözlem ve Anılar – Yakın Geçmiş Yolculuk Cilt 1*. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Antalya.
- Çimrin, H. (2017). *Antalya'da Tarihi Camiler, Medreseler, Türbeler, Mezarlıklar, Kiliseler*. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Antalya
- Çimrin, H. (2018). *Antalya Turizminde İlk Adımlar ve Sonrası*. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, Antalya.
- Demirel, M., Ulutaş, Ç. ve Büyükyörük F. (2012). "Antalya, Kaleiçi 148 Ada 3-4-31 Parsellere Ait Sondaj Kazısı" *ANMED* 10: 218-222.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of Qualitative Research*. Sage Publications, California.
- Denzin, N. K. (1989). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. Routledge.
- Donaldson, T. ve Preston, L. E. (1995). "The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications". *Academy of Management Review*, 20(1): 65-91.
- Elinç, Z. K., Kaya, L. G., Danacı, H. M., Baktir, İ. ve Göktürk, S. R. (2013). "Use of Outdoor Living Walls in Mediterranean-Like Climates: A Case Study of Antalya Kaleiçi". *Journal Of Food, Agriculture & Environment*, 11(1): 687-692.
- Emin, N. (2012). *Marka Kent Oluşturmada Sembol Yapıların Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ferdous, I. (2014). "Photography as Activism: The Role of Visual Media in Humanitarian Crises". *Harvard International Review*, 36(1): 22–25.
- Freeman, R. E. (2010). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press, New York.
- Gazi, E. (2018). *Antalya Kaleiçi Bölgesinde Butik Otellerde Konaklayan Yerli ve Yabancı Turistlerin Memnuniyet Algısının Ölçülmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Genç, K., Atay, L. ve Eryaman, M. Y. (2014). "Sürdürülebilir Destinasyon Yaratma Sürecinde Örgütlenmenin Önemi: Çanakkale Turizmi Üzerine Bir Araştırma". *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1): 49-61.
- Gephart, R. P. (2004). "Qualitative Research and The Academy of Management Journal". *Academy of Management Journal*, 47(4): 454-462.
- Getz, D. ve Jamal, T. B. (1994). "The Environment-Community Symbiosis: A Case for Collaborative Tourism Planning". *Journal of Sustainable Tourism*, 2(3): 152-173.
- Goodwin, H. (2016). "Managing Tourism in Barcelona". *Progress in Responsible Tourism*, 5(1): 28-48.
- Goodrich, J. N. (2002). "September 11, 2001 Attack on America: A Record of The Immediate Impacts and Reactions in The USA Travel and Tourism Industry". *Tourism Management*, 23(6): 573-580.
- Gülaydın, O. (2017). *İçme Suyu Dağıtım Şebekelerinde Ekonomik Su Kayıpları Seviyesinin Belirlenmesi Antalya Kaleiçi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Güncü, A. (2019). "Kültürel Miras Yönetiminde Sürdürülebilir Koruma Ölçütleri: Taşınmaz Kültür Varlıkları Örneği". O. Türkay ve İ. Çalık (ed.). *Sürdürülebilir Turizm: Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*. Detay Yayıncılık, Ankara, 194-213.
- Güzel, F. Ö., Şahin, İ., Yağmur, Y., Erdem, Ö., Karasakal, S., ve Ünal, C. (2018). "Antalya'nın Destinasyon Kişiliği ve İmajına İlişkin Keşfedici Bir Araştırma". *Journal Of Yaşar University*, 13(50): 125-139.
- Hardy, A. L. ve Beeton, R. J. S. (2001). "Sustainable Tourism or Maintainable Tourism: Managing Resources for More Than Average Outcomes". *Journal Of Sustainable Tourism*, 9(3): 168-192.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning: an Integrated and Sustainable Development Approach*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Jones, A. (1992). "Is There a Real 'Alternative' Tourism". *Tourism Management*, 13(1): 102-103.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2006). *Turizm ve Çevre*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, İ. (1997). *Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kaymak-Heinz, G. (2020). "O Şimdi Bir Cami; Panhagia, Antalya Kesik Minare". *Amisos*, 5(9): 324-342.

- Kebete, Y. ve Wondirad, A. (2019). "Visitor Management and Sustainable Destination Management Nexus in Zegie Peninsula, Northern Ethiopia". *Journal of Destination Marketing & Management*, 13: 83-98.
- Kılıç, M. (2020). *Uzungöl Bölgesinde Sürdürülebilir Turizm Gelişimi: Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Bağlamında Nitel Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Kiral, B. (2020). "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15): 170-189.
- Kocaboyun, H. (2010). *Antalya Kaleiçi Yerleşiminin Doğal, Kültürel ve Tarihi Miras Olarak İncelenmesi ve Alanın Turizm Açısından Sürdürülebilir Kullanımı*. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Koçak, N. (ed.). (2016). *Sürdürülebilir Turizm Yönetimi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kozak, N. (2014). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kösa, S. (2019) "Antalya Kaleiçi Sokaklarının Bitki Materyali ve Bitkisel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi" *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 56(1): 63-75.
- Kunat, O. (2019). *Antalya-Kaleiçi Örneğinde Geleneksel Kökenli Hediye Eşyalarda Kalite ve Yozlaşma (Kitsch) Sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Lakshmi, S. R. ve Shaji, T. L. (2016). "Transformation of Coastal Settlements due to Tourism". *Procedia Technology*, 24: 1668-1680.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Sage Publications, London.
- Lyon, A., Hunter-Jones, P. ve Warnaby, G. (2017). "Are We any Closer to Sustainable Development? Listening to Active Stakeholder Discourses of Tourism Development in the Waterberg Biosphere Reserve, South Africa". *Tourism Management*, 61: 234-247.
- Mansfeld, Y. ve Pizam, A. (2006). "Toward a Theory of Tourism Security". Mansfeld, Y. ve Pizam, A. (ed.). *Tourism, Security and Safety: from Theory to Practice*. Taylor & Francis, London and New York, 1-28.
- McCool, S. F. ve Moisey, R. N. (ed.). (2001). "Tourism, Recreation, and Sustainability: Linking Culture and the Environment". Cabi Publishing, Oxfordshire.
- Mearns K.F. ve Boshoff D. (2017). "Utilising Sustainable Tourism Indicators to Determine the Environmental Performance of the Sun City Resort, South Africa". *African Journal for Physical Activity and Health Sciences (AJPHES)*, 23(1): 89-114.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism. A Community Approach*. Routledge, London.

- Niyet, Z. İ. (2020). *Destinasyonların Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: İzmir Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Ödemiş, M. ve Çalık, İ. (2019). "Sürdürülebilir Turizm Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Göstergeler Yoluyla İncelenmesi". O. Türkay ve İ. Çalık (ed.). *Sürdürülebilir Turizm: Gösterge Geliştirme ve Ölçme Yaklaşımı*. Detay Yayıncılık, Ankara, 2-38.
- Özmehmet, E. (2008). "Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları". *Journal of Yaşar University*, 3(12): 1853-1876.
- Özünel-Ölçer, E. (2011). "Kültür Turizminde" Yöresel" ve" Otantik" Olanı Sorgulamak ve Tüketilmiş Mekânları Yeniden Üretmek Üzerine". *Turkish Studies*, 6(4):255-262.
- Öztekin, D. (2010). *Sosyal ve Fiziksel Çevre Bağlamında Koruma Planları Antalya Kaleiçi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, S. (2017). *Geleneksel Konut Cepheleindeki Bozulma ve Hasar Nedenlerinin İrdelenmesi: Antalya-Kaleiçi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir), Pegem Akademi, Ankara.
- Pizam, A., Tarlow, P. E. ve Bloom, J. (1997). "Making Tourists Feel Safe: Whose Responsibility is it?" *Journal of Travel Research*, 36(1): 23-28.
- Rubin, H. J. ve Rubin, I. S. (2012). *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*. Sage Publications, California.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., ve Nas, E. (2021). "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi". *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1): 227-256.
- Sautter, E. T. ve Leisen, B. (1999). "Managing Stakeholders a Tourism Planning Model". *Annals of Tourism Research*, 26(2): 312-328.
- Sipahi, B. E. (2010). "Küresel Çevre Sorunları Kolektif Çözüm Arayışları ve Yönetişim", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24: 331-344.
- Sontag, S. (1999). *Fotoğraf Üzerine*. (çev. R. Akçakaya), Altınkırkbeş, İstanbul.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). "Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 419-426.
- Sungur, Z. (2012). "Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler". *International Conference On Eurasian Economies*. 11-13 Ekim 2012, Almaty-Kazakhstan, 338-344.

- Tankut, G. (1979). "Antalya Kaleiçi Sit Planlaması". *Mimarlık Dergisi*, 1: 47-48.
- Tunçalp, D. (2021). "Nitel Araştırmalarda Paradigmalar, Yöntembilimleri ve Araştırma Titizliği". *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 1-47.
- Uğurlar, A. (2017). "Turizmde Sürdürülebilirlik: Bir Ölçülebilirlik Aracı Olarak Göstergelerin Önemi". *İdealkent*, 8(21): 118-140
- UNEP ve UNWTO. (2005). "Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers". UNEP ve UNWTO Publishing, Paris ve Madrid.
- UNWTO. (2004). "Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook". World Tourism Organization, Madrid.
- UNWTO. (2020). "International Tourism Highlights, 2020 Edition". World Tourism Organization, Madrid.
- Uslu, F. (2018). "1960 Sonrası Turizm ile Birlikte Gelen Sosyokültürel ve Mekânsal Değişim: Antalya Kaleiçi Örneği". *Turkish Studies*, 13(2): 865-887.
- Uyar, M. ve Erdoğan, M. (2008). *Kaleiçi Neden Korunamıyor, Ne Yapmalı? Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları*, Antalya.
- Uzel, E. (2006). *Küresel Çevresel Yönetişim (İyi Yönetim)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uzuner, B. (2016). *Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları: Su*. Everest Yayınları, İstanbul.
- Varkıvaç, B. (ed.). (2015). *Kaleiçi Yaşayan Antik Şehir Rehberi*. Umut Kağıtçılık, İstanbul.
- Yazar, B. (2010). *Turizmin Tarihsel Dokulara Etkileri: Antalya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Y. ve Güven, A. (2016). "Antalya İli Sürdürülebilir Destinasyon Gelişim Modeli Önerisi" 17.Ulusal Turizm Kongresi. 20-23 Ekim 2016, Bodrum, 628-638.
- Yuksel, F., Bramwell, B. ve Yuksel, A. (1999) "Stakeholder Interviews and Tourism Planning at Pamukkale, Turkey". *Tourism Management*, 20(3): 351-360.
- Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. "Kaleiçi Haritası" <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-175502/kaleici-haritasi.html> (erişim tarihi: 17.01.2020).
- Antalya Muratpaşa Belediyesi. "Tarihi Kaleiçi Yat Limanı'nda Deniz Dibi Temizliği". <https://www.muratpasa-bld.gov.tr/haber/6308/tarihi-kaleici-yat-limani-nda-deniz-dibi-temizligi> (erişim tarihi: 13.06.2022).

- Antalya Muratpaşa Belediyesi. "İklim Değişikliği Çalıştayı Başladı. Deniz Dibinden Elektrik Süpürgesi Çıktı". <https://muratpasa-bld.gov.tr/haber/5999/iklim-degisikligi-calistayi-basladi-deniz-dibinden-elektrik-supurgesi-cikti> (erişim tarihi: 22.04.2022).
- Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü. "Müze İstatistikleri" <http://www.dosim.gov.tr/muze-istatistikleri> (erişim tarihi: 16.01.2022).
- Ersözler, S., "Kamyonun Çarptığı İş Yerin Duvarını Sokak Lambası Direği Ayakta Tutuyor" <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kamyonun-carptigi-is-yerinin-duvarini-sokak-lambasi-diregi-ayakta-tutuyor-41613679> (erişim tarihi: 15.01.2020).
- European Comission. "About EDEN". https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about_en (erişim tarihi: 23.01.2020).
- European Comission. "Türkiye". https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/destinations/turkey_en (erişim tarihi: 23.01.2020).
- European Commision. "The European Tourism Indicator System (ETIS) Toolkit 2016". <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/21749> (erişim tarihi: 20.06.2022)
- Griffiths, K. "Ground Zero and The Phenomenon of Dark Tourism". <https://www.pilotguides.com/articles/ground-zero-the-phenomena-of-dark-tourism/> (erişim tarihi: 24.03.2022).
- GSTC "Global Sustainable Tourism Council Destination Criteria". <https://www.gstcouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0.pdf> (erişim tarihi: 29.06.2022).
- Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi. "NEVÜ Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Açıldı". <https://www.nevsehir.edu.tr/tr/20718> (erişim tarihi: 26.04.2022).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Çevreye Duyarlılık Kampanyası (Yeşil Yıldız)". <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html> (erişim tarihi: 31.12.2021).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Mavi Bayrak Hakkında Genel Bilgiler". <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11570/mavi-bayrak-hakkinda-genel-bilgiler.html> (erişim tarihi: 21.01.2021).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Turizm Tesisleri". <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9579/turizm-tesisleri.html> (erişim tarihi: 21.01.2020).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Yıllık Bültenler" <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html> (erişim tarihi: 20.05.2022).

- TUİK. “Belediye, Köy ve Mahalle Nüfusları”.
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (erişim tarihi: 23.10.2021).
- TURÇEV. “2020 Yılı Mavi Bayrak Ödülleri”.
http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=1 (erişim tarihi: 31.12.2021).
- Türkiye Kültür Portalı. “Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi – Ankara”
<https://kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek yer/somut-olmayan-kulturel-miras-muzesi> (erişim tarihi : 26.04.2022).
- UNDP Türkiye. “İstedığımız Gelecek: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) Rio de Janeiro, Brezilya 20-22 Haziran 2012 Konferans Çıktısı”.
https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/environment_energy/the_future_we_want_june_2012.html (erişim tarihi: 22.03.2022).
- UNESCO. “Unesco Dünya Mirası Listesi”
<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi> erişim tarihi: 25.03.2021).
- UNESCO. “States Parties Ratification Status” <http://whc.unesco.org/en/statesparties> (erişim tarihi: 25.03.2021).
- United Nations. “Sustainable Development 17 Goals” <https://sdgs.un.org/goals> (erişim tarihi: 25.03.2022).
- UNWTO. “Tourism Grows 4% In 2021 But Remains Far Below Pre-Pandemic Levels”
<https://www.unwto.org/news/tourism-grows-4-in-2021-but-remains-far-below-pre-pandemic-levels> (erişim tarihi: 28.03.2022).
- WIKIPEDIA. “Kaleiçi, Antalya”. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kalei%C3%A7i,_Antalya (erişim tarihi: 28.12.2020).
- World Travel and Tourism Council (WTTC). “Economic Impact Report”.
<https://wtcc.org/Research/Economic-Impact> (erişim tarihi: 29.03.2021).
- Yeni, M. “Mevlüt Yeni ile Yeni Bakış 7 Temmuz 2020”.
https://www.youtube.com/watch?v=0_o-YxqNTAs (erişim tarihi: 02.01.2021).

EKLER

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Formu (Paydaş Türü: Yerel Halk / Özel Sektör / Yerel Yönetim / Akademi / STK)

- Cinsiyet:
- Yaş:
- Eğitim düzeyi:
- Meslek:
- Kaleiçi'nde ikamet/hizmet süresi:

1. Kaleiçi'ndeki turizm faaliyetlerinin gelişme süreci nasıldır? Mevcut durumunu sürdürülebilirlik açısından değerlendirebilir misiniz?
2. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin ekonomik açıdan bölgeye etkisini nasıl değerlendirirsiniz? (yerel işletmelerin, yerel ürünlerin, yerel işgücünün desteklenmesi, engellilerin iş gücüne katılması, mevsimlik işçi çalıştırma, kadınların iş gücüne katılması vb.)
3. Kaleiçi'ndeki turizm hareketi gelişirken sosyo-kültürel yapıda ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir? (geleneksel yaşam alışkanlıkları, insan ilişkileri gastronomi vb.)
4. Kaleiçi'ndeki turizm hareketinin bölgeye çevresel anlamda etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
5. Kaleiçi'nde sürdürülebilir turizm için aktif olarak neler yapıyorsunuz?
6. Kaleiçi'nde sürdürülebilirliğin sağlanması için sizce neler yapılmalıdır?

EK 2. ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Çerçevesinde Antalya Kaleiçi'nin Mevcut Durum Değerlendirmesi başlıklı bir araştırma çalışması olup, Türkiye'de en fazla turist hareketliliğinin yaşandığı destinasyon olan Antalya-Kaleiçi bölgesinin, turizmde ekonomik, sosyo kültürel ve çevresel sürdürülebilirliğini, UNWTO'nun belirlediği temel göstergeleri referans alarak, paydaşlar bakış açısıyla değerlendirme amacını taşımaktadır. Çalışma, Ceren Siliv tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın bulguları ile Antalya Kaleiçi'ndeki turizmin sürdürülebilirlikte mevcut durumu ortaya koyularak sürdürülebilir gelişimine ışık tutulacağı düşünülmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme (mülakat) tekniği kullanılarak sizden veriler toplanacaktır.
- Bu forma isminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/eğer ad-soyad yazımı katılımcı tarafından tercih edilse dahi araştırmada katılımcıların isimleri kullanılmayacak, gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler çalışmada katılımcı 1, katılımcı 2 vb. şekilde kodlanarak kullanılacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı araştırmacı ya da danışmana yönlendirebilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Ceren Siliv
Adres: Akdeniz Üniversitesi / Turizm
 Fakültesi Kampüs/Antalya
E-posta:

Danışman Adı: Dr. Öğr. Üyesi Ece
 Ömüriş
Adres: Akdeniz Üniversitesi / Turizm
 Fakültesi Kampüs/Antalya
E-posta:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK 3. FOTOĞRAF ÇEKİMİ İZNİ

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Sayı : E-85467937-256.99-2243198

28.02.2022

Konu : Çekim İzni - Ceren Siliv (Fotoğraf Çekimi)

VALİLİK MAKAMINA

Ceren Siliv isimli vatandaşın 23.02.2022 tarih ve 49135 sayılı başvurusunda; 01.03.2022 - 01.05.2022 tarihleri arasında "Kaleiçi Turizm Hareketliliği" konulu fotoğraf çekimi için. İlimiz Muratpaşa İlçesi sınırları içerisinde çekim izni talep edilmektedir. Söz konusu çekimlerin gerçekleşmesi Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde, söz konusu çekim için, kapalı mekanlarda ilgili kurum veya kuruluşun yetkilisinden izin alınması, çevreyi rahatsız etmeden ve çevre kirliliği yaratmadan, trafik akışını engellemeden ve gerekli tüm tedbirleri alarak, çekim yapacakları mahallin kolluk birimine bir gün önceden bilgi vermeleri, ilgili kanun ve yönetmelikler doğrultusunda çekim yapılması hususunu olurlarınıza arz ederim.

Dr. Candemir ZOROĞLU
İl Kültür ve Turizm Müdürü V.

OLUR
Aydm ABAK
Vali a
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Ceren SİLİV
Doğum Tarihi- Yeri E-Posta	
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Falez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (2011-2015)
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, 2019, Antalya
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Antalya, 2022
Tez/ Dönem Projesi Konusu	Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Çerçevesinde Antalya Kaleiçi Bölgesinin Mevcut Durum Değerlendirmesi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce, Fransızca
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Uluslararası Bilimsel Kongre Bildirisi	Siliv, C., Öner, C. E., Seven, H. ve Yılmaz, Y. (2020). “Turist Perspektifinden Destinasyon İnovasyonu” 13. <i>Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi</i> , 5-7 Kasım 2020, Antalya.
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Novissima Touristic- Rezervasyon- 2014 (Mayıs-Eylül) Memento Holidays - Rezervasyon- 2013 (Mayıs-Eylül)
Çalıştığı Kurumlar	Logic Tours – Rezervasyon – 2018 (Haziran-Eylül)
ALINAN SERTİFİKALAR	
- Akdeniz Üniversitesi- Sejour Agency Automation – 2017 Eylül- 2018 Nisan - ASMEK- Fransızca A1- 2018	